Univerzita Palackého v Olomouci – Pedagogická fakulta
Centrum prevence rizikové virtuální komunikace

NEBEZPEČÍ INTERNETOVÉ KOMUNIKACE IV

Olomouc 2013

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Centrum prevence rizikové virtuální komunikace

Nebezpečí internetové komunikace IV

Olomouc 2013

Oponenti:

doc. PaedDr. Ludvík Eger, CSc.

doc. PhDr. Hana Marešová, Ph.D.

Realizováno v rámci projektu:

E-Synergie – vědeckovýzkumná síť pro rizika elektronické komunikace

CZ.1.07/2.4.00/17.0062

www.esynergie.cz

1. vydání

© René Szotkowski, Kamil Kopecký, Veronika Krejčí, 2013

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2013

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

ISBN 978-80-244-3911-2

ISBN 978-80-244-3912-9 (elektronická verze)

Obsah

Úvod do problematiky **5**

1 Teoretická východiska sledovaných fenoménů **7**

1.1 Kyberšikana 7

1.1.1 Projevy kyberšikany 8

1.1.2 Aspekty napomáhající šíření kyberšikany 16

1.1.3 Oběť kyberšikany 21

1.1.4 Útočník kyberšikany 22

1.1.5 Rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou 22

1.1.6 Případy kyberšikany ze zahraničí a z České republiky 25

1.2 Kybergrooming 50

1.2.1 Charakteristické rysy kybergroomingu 51

1.2.2 Etapy manipulace oběti 56

1.2.3 Další charakteristické rysy kybergroomingu 66

1.2.4 Kauzy kybergroomingu ze zahraničí a z České republiky 68

1.3 Sexting 81

1.3.1 Případy sextingu ze zahraničí a z České republiky 82

1.3.2 Výzkum sextingu v zahraničí a České republice 96

1.4 Sdílení osobních údajů v prostředí internetu 98

2 Metodologie výzkumu **100**

2.1 Výzkumné cíle 100

2.2 Výzkumné problémy 101

2.3 Výběr respondentů do výzkumného vzorku 102

2.4 Popis výzkumného vzorku 104

Obsah

2.4.1 Regionální rozložení výzkumného vzorku 106
2.5 Metodika výzkumu 109
2.6 Časový harmonogram výzkumu 110
2.7 Data a statistické procedury 110

3 Výsledky výzkumu 111
3.1 Kyberšikana u českých dětí 111
3.2 Osobní schůzky s uživateli internetu (východisko pro kybergrooming) 121
3.3 Sexting u českých dětí 131
3.4 Sdílení a odesílání osobních údajů 133
3.5 České děti a sociální sítě 136
3.6 Vnímání pravdy a lži na internetu 139

4 Možnosti edukace a prevence rizikového chování na internetu 141
4.1 Edukace dětí 142
4.2 Edukace učitelů 144
4.3 Edukace rodičů 145
4.4 Edukace budoucích učitelů 145

5 Seznam použitých zdrojů 147

6 Věcný rejstřík 167

7 O autorech 171

8 Další informace 173

Summary 174
Zusammenfassung 176

Úvod do problematiky

Výzkum ***Nebezpečí internetové komunikace IV*** (NIK 4) je v pořadí již čtvrtým celorepublikovým výzkumem.

Realizován byl v rámci projektu E-Bezpečí, který je od roku 2010 garantován odborným pracovištěm – Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, a jeho předmětem zájmu byl **výskyt rizikového chování spojeného s informačními a komunikačními technologiemi** (zejména internetem) **v populaci českých dětí**.

Monitorovány byly konkrétně tyto rizikové jevy:

A. **Kyberšikana** (různé formy kyberšikany v závislosti na vybraných komunikačních prostředích).

B. Navazování virtuálních kontaktů (komunikace s neznámými lidmi a osobní schůzky s nimi; východiska pro tzv. **kybergrooming**).

C. **Sexting** (ve formě veřejného sdílení intimních materiálů v prostředí internetu a formě poskytnutí intimního materiálu na vyžádání jiné osoby).

D. **Sdílení osobních údajů** v prostředí internetu (se zaměřením na sdílení fotografie obličeje).

E. Další související jevy.

Jejich vymezení uvádíme v základních teoretických východiscích monografie (kapitola 1). Popis metodologie výzkumu včetně prezentace jeho deskriptivní části pak nabízíme ve druhé a třetí kapitole práce. Relační část výzkumu byla publikována v odborných periodicích, tudíž ji zde neuvádíme.

Úvod do problematiky

Možnosti prevence rizikového chování na internetu jsou nastíněny v kapitole čtvrté a soupis literatury a použitých zdrojů, jimiž si mohou čtenáři monografie rozšířit povědomí o zkoumané problematice, se nacházejí v kapitole páté.

1 Teoretická východiska sledovaných fenoménů

1.1 Kyberšikana

V monografii se nejprve zaměříme na problematiku kyberšikany, která vychází z existujících definic tzv. tradiční šikany (v českém prostředí se šikanou zabývá zejména Michal Kolář), v nichž je vnímána jako agresivní, úmyslné, opakované jednání či chování prováděné vůči jednotlivci či skupině, který/á se nemůže snadno bránit (Whitney & Smith 1993, Olweus 2006). Dalšími autory je pak kyberšikana chápána jako forma obtěžování, založeného na nerovnováze sil a systematickém zneužívání moci (Smith & Sharp 1994, dále Rigby 1997).

Konkrétnější vymezení kyberšikany uvádějí Hinduja a Patchin (2008) a Dehue, Bolman, Völlink, Pouwelse (2008). Hinduja a Patchin (2008) kyberšikanu definují jako záměrnou, opakovanou a zraňující činnost využívající počítač, mobilní telefon a jiné elektronické přístroje. Dehue, Bolman, Völlink, Pouwelse (2008) kyberšikanu popisují jako trýznění, hrozby, ponižování, ztrapňování nebo jiné útoky mezi mladistvými za pomocí internetu, interaktivních a digitálních technologií nebo mobilních telefonů.

My jsme si pro potřeby našeho výzkumu kyberšikanu vymezili jako formu agrese, která je realizována vůči jedinci či skupině s použitím informačních a komunikačních technologií a ke které dochází opakovaně (Belsey 2004, dále Smith & Slonje 2007), ať už ze strany původního agresora či tzv. sekundárních útočníků. A jak dodávají Kowalski, Limber a další (2007–2008), jde o šikanování, k němuž

dochází prostřednictvím e-mailů, ICQ, mobilních telefonů (SMS, MMS, telefonátů), chatu, webových stánek a jiných ICT.

V českém prostředí se problematikou kyberšikany zabývá především Michal Kolář, David Šmahel, Veronika Krejčí, Kamil Kopecký, René Szotkowski, přičemž se výrazně neodchylují od zahraničních přístupů.

V rámci výzkumu *Nebezpečí internetové komunikace IV* je kyberšikana monitorována vzhledem k jejím jednotlivým projevům napříč vybranými komunikačními platformami.

V následujícím textu se proto zaměříme na jednotlivé projevy kyberšikany a na nástroje i aspekty napomáhající jejímu šíření – poukážeme tak na obsáhlost a spletitost jevu.

Dále pojednáme o obětech a útočnících, kteří byli předmětem zájmu našeho zkoumání, a popíšeme rozdíly mezi šikanou tradiční a kybernetickou.
Poté na jednotlivých kauzách ze zahraničí a z České republiky upozorníme na nebezpečné dopady, které může tento fenomén mít.

1.1.1 Projevy kyberšikany

Projevy kyberšikany vznikají kombinací několika složek, viz obrázek číslo 1.

Obrázek č. 1: Vznik projevů kyberšikany (Zdroj: *E-Bezpečí*)

A. Publikování ponižujících záznamů (audio, video) nebo fotografií

Publikováním je míněno zveřejňování ponižujících záznamů nebo fotografií na internetu nebo jejich rozesílání pomocí služeb GSM (MMS zprávy).

Ponižující materiály může útočník získat několik způsoby:

- Oběť je útočníkovi sama poskytne.
- Útočník je oběti zcizí (např. z mobilu nebo z počítače).
- Útočník je sám vytvoří (natočí, zfalšuje atd.).

Pokud jde o ponižující materiály vytvořené útočníkem, tak ty často vznikají podle jednoduchého scénáře – vyprovokovat oběť k reakci, tu následně zachytit pomocí kamery, mobilního telefonu a zveřejnit, tedy publikovat na internetu nebo šířit prostřednictvím mobilních

telefonů, přičemž záznam může být dále upravován. Po zveřejnění ponižujícího materiálu jsou oběti vystaveny veřejnému posměchu, a to nejen lidí ze svého okolí, ale kohokoli, kdo k němu získá přístup (na internetu jej totiž mohou vidět miliony uživatelů z celého světa).

Do ztrapňující situace je oběť vmanévrována za pomocí některého z projevů klasické šikany, ať už fyzické, či psychické.

Příklad fyzické provokace:

Dvojice mladíků si vyhlédla hocha čekajícího na autobusové zastávce. Jeden z nich k němu přiběhl a „vrazil" mu facku. Druhý mladík celou situaci, včetně překvapené reakce hocha, nahrával na svůj mobilní telefon. Útočníci poté nahrávku zveřejnili na stránkách YouTube.

V tomto případě se jedná o chování označované termínem **happy slapping**. Spočívá ve fyzickém útoku na nic netušící oběť, jejíž reakce (překvapení, strach, údiv, zděšení…) je zaznamenávána a následně publikována.

Tato nová forma kyberšikany se poprvé objevila v roce 2005 v jižní části Londýna u hiphopových „gangsta teenagerů" (*Největší archiv lidské agresivity najdete na internetu* 2010). Původně se jednalo o vytváření zábavných videí na způsob „skryté kamery" – tomu odpovídá také náhodný výběr obětí (např. kolemjdoucí v parku, lidé čekající na autobusové zastávce atp.). Tyto „nevinné" útoky však brzy přerostly v opravdu závažné násilné trestné činy, které v některých případech skončily dokonce smrtí obětí.

Ve Velké Británii byl happy slappingový útok poprvé potrestán v roce 2008, kdy skupina adolescentů ubila k smrti bezdomovce.

Příklad psychické provokace:

Dva žáci 9. třídy, Marek a Libor, se snažili během hodiny vyprovokovat učitelku češtiny Marii K. (pokřikovali na ni, narušovali hodinu, nadávali jí apod.). Když učitelka situaci nezvládla a rozčílila se, tajně ji natočili mobilním telefonem a záznam umístili na YouTube. Nahrávku zhlédlo přes 7 000 uživatelů. Učitelka se o její existenci dozvěděla, až když se na ni přišli zeptat rozčílení rodiče.

Obětí těchto útoků se často stávají právě učitelé, kterým školský zákon neposkytuje dostatek možností, jak se proti tomuto jednání bránit.

B. Ponižování a pomlouvání

Útočník se snaží poškodit pověst oběti a narušit její vztahy tím, že o ní zveřejňuje nepravdivé informace nebo ji uráží a ponižuje.

Tímto projevem kyberšikany samozřejmě mohou trpět nejen děti, ale také dospělí jedinci, například již zmiňovaní učitelé, kterým se může tímto způsobem mstít jejich žák či student, viz obrázek č. 2.

Obrázek č. 2: Kyberšikana učitele (Zdroj: *E-Bezpečí*)

C. Krádež identity, zneužití cizí identity ke kyberšikaně nebo dalšímu sociálně patologickému jednání

Tento projev kyberšikany je mezi útočníky jedním z nejoblíbenějších. Cílem je získat přístup do cizího elektronického účtu (např. k e-mailovému účtu, IM, k chatu nebo diskuzi, k účtu vzdělávacího prostředí apod.) a ten následně zneužít ke kyberšikaně jeho majitele.

Různé typy útoků na cizí účet nebo jeho zneužití:

- Manipulace s profily (zveřejňování nepravdivých/ pomlouvačných informací o majiteli).
- Mazání kontaktů a zpráv.

- Rozesílání zpráv s nevhodným obsahem jménem majitele účtu (např. urážky, záměrně chybně vypracované úkoly, zprávy s xenofobním nebo rasistickým obsahem, dětskou pornografií atd.).
- Zneužití osobních údajů a kontaktních údajů k účtu (např. k přihlašování do různých služeb a aplikací (např. seznamky nebo pornoseznamky), objednávání zboží pomocí e-shopů, zneužití účtu k páchání trestné činnosti).

D. Ztrapňování pomocí falešných profilů

Útočník jménem oběti vytvoří falešnou osobní stránku nebo elektronický účet (např. v rámci sociální sítě), kde poté o oběti zveřejňuje nepravdivé informace (např. sexuální orientaci, smyšlené záliby a koníčky atd.), které ji mají poškodit.

E. Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci

Jedná se o nepřátelskou a urážející interakci mezi uživateli nástrojů online komunikace (diskuze, chat, e-mail, sociální sítě), kteří se vyjadřují k aktuálním problémům reálného světa (např. k politice, sportu, náboženství, filozofii nebo k dalším tématům, která rozdělují společnost).

Cílem těchto útoků je naštvat ostatní uživatele nebo je provokováním a urážením vtáhnout do podobného způsobu komunikace. V případě, že budou ostatní uživatelé tyto pokusy ignorovat, útočník se může snažit zablokovat komunikaci (diskuzi nebo chat) tzv. „tapetováním“, což je zahlcení online komunikace opakovaně vkládaným textem.

Osoby, které tyto spory podněcují, jsou označovány termínem „**internetoví trollové**“ (**Internet trolls**).

F. Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť

Útočník má k dispozici intimní či ztrapňující materiály o oběti (intimní fotografie, důvěrné informace apod.), které může zveřejnit prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu.

Útočník může tyto materiály získat několika způsoby, například je:

- oběť útočníkovi sama poskytne,
- nebo je útočník od oběti vyláká.

Ve druhém případě útočník předstírá, že má o oběť skutečný zájem (chce se stát jejím kamarádem či partnerem), viz kybergrooming, sexting.

Při svém manipulativním jednání agresor zneužívá nedostatků online komunikace, jako jsou malá zpětná vazba, absence nonverbálních znaků komunikace nebo dalších kontextových vodítek, které oběti znesnadňují/znemožňují posoudit, zda je útočníkův zájem o ni skutečný nebo předstíraný.

Intimní či ztrapňující materiály mohou být využity k dalšímu sociálně-patologickému jednání, jako jsou např. vydírání nebo další manipulace.

G. Vyloučení z virtuální komunity

Jedná se o záměrné a hrubé vyloučení nějaké osoby z online skupiny, například ze Spolužáků.cz:

Kyberšikana

Žáci 7.A si založili stránku na sociální síti Spolužáci.cz. Téměř všichni žáci ze třídy si na stránce vytvořili svůj profil. Jedné z žákyň třídy, která nebyla mezi ostatními příliš oblíbená, ale neumožnili ke stránce přístup. Bylo to pro ni velmi ponižující. Navíc zjistila, že ji ostatní spolužáci na této stránce pomlouvají.

H. Obtěžování

Útočník se snaží oběť vyvést z rovnováhy tím, že jí opakovaně telefonuje, prozvání ji nebo jí píše zprávy (SMS zprávy, e-maily, vzkazy do chatu, diskuze, IM atd.). Jeho cílem je především „otravovat“ oběť, a tím jí znepříjemňovat život.

Andrea a Silvie byly nejlepší kamarádky. Když si Silvie našla jinou nejlepší kamarádku a s Andreou už se nechtěla bavit, Andrea se rozhodla, že se jí pomstí. Koupila si novou SIM kartu a každý večer od 22:00 do 23:00 hodin Silvii prozváněla na mobilní telefon. Každých 5 minut… Noční telefony budily nejen Silvii, ale také její rodiče, kteří na ni za to byli hodně naštvaní. Mysleli si, že si Silvie s někým tajně v noci volá a že jim o tom lže. Silvie z toho měla velké problémy. Když to rodičům nakonec vysvětlila, snažili se prozvánění zarazit. Protože se jim ale nepodařilo zjistit skutečnou totožnost útočníka, Silvie nakonec musela požádat operátora, aby jí příchozí hovory z tohoto čísla zablokoval.

Pozor! Toto chování může přerůst v nebezpečné pronásledování oběti, které označujeme termínem stalking.

Stalking je od 1. 1. 2010 označován jako trestný čin a vzhledem k tomu, že 2 % případů stalkingu končí smrtí, není radno jej podceňovat.

1.1.2 Aspekty napomáhající šíření kyberšikany

V rychlosti rozšiřování a variabilitě kyberšikanu předčí málokteré sociálně patologické chování. Poukážeme tedy na aspekty, jež tomuto faktu napomáhají.

Pro útočníka je útok snadný

Díky anonymitě je u útočníka potlačen strach z dopadení a jeho identifikace je ztížena.

Ve virtuálním prostředí vystupují útočníci často pod přezdívkou (tzv. nickem) a používají pro oběť neznámou e-mailovou adresu, telefonní číslo atd.

Anonymita v nich vzbuzuje dojem nepolapitelnosti, posiluje jejich odvahu zkoušet drsnější metody a formy útoků a potažmo vůbec útoky podnikat. Agresor může velmi snadno vytvářet nové a nové identity, může udávat jiný věk, jiné pohlaví, povolání a záměrně tak manipulovat s těmi, se kterými komunikuje.

To vše samozřejmě značně ztěžuje jeho identifikaci. Útočník se navíc může snažit „zametat za sebou stopy“ také v reálném světě – například k útokům použije veřejně přístupný internet či neregistrovanou SIM kartu.

Bez specifických znalostí má proto oběť jen malou šanci přijít na to, jaká je skutečná identita útočníka.

Ačkoliv mnoha uživatelům připadá anonymita reálná, je pouze zdánlivá. Totožnost útočníků lze ve většině případů odhalit s využitím vhodných technologií (např. sledováním IP adres, proxy serverů nebo paketů). V kyberprostoru po sobě zanecháváme

množství „**kyberotisků**“ („**kyberstop**“), datových stop, které se dají vysledovat. Přesto bývá obecně velmi obtížné útočníka vystopovat.

Ne vždy může oběť spoléhat na pomoc orgánů činných v trestním řízení, jako je policie. Vzhledem k tomu, že mnohé z projevů kyberšikany český právní systém neřeší, nemá často ani policie v rukou pádnější nástroje k tomu, aby mohla zasáhnout.

Při zjišťování totožnosti útočníka ale v některých případech napomáhá to, že se kyberšikana mnohdy prolíná s šikanou tradiční – původci/oběti tradiční šikany jsou často původci/oběťmi také kyberšikany. Pokud je tedy dítě vystaveno útokům jak ve virtuálním prostředí, tak v reálném světě, je pravděpodobné, že se bude jednat o stejného pachatele.

To potvrzuje i výzkum projektu *Minimalizace šikany* (*MiŠ* 2010), který zjistil, že 78 % obětí znalo nebo zjistilo totožnost útočníka, neboť 51 % agresorů bylo ze stejné třídy jako oběť a dalších 27 % útočníků bylo z jiné třídy stejné školy jako oběť.

Chování lidí ve virtuálním světě je riskantní

Mnoho případů kyberšikany by se nestalo, kdyby se oběti těchto případů alespoň minimálním způsobem chránily. Zatímco v reálném životě si již od dětství pěstujeme obranné mechanismy v podobě zábran, studu atd. a před různými nástrahami jsme opakovaně varováni rodiči, učiteli, někdy i médii (např. komunikace s neznámými lidmi), informovanost o virtuálních rizicích je minimální (často se omezuje pouze na ochranu počítače před viry).

Pro mnohé uživatele se virtuální svět stává únikem před realitou, prostorem, kde se ukrývají před problémy. Virtuální realitu vnímají

jako skvělé místo, kde se mohou bavit, plnit si své sny, kde mohou být takoví, jací chtějí být, kde si mohou vybudovat život podle svých představ. Lidé do virtuálního prostředí a virtuální komunikace vstupují s velkou důvěrou. Nechávají se ukolébat zdánlivou anonymitou prostředí – ta je svádí k tomu, aby se chovali méně opatrně než v reálném světě – jsou odvážnější v komunikaci, probírají citlivá témata (své problémy, sexualitu atd.), komunikují bez zábran.

Tento fenomén provázející virtuální komunikaci je označován termínem *disinhibice* (Willard 2004) – což je ztráta zábran v prostředí internetu.

Zatímco v reálné komunikaci se člověk s přibývajícími zkušenostmi zlepšuje ve schopnosti vnímat různé nuance řeči, díky nimž dokáže odhadnout pravdu a lež, vnímá nadsázku, slovní humor apod., ve virtuální komunikaci je to díky absenci kontextových vodítek (jako je např. nonverbální komunikace, tón hlasu, rychlost řeči apod.) značně obtížné. Pro útočníka je tedy virtuální komunikace používající složitá kódování ideálním nástrojem k různým manipulacím.

Mezi jednoznačně rizikové chování patří také sdílení osobních údajů, fotografií a videozáznamů na internetu. Jednak to svědčí o tom, že si lidé moc neuvědomují, jak může být toto chování nebezpečné (materiály mohou být například zneužity k vydírání, manipulování, ponižování atd.), a také o tom, že si zřídkakdy čtou smluvní podmínky služeb, které používají (tzn. sdílení se děje bez jejich vědomí, například na Facebooku).

Navíc panuje obecná představa, že to, co na internet zavěsím, mohu bez problému stáhnout zpátky. A přitom je tomu naopak…

Kyberšikana

Velké množství lidí ve virtuálním světě

S informačními a komunikačními technologiemi se dnes setkáváme prakticky všude. Přinášejí nám užitek (v práci, ve škole, v soukromém životě) a představují též jakousi módní záležitost.

Výrobci se předhánějí v nových službách či designech mobilních telefonů, v reklamách nám vnucují představu, že náš mobilní telefon vypovídá o tom, kdo jsme. A být součástí internetových sociálních skupin je v určitých kruzích také nezbytností.

Těmto módním trendům podléhají díky nedostatečně rozvinutému kritickému myšlení, menším zkušenostem a větší submisivitě především děti a mládež. Činí jim obtíže odolat tlaku, který je na ně vyvíjen médii a mediálními stereotypy, zejména když tento tlak často ani nevnímají. Navíc jsou vystaveni náporu ze strany vrstevníků – být jiný, vyčlenit se z kolektivu a jít tzv. proti proudu je velmi obtížné, a to nejen pro děti, ale i pro dospělé…

Navíc virtuální realita nabízí lidem možnost splnit si svá přání, možnost změnit sama sebe i svůj život k obrazu svému. Mnozí se tak v tomto prostředí cítí lépe než ve skutečném světě, vtělí se do svého virtuálního já (alter ego, avatar) a o reálné vazby ztrácejí zájem. K závislostnímu chování je pak už jenom krůček a spolu s tím logicky narůstá možnost setkat se s kyberšikanou či jinou nebezpečnou komunikační praktikou.

Rychlý rozvoj technologií a nedostatečná prevence

Na zrychlujícím se tempu šíření kyberšikany má samozřejmě svůj podíl také akcelerace vývoje technologií a jejich služeb, jež nabízí ideální prostředí pro potenciální šíření nebezpečných komunikačních

praktik. To však samozřejmě neznamená, že je na vývoji technologií něco špatného. Záleží jen na nás, jak se k možnostem, které nám nabízejí, postavíme, zda je využijeme, či zneužijeme. Informační a komunikační technologie nejsou zbraně, jsou to nástroje. Nejsou ani dobré ani špatné. Záleží jen na lidech, k jakým činnostem je používají.

Obecně platí, že schopnost přizpůsobovat se novým technologiím je bližší dětem než dospělým, neboť objevování je nedílnou součástí jejich života. Děti se s novinkami virtuálního světa seznamují rychleji než dospělí, kteří mají svůj čas vázaný na jiné aktivity a na ono objevování jim už tolik prostoru a energie nezbývá.

Rodiče většinou nemají čas neustále zjišťovat, jaké nové služby virtuální prostředí poskytuje, jak fungují nebo jakými pravidly se řídí. O dané problematice tak mají méně informací než děti, což jim značně ztěžuje jejich pozici v oblasti prevence. O tom, co by se jejich dítěti ve virtuálním světě mohlo stát nebo jaký problém může způsobit, se tak mnohdy dovídají až ve chvíli, kdy tato situace opravdu nastane a oni jsou nuceni hledat řešení.

Nízká informovanost dětí, rodičů a učitelů o problematice nebezpečných komunikačních jevů má za následek rizikové chování dětí ve virtuálním prostředí, potažmo tedy počet obětí. Může ale také souviset s množstvím útočníků, kteří nejsou dostatečně seznámeni s důsledky svého jednání.

Posun hranic ve vzájemné interakci

To, že dnešní média negativně ovlivňují chování lidí, není nic nového. Otupují nás vůči násilí, likvidují intimitu, otevírají sexualitu, narušují soukromí lidí. V zájmu zvýšení sledovanosti nebo získání

čtenářů – potažmo tedy v zájmu výdělku – často útočí na samu podstatu lidské důstojnosti.

V této atmosféře je samozřejmě velmi obtížné pěstovat u dětí etické normy. Zvlášť když si uvědomíme, že právě televize v některých rodinách děti víceméně vychovává (rodiče jsou zaneprázdněni, tráví s dětmi málo času, proto děti hledají vzory a modely pro své chování jinde). Zatímco většina dospělých snad aspoň podvědomě chápe, že např. bojové scény ve filmu nebo agresivní slovní výpady politiků nejsou běžným standardem vzájemného chování, stejně tak jako pronásledování známých osobností a veřejné propírání jejich soukromých záležitostí, děti tyto modely často přijímají za své. Pak se samozřejmě nemůžeme divit, že se k sobě ani k dospělým nechovají s patřičnou úctou. Chovají se prostě podle vzorů, které mají k dispozici.

1.1.3 Oběť kyberšikany

Oběťmi kyberšikany jsou většinou dívky a oběti tzv. tradiční šikany. Dále jsou to jedinci více závislí na internetu, kteří mají málo přátel v reálném světě, a tak se je snaží vyhledat ve světě virtuálním (navazují přes internet kontakty s neznámými lidmi).

Podle statistik (Lenhart in Perez 2010) 39 % obětí tvoří uživatelé internetových sociálních sítí, jako je *Facebook, Libimseti* atd. A společné mají to, že nejsou informováni o možnostech zneužití informačních a komunikačních technologií, což má za následek, že častěji na internetu riskují, například zveřejňují osobní údaje a fotografie.

1.1.4 Útočník kyberšikany

Útočníky bývají většinou chlapci, kteří tráví mnoho času na internetu, a mají tak větší znalosti internetových aplikací. Jejich rodiče se o to, k čemu internet používají, moc nezajímají.

Útočníci mívají v reálném světě hodně přátel – cítí se populární – a často jsou také původci tradiční šikany. Ze stejné školy jako oběť je v ČR 78 % a 51 % dokonce ze stejné třídy (*MiŠ* 2010)!

1.1.5 Rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou

Cílem šikany a kyberšikany je někomu ublížit nebo ubližovat, ať fyzicky či psychicky. Kyberšikana v mnoha případech začíná jako doprovodný jev tradiční šikany a jejich projevy se navzájem prolínají a doplňují – příkladem může být třeba nahrávání fyzického týrání spolužáka. Podle některých výzkumů (Dehue a kol. 2008) mezi tradičním šikanováním a kyberšikanováním existuje významný vztah, a to jak v roli obětí, tak útočníků.

Jaké jsou tedy hlavní rozdíly mezi kyberšikanou a tradiční šikanou?

Místo a čas útoku

Zatímco u tradiční šikany lze předpokládat, kdy a kde k útoku dojde (např. ve škole, na hřišti), s kyberšikanou se můžeme setkat kdykoliv a kdekoliv. Obětí útoku se můžeme stát vždy, když budeme připojeni k internetu nebo mobilní síti (GSM). V takovém případě se před kyberútokem nemáme kam schovat. Útočník si nás může najít třeba i o půlnoci v „bezpečí domova“.

Útočník

Pachatel kyberšikany může být anonymní, skrytý za přezdívkou nebo jiným neurčitým identifikátorem. A pro anonymitu virtuálního prostředí je příznačné, že smazává rozdíly mezi lidmi – ať už jde o věk (např. dítě může kyberšikanovat dospělého), pohlaví, sociální postavení, fyzické dispozice, početní převahu či například odvahu zaútočit.

Původcem kyberšikany se tedy může stát každý, kdo má potřebné znalosti informačních a komunikačních technologií.

Sekundární útočníci (diváci a šiřitelé)

Množství diváků kyberšikany může být nepoměrně větší než počet přihlížejících u klasické šikany. V případě kyberšikany může být přihlížejícím v podstatě každý, kdo má přístup k internetu – tedy miliony lidí z celého světa.

Kromě diváků se do kyberšikany zapojují i tzv. šiřitelé kyberšikany. Jsou to lidé, kteří dále rozesílají informace o kyberšikaně (např. posílají dalším lidem odkaz na stránky, kde se kyberšikana objevila), a tak se vědomě či nevědomě do kyberšikany sami zapojují.

Obě tyto skupiny lidí jsou nezanedbatelnou součástí kyberútoků, neboť mohou zmnohonásobit dopad útoku na oběť. Tím vlastně poškozují oběť mnohem více než primární útočník – z tohoto pohledu se tedy stávají sekundárními útočníky.

Oběť

Stejně jako je tomu u původců kyberšikany ani u jejich obětí nezáleží na věku, pohlaví, fyzické síle, postavení v sociální skupině či úspěšnosti ve společnosti. V elektronické komunikaci jsou výše zmíněné aspekty potlačeny a nemají takový význam, jako při komunikaci tváří v tvář.

Útok a jeho dopad na oběť

Během kyberútoku nedochází k osobnímu kontaktu útočníka s obětí (útočník svou oběť dokonce nemusí znát, může si ji vytipovat např. podle přezdívky nebo podle věku).

Útočník tak nevidí, jak jeho oběť na útok reaguje, a je si proto méně vědom ublížení, které jí způsobuje. Tento nedostatek zpětné vazby z reakce oběti umožňuje rozvíjet agresivní a impulsivní chování bez zábran (Dehue a kol. 2008). Anonymita elektronické komunikace nejen rozvíjí hravost a ztrátu zábran, ale především snižuje sociální zodpovědnost, a tak uživatelům usnadňuje zapojení do nepřátelského a agresivního jednání (Herring 2001).

Chybějící zpětná vazba v kombinaci s redukcí strachu z dopadení může útočníka svádět k pokračující agresi, která se může časem stupňovat – v okamžiku, kdy bude dopaden a usvědčen, tak může mít za sebou velmi závažné přečiny hraničící i s trestním zákoníkem.

Dalším rozdílem mezi tradičním šikanováním a kyberšikanou je délka působení útoku.

Dopad vlivu informace zveřejněné např. na internetu trvá mnohem déle než nadávka či pomluva v reálném světě, která „prošumí davem“, ale dá se na ni poměrně rychle zapomenout. Ve virtuálním

prostředí zůstávají uloženy diskriminující materiály, které mohou kyberšikanu znovu a znovu rozvířovat. Ponižující informace jsou navíc dostupné komukoliv, kdykoliv a odkudkoliv.

Dopad útoku či útoků na oběť výrazně prohlubuje pocit beznaděje, který je vyvolaný minimálními možnostmi obrany proti anonymnímu útočníkovi. Důležitou součástí procesu vyrovnávání se s problémy je jejich pochopení. Oběť si klade řadu otázek: *Kdo na mě útočí? Proč to dělá? Mohu mu v tom nějak zabránit?* …

V situaci, kdy oběť nezná totožnost útočníka, je velmi složité hledat odpovědi a potažmo tedy i cestu, jak problém vyřešit. Z výzkumu vychází, že okolo 35 % (Dehue a kol. 2008) až 47 % (Li 2007) obětí kyberšikany nezná skutečnou totožnost útočníka.

1.1.6 Případy kyberšikany ze zahraničí a z České republiky

Ghyslain Raza (Kanada, 2003)

Ghyslain Raza alias Star Wars Kid se stal první mediálně známou obětí kyberšikany, a to po zveřejnění videozáznamu, na kterém předvádí bojovou scénu, jež ve filmové sáze Hvězdné války (Star Wars) ztvárňovala postava Dartha Maula.

Chlapec si nahrávku pořídil pro svou potřebu, ale naneštěstí se dostala do rukou jeho spolužákům, kteří ji zveřejnili na internetovém portálu Kazaa.

Videonahrávku zhlédlo velké množství lidí a mezi nimi byl i herní vývojář z firmy Raven Software Bryan Dube, který ji opatřil světelnými a zvukovými efekty, čímž přispěl k jejímu masovému rozšíření.

Obrázek č. 3, 4: Ukázka z originální a upravené nahrávky
(Zdroj: *YouTube.com*)

Video bylo poté upravováno ještě několikrát, například vznikly remixy z různých filmů, seriálů – Matrix, Star Wars, Star Trek, Kill Bill, Mortal Kombat, Pán prstenů, Indiana Jones atd.

V roce 2006 se video stalo nejpopulárnějším internetovým videem na světě s více než 900 milionem zobrazení (*Star Wars Kid is top viral video* 2006).
A v roce 2007 bylo video vyhlášeno nejoblíbenějším internetovým videem na světě (Vinson 2010).

O popularitě Star Wars Kid svědčí také fakt, že byla vytvořena internetová petice, v níž její autoři požadovali, aby byl Ghyslain Raza obsazen do některé z menších roliček v právě připravovaném 3. dílu Star Wars. Petici podepsalo 148 624 lidí (*Put The Star Wars Kid in Episode III* 2010).

Ačkoli George Lucas Ghyslainovo obsazení neodmítl, nakonec k němu nedošlo.

Krom toho vznikaly zesměšňující koláže, Ghyslain byl parodován známými osobnostmi v různých pořadech a jeho obličej se začal objevovat na poštovních známkách či upomínkových předmětech (trička apod.).

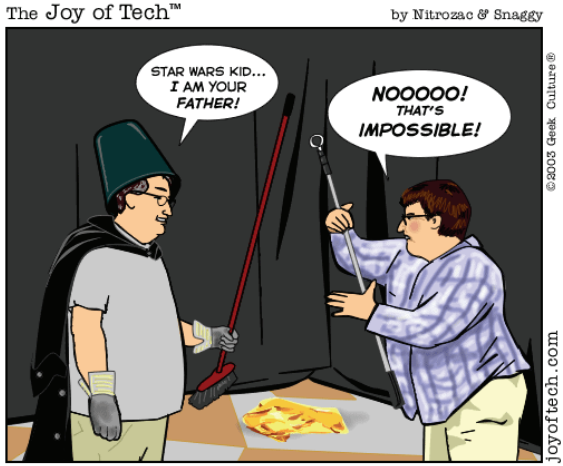

Obrázek č. 5, 6: Poštovní známka s Ghyslainem a ukázka z komiksu (Zdroj: *Internet Phenomenons* 2010, *StarWarsKid* 2010)

Když se chlapec dozvěděl o své nečekané popularitě, utrpěl těžký psychický otřes a musel se podrobit dlouhodobému léčení.

Nahrávka totiž opravdu nebyla zrovna povedená a velmi okatě demonstrovala jeho nadváhu a neohrabanost, což navíc řada diváků z internetového světa neváhala ventilovat na svých stránkách a blozích.

Zveřejnění mělo i soudní dohru, neboť chlapcova rodina zažalovala rodiny čtyř jeho spolužáků o sumu čtvrt milionu kanadských dolarů. Předmětem sporu bylo to, že chlapec „*musel snášet a nadále snáší obtěžování a posměch spolužáků i široké veřejnosti a díky tomu musí být na neurčitou dobu v péči psychiatra. Toto stigma má vliv také na dokončení jeho vzdělání a může mít vliv také na jeho možnost najít zaměstnání. Je možné, že díky této kauze bude muset také změnit identitu.*“ (Kočička 2008).

Soudní proces se nakonec týkal pouze tří z rodin. Soud měl být zahájen 10. 4. 2006, kauza ale nakonec skončila 7. 4. mimosoudním vyrovnáním, jehož podmínky nebyly medializovány.

Megan Meier (USA, 2006)

Megan Meier spáchala sebevraždu poté, co se stala obětí kyberšikany na internetu.

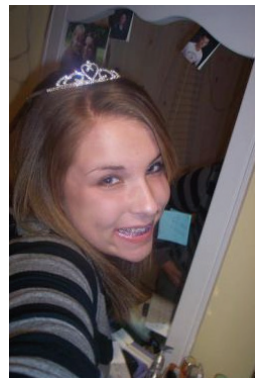
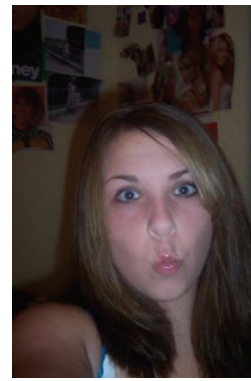

Obrázek č. 7, 8, 9: Megan Meier (Zdroj: *Megan Meier Foundation: In Loving Memory of Megan Taylor Meier* 2007)

Megan byla 13letá dívka z Dardenne Prairie v Missouri, která trpěla poruchou pozornosti a měla problémy s nadváhou, což u ní vyvolávalo deprese.

Ve 3. ročníku začala mluvit o sebevraždě, proto s ní rodiče navštívili terapeuta. S nástupem do 8. ročníku na nové škole prožívala šťastné období. Na škole byly povinné školní uniformy a studenti měli zakázáno líčení, což Megan vyhovovalo. Stala se členkou volejbalového týmu, podařilo se jí velmi zhubnout a lékař jí měl brzy sundat rovnátka.

V tomto období plném změn se rozešla se svou dlouholetou nejlepší kamarádkou Sarah Drew (13 let), se kterou si již delší dobu nerozuměla…(Pokin 2007)

Několik týdnů před svými 14. narozeninami Megan uprosila svou matku, aby jí umožnila přístup k sociální síti MySpace. Matka z toho

nebyla příliš nadšená, ale nakonec se nechala přemluvit. Megan směla účet používat pouze pod jejím přísným dohledem a s mnoha omezeními.

Přibližně 6 týdnů před smrtí Megan kontaktoval přes její účet MySpace 16letý chlapec Josh Evans. Megan se na fotce velmi líbil, a tak si ho se svolením matky přidala mezi přátele. Brzy mezi nimi vznikl vztah.

„*Megan bojovala celý život se svou váhou a sebeúctou*," uvedla její matka Christina. „*A teď si konečně našla chlapce, který si opravdu myslel, že je hezká.*" (Pokin 2007)
15. října se ale jejich vzájemná komunikace náhle změnila.

„*Nevím, jestli chci být tvůj přítel už proto, že jsem slyšel, že na své přátele nejsi úplně příjemná,*" napsal jí Josh v e-mailu. Následující den jí podle matky poslal ještě několik dalších znepokojujících zpráv. Christina Meier dceři přikázala, aby se od sociální sítě odhlásila. Musela však odejít s mladší dcerou k lékaři, proto Megan osobně nezkontrolovala. Když jí pak volala od lékaře, zjistila, že Megan v rozhovoru s Joshem pokračuje a že se ke komunikaci připojily i další děti.
„*Oni jsou tady na mě tak sprostí,*" plakala Megan do telefonu. „*Posílají si o mně zprávy. Na zeď mi napsali vzkazy: Megan Meier je děvka. Megan Meier je tlustá kráva.*"

Když se matka vrátila domů, byla velmi rozzlobená, že dcera nerespektovala její příkaz. „*Ty jsi moje máma! Máš být na mé straně!*" řekla jí Megan. A o 12 minut později našli rodiče Megan oběšenou ve skříni. Zemřela následující den v nemocnici (Pokin 2007).

Pár týdnů poté se Meganiny rodiče dozvěděli, že žádný Josh Evans neexistuje a že profil s tímto jménem vytvořila matka Meganiny bývalé kamarádky Sarah, Lori Drew. Impulsem pro toto chování jí údajně bylo to, že Megan Sarah v hádce označila za lesbičku (Zetter 2008).

Lori do kyberšikany zapojila nejen svou kolegyni z práce Ashley Grills, ale také svou dceru a další děti.

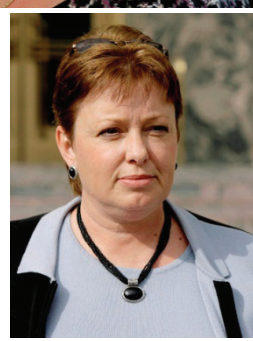

Obrázek č. 10, 11: Lori Drew s dcerou u soudu, Lori Drew (Zdroj: *Wired.com* 2010)

Případ se medializoval a Lori Drew, v okolí oblíbená a úspěšná žena, se následně stala obětí řady útoků, byla pranýřována jak na internetu, tak v reálném životě. Na internetu visely její kontaktní údaje (adresa domů i do práce, telefonní číslo domů i číslo jejího mobilního telefonu), fotografie i letecké snímky domu! Lidé ji pronásledovali a musela čelit výhrůžkám a ničení majetku (Pokin 2007).

Navíc byla obviněna ze 4 bodů obžaloby.

Případ Megan Meier vyvolal několik změn v právních řádech. Dne 28. srpna 2008 byl ve státě Missouri schválen zákon 818 zakazující obtěžování prostřednictvím počítačů a mobilních telefonů.

Návrh zákona byl reakcí na neschopnost missourské policie komplexně stíhat Lori Drew za kyberšikanu a obtěžování pomocí počítače. Definice obtěžování v zákoně byla díky této kauze doplněna o formulace: „*jedná se o vědomé chování s cílem zastrašit nebo způsobit emocionální úzkost*“, „*obtěžování může být anonymní, prováděné buď telefonicky, nebo elektronicky*“, „*obtěžováním může způsobit úzkost dítěti*“.

Obtěžování bylo překlasifikováno z přestupku na trestný čin s možností odnětí svobody až na čtyři roky, pokud by bylo prováděno dospělými vůči osobám mladším 18 let nebo pokud by byl pachatel za stejné chování odsouzen již dříve (Pokin 2007). Na prosazení tohoto zákona se podílela také Christina Meier, matka Megan (*In Loving Memory of Megan Taylor Meier* 2007).

Obrázek č. 12: Christina Meier (Zdroj: *Encyclopedia Dramatica* 2011)

Ryan Patrick Halligan (USA, 2003)

Ryan Patrick Halligan, americký teenager z Essexu ve Vermontu, ve věku 13 let spáchal sebevraždu poté, co byl šikanován svými spolužáky jak v reálném životě, tak kyberšikanován v online prostoru.

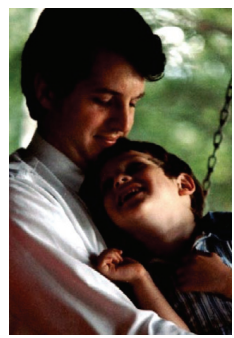

Obrázek č. 13, 14, 15: Ryan Patrick Halligan, Ryan ve škole a s otcem (Zdroj: *In memory of Ryan Patrick Halligan 1989–2003*, *Suicide.org: Ryan Patrick Halligan Memorial*)

Kyberšikana

Podle rodičů byl Ryan velice srdečný a hodný chlapec. Trpěl však jistými vývojovými obtížemi (řečové, motorické), které se po nástupu do školy promítly do jeho školních výsledků. Ryan si toho byl dobře vědom a trápilo jej, že není jako ostatní děti.

Po nástupu do 5. ročníku se Ryan stal díky svému hendikepu obětí psychické šikany ze strany spolužáků. Rodiče s ním kvůli tomu začali navštěvovat terapeutická sezení, která po zlepšení situace na radu terapeuta ke konci 5. ročníku ukončili (Halligan 2010).

Šikana však opět propukla v 6. ročníku a během 7. ročníku se situace rapidně zhoršila. Za vším stál jeden a tentýž chlapec, který se spolu se svými staršími kamarády na Ryana zaměřil už v páté třídě.

„*Ryan nám říkal, že nechce chodit do školy. Už se tam nikdy nechtěl vrátit. Ptal se, jestli bychom se nemohli přestěhovat, nebo jestli by se nemohl učit doma.*“ (Halligan 2010) To však nepřipadalo v úvahu. Rodiče chtěli o situaci informovat vedení školy. Ryan si to ale nepřál, protože si myslel, že by to situaci jen zhoršilo.

„*Místo toho chtěl, abychom mu pomohli naučit se bojovat, aby mohl toho kluka porazit.*“ (Halligan 2010)

Inspirací mu byla hlavní postava z filmu Karate Kid. A jak si předsevzal, tak se také stalo, svému trýzniteli se postavil a úspěšně (Halligan 2010).

Vše se pak zdálo být v pořádku, ovšem do chvíle, kdy poražený chlapec, se kterým se Ryan dokonce načas skamarádil, označil Ryana za gaye.

Tato informace se velmi rychle roznesla mezi další žáky školy, kteří pak Ryana neustále zastrašovali, posmívali se mu a uráželi ho.

Ten, aby se své pověsti zbavil, navázal během prázdnin online komunikaci s velmi hezkou všeobecně populární dívkou ze školy. A poté, co mezi nimi vznikl online vztah, se dívku rozhodl oslovit také osobně. Ona mu však před jeho přáteli řekla, že je ubožák, že s ním nechce mít nic společného a že se komunikací s ním jen bavila. Ryan poté zjistil, že se se svými kamarády domluvila na tom, že si z něj tímto způsobem udělá legraci – jejím úkolem bylo předstírat zájem, vytáhnout z Ryana citlivé informace a jejich přeposíláním jej přede všemi zesměšnit (Halligan 2010).

Ryan tlak ze strany spolužáků neunesl a 7. října roku 2003 se ráno v koupelně oběsil, aniž by po sobě zanechal dopis na rozloučenou. Objevila ho jeho sestra, která byla první, kdo ten den vstával.

Otec Ryana, John P. Halligan, se rozhodl využít svou osobní bolestnou zkušenost v pomoci jiným. Snaží se o zvýšení povědomí o rizicích kyberšikany a sebevraždách mladistvých – vypráví Ryanův příběh studentům ve školách po celých státech a vytvořil též vzpomínkové webové stránky, na kterých popisuje Ryanův příběh i problematiku kyberšikany.

Dále se zasadil o přijetí zákona o prevenci šikany (*Bullying Prevention Policy Law*), který byl ve státě Vermont schválen těsně poté, co jej předložil (*Teen suicide: Greater IBMer John Halligan says there IS something we can do Connections eMagazine* 2009).

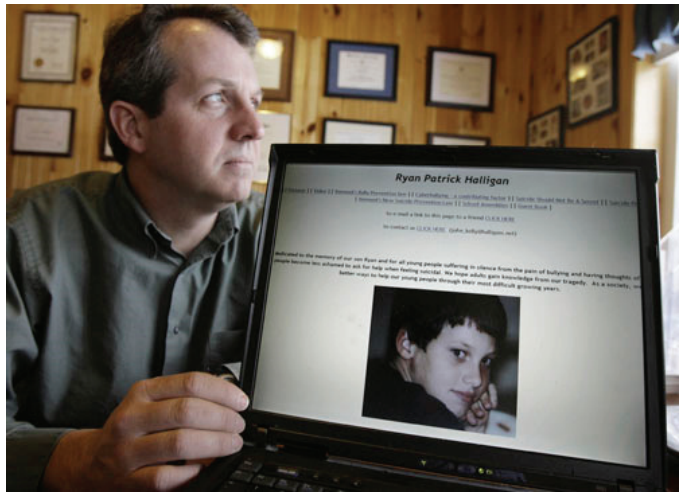

Obrázek č. 16: John P. Halligan (Zdroj: *NewsWorks.org* 2011)

Anna Halman (Polsko, 2006)

Jeden z nejtragičtějších případů kyberšikany v kontinentální Evropě se odehrál v Polsku. Obětí se stala 14letá studentka 2. gymnázia v Gdaňsku Anna Halman, která spáchala sebevraždu poté, co byla 20. října 2006 vystavena před zraky všech svých spolužáků sexuální šikaně a kyberšikaně.

Obrázek č. 17: Blog věnovaný vzpomínce tragicky zemřelé Anny Halman (Zdroj: *Blog pamięci tragicznie zmarłej Ani* 2006)

Během vyučování, kdy musela učitelka na odvolání ředitele opustit na 20 minut třídu, Annu napadli a sexuálně obtěžovali 4 spolužáci (Łukasz P., Arkadiusz P., Mateusz W., Dawid M.). Strhali z ní šaty, osahávali ji a předstírali, že ji znásilňují. Jeden z nich ji chytil za hlavou a předstíral, že provádí orální sex. Další student, Michał Sz., vše natáčel na svůj mobilní telefon.

Anna se snažila bránit, pokusila se schovat pod lavicí, křičela a s pláčem prosila, aby jí nechali. Několik spolužaček se jí sice snažilo zastat, ale byly slabší než útočníci. Ostatní žáci pouze se

zájmem přihlíželi, protože to považovali za výbornou legraci (*Chłopcy przyznali: Dręczyliśmy Anię* 2006, *Przeżyła horror* 2006).

Útočníci Anně vyhrožovali, že pořízený záznam umístí na internet, aby si ho mohli všichni prohlédnout, což také později udělali (*Przeżyła horror* 2006).

Anně se nakonec podařilo vyprostit a utekla domů. O šikaně doma nikomu neřekla. Učitelka po návratu do třídy obdržela kusé informace o tom, co se stalo. Po vyučování zavolala k Halmanovým, aby je informovala, ale zastihla pouze 18letého bratra Anny. Anna bratra prosila, aby rodičům nic neříkal, chtěla jim o tom povědět sama, ale to se nestalo (*Przeżyła horror* 2006).
„*Dítě, co se ti stalo ve škole zlého?*“ ptala se jí matka. „*Poradím si, mami,*“ odpověděla Anna. Téhož dne večer sdělila kamarádce Iwone, která ji přišla navštívit, že už nevydrží to školní ponižování, že se chce zabít. Iwone při odchodu řekla Annině matce, aby na ni dávala pozor. Další den Anna spáchala sebevraždu (*Dam sobie rade mamo* 2006). Oběsila se na švihadle.

Policejní vyšetřování ve škole odhalilo, že nešlo zdaleka o první útok, kterému byla Anna vystavena. Stejní útočníci ji napadali opakovaně několik týdnů od doby, kdy s Michałem Sz. odmítla chodit (*Matka Ani: nie winię chłopców* 2006).

Anniny kamarádky uvedly, že měla z chlapců panický strach, a to bylo také důvodem, proč předchozí útoky neoznámila. Podle rodičů byla tichá, uzavřená a velmi stydlivá (Łaszyn, Gruszczyńska, Pawliko 2006). Ani vedení školy předešlé incidenty nijak neřešilo, ačkoli o nich vědělo od dalších studentek.

Soud pro rodiny a nezletilé poslal všechny účastníky incidentu na tři měsíce do ústavu pro mladistvé, což vyvolalo velkou vlnu nevole

a protestů ze strany veřejnosti (*Tysiąc osób żegnało gimnazjalistkę z Gdańska* 2006).

Na začátku vyšetřování totiž nebyl k dispozici videozáznam, který během incidentu útočníci pořídili. Chlapci jej po Annině sebevraždě stáhli z internetu a smazali z mobilních telefonů. Policii se však smazaný záznam podařilo zrekonstruovat a rázem tak změnili pohled okolí na Annu i její trýznitele.

Psychologové prohlásili, že z pohledu Anny se tento zážitek nijak nelišil od skutečného znásilnění, přičemž dále poukázali na fakt, že se to stalo veřejně před celou třídou, že byl téměř celý incident natočen a že dívka měla reálný důvod bát se zveřejnění nahrávky, jakož i dalšího pokračování útoků v příštích dnech, což muselo její trauma vystupňovat do neuvěřitelných rozměrů.

Celý zážitek, podpořený navíc hrozbou zveřejnění nahrávky, hrozbou opakování a strašlivou frustrací nad tím, co jí udělali lidé, které znala, z nichž některé možná považovala i za přátele (jeden z útočníků byl Annin bratranec a všichni bydleli ve stejné vesnici jako Anna), nepochybně postačoval k tomu, aby ji dohnal k sebevraždě (*Blog pamięci tragicznie zmarłej Ani* 2007).

Výsledky soudu nebyly dosud medializovány.

Tyler Clementi (USA, 2010)

Tyler Clementi, osmnáctiletý houslista a student Rutgers University v New Jersey (USA), spáchal sebevraždu skokem z mostu poté, co jej bez jeho vědomí spolubydlící Dharun Ravi a jeho přítelkyně Molly Wei s použitím webkamery nahrávali, když měl homosexuální styk se svým partnerem.

Obrázek č. 18: Tyler Clementi (Zdroj: *The Guardian* 2010)

Ve dnech 19. a 21. září 2010 Tyler poprosil Raviho, zdali by mohl mít pokoj na večer pro sebe. Ravi se seznámil s Tylerovým přítelem a Tyler Ravimu řekl, že chtějí být večer spolu sami. Ravi se však obával, že by mu Tylerův přítel mohl něco ukrást, proto svůj počítač a webkameru umístil tak, aby mohl dění v místnosti sledovat. Ravi a Wai poté sledovali skrze službu iChat dění v pokoji a viděli, že se Clementi a jeho host líbají. Ravi pak 20. září umístil na svůj Twitter zprávu:

„*Spolubydlící mě požádal, abych mu až do půlnoci půjčil pokoj. Šel jsem do pokoje k Molly, zapnul kameru. Viděl jsem ho, jak to dělá s klukem. Jó.*“ (Kopecký 2013)

Dne 21. září Ravi zveřejnil zprávu, že uspořádá živý přenos z Clementiho pokoje, a pozval uživatele Twitteru na videochat, který

proběhne od 21:30 do 0:00 (videopřenos však probíhal pouze přes chodbu do vedlejšího pokoje).

Odpoledne Ravi namířil kameru na Clementiho postel a přepnul počítač do režimu spánku. U soudu pak Ravi tvrdil, že si celou akci rozmyslel a kameru namířil na svou vlastní postel, policie však potvrdila, že webkamera byla stále namířena na postel Clementiho. Když se Tyler vrátil do pokoje, viděl, že jsou počítač a kamera vypnuté, a napsal svému příteli, že pro jistotu vytáhl počítač ze zásuvky.

Ten den oznámil Tyler správci koleje (osobně i e-mailem), že jej Ravi webkamerou šmíruje a že jej natočil při sexu s jiným mužem. Žádal, aby byl Ravi potrestán. A také chtěl jiný pokoj.

V noci 22. září 2010 opustil Clementi kolej, zamířil k mostu George Washingtona a v 20:42 přidal na svou zeď na Facebooku následující zprávu:

„*Skáču z mostu George Washingtona, promiňte.*“

Obrázek č. 19: Clementiho poslední zpráva na Facebooku
(Zdroj: *Facebook.com*)

Zanechal dopis na rozloučenou, který však nebyl nikdy zveřejněn.

Mooly Wei nakonec výměnou za svědectví proti Ravimu nebyla trestně stíhána, bylo jí uděleno pouze tři sta hodin obecně

prospěšných činností. Dharun Ravi byl v roce 2012 odsouzen k 30 dnům vězení, 3 letům probačního dohledu a pokutě 10 000 $. Po 20 dnech byl z vězení propuštěn.

Obrázek č. 20: Ravi Dharun (Zdroj: *abcNEWS* 2012)

Jiří Pacholík (Česká republika, 2009)

Kauza Jiřího Pacholíka (56), ředitele železnobrodské základní školy v Pelechovské ulici, nemá dosud v České republice obdoby – představuje totiž vůbec první případ kyberšikany u nás, který stál lidský život.

Vše se odehrálo v roce 2008, kdy Jiří Pacholík odstoupil ze své funkce a dal výpověď poté, co se na internetu objevila nahrávka jeho konfliktu s žákem devátého ročníku.

Na videozáznamu pořízeném žáky bylo patrné, že ředitel studenta za něco káral a také jej vyzval, aby si uklidil věci, které měl rozházené kolem lavice.

„*Proč bych si to skládal, ty šmejde?*“ opáčil žák. Rozčílený pedagog s chlapcem zacloumal a dal mu pohlavek. Nato se student sebral a pronásledovaný ředitelem opustil třídu.

Co však na nahrávce chybí je to, že jej ředitel přivedl zpátky do třídy a přede všemi se mu za pohlavek omluvil.

Obrázek č. 21: Ukázka z videa pořízeného žáky
(Zdroj: Prachař 2009)

Pak si ředitel pozval do školy rodiče žáka, aby s nimi celou situaci projednal.

„*Bylo to kolem jedenácté, ředitel byl zavřený na WC a kouřil. Když vyšel, bylo z něj pití hodně cítit, pořádně neartikuloval a rovnováhu taky moc nedržel,*“ tvrdil pan Kiloušek, otec drzého žáka.

Ředitel jim oznámil, že syn dostane za nevhodné vystupování trojku z chování. Otec navrhl přivolání městské policie, aby u ředitele provedla dechovou zkoušku. Poté prý ředitel ustoupil. Tento komentář poskytl pan Kiloušek osm měsíců po incidentu deníku Blesk.

„*Dohodli jsme se s ním, že my i on na všechno zapomeneme. On nebude dělat synovi problémy poslední rok ve škole a my pomlčíme o jeho pití,*“ sdělili v rozhovoru pro deník Blesk manželé Kilouškovi (Prachař 2009).
Nahrávka incidentu však byla zveřejněna 22. 5. 2008 na stránkách YouTube (*Ředitel školy fackuje žáky* 2008). Celý případ byl následně medializován a vzbudil ve společnosti silné emoce.

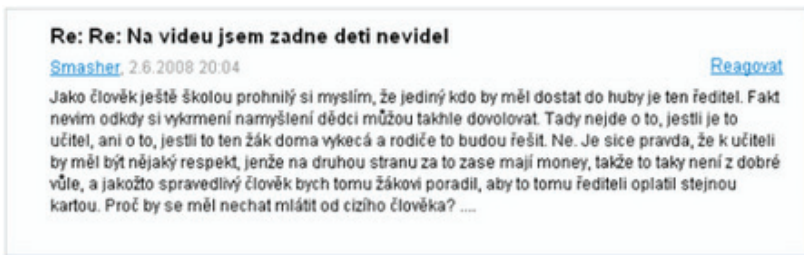

Obrázek č. 22: Příklad nesouhlasné reakce v internetové diskuzi (Sedlák 2008)

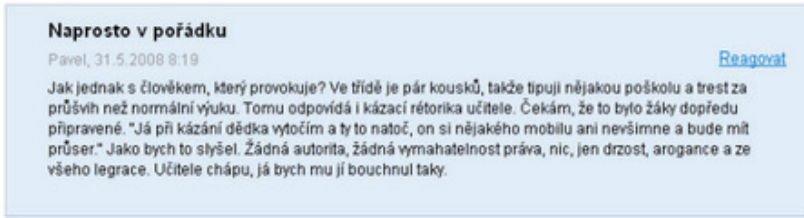

Naprosto v pořádku

Pavel, 31.5.2008 8:19 Reagovat

Jak jednak s člověkem, který provokuje? Ve třídě je pár kousků, takže tipuji nějakou poškolu a trest za průšvih než normální výuku. Tomu odpovídá i kázací rétorika učitele. Čekám, že to bylo žáky dopředu připravené. "Já při kázání dědka vytočím a ty to natoč, on si nějakého mobilu ani nevšimne a bude mít průser." Jako bych to slyšel. Žádná autorita, žádná vymahatelnost práva, nic, jen drzost, arogance a ze všeho legrace. Učitele chápu, já bych mu jí bouchnul taky.

Obrázek č. 23: Příklad souhlasné reakce v internetové diskuzi (*Ředitel školy fackuje žáky* 2008)

Dne 5. června 2008 oznámil ředitel radě města rezignaci a požádal o rozvázání pracovního poměru. Důvodem byl právě výše zmíněný incident s žákem deváté třídy. Po zveřejnění případu byl pod značným tlakem nejen Jiří Pacholík, ale také škola, neboť díky této kauze byl v některých médiích vytvářen negativní obraz školy jako celku (viz *Ukázka z Jabloneckého deníku*).

JABLONECKÝ

deník.cz Vybrat deník Katalog firem Napište nám

AKTUALIZOVÁNO: Ředitel školy fackuje žáky

Autor: Redakce

Železný Brod - Na stránkách YouTube.com visí video, které pořídili žáci ZŠ Pelechovská v Železném Brodě. Ředitel nejdříve strká a poté fackuje jednoho z nich.

Ortodoxní metody užívá pro udržení autority ředitel Základní školy Pelechovská v Železném Brodě. Mezi ně patří i strkání do žáků a fackování. Video jsme stahli ze serveru YouTube.

Na serveru YouTube.com je od 22. května letošního roku pověšeno zajímavé video ze Základní školy Pelechovská

Ředitel školy Jiří Pacholík na videu kárá jednoho ze žáků z vyšších ročníků. Poté ukazuje zřejmě na rozházené věci na zemi pod školní lavicí. Žák se sklání a něco nesrozumitelného říká. Ředitel se proti němu vrhá a oběma rukama do něj naráží. Po několika sekundách žákovi udělí facku. Chlapec vstává a odchází ze třídy, ředitel běží za ním.

Budoucí prvňáčci u zápisu. Vědí rodiče, jakého má škola ředitele?

Autor: Ilustrační foto ZŠ Pelechovská

Obrázek č. 24: Ukázka z Jabloneckého deníku (*Ředitel školy fackuje žáky* 2008)

„*Je mi té facky líto, jednal jsem ve zkratu,*“ komentoval situaci bývalý ředitel Pacholík (Sedlák 2008).

Kyberšikana

„*Byl jsem v té době nemocen, ale do práce jsem chodil. Do toho jsme čekali inspekci. Prostě v mém chování nastal zkrat. Ihned jsem se postiženému omluvil, omluvil jsem se i jeho rodičům, přijali to. Stále se z toho vzpamatovávám.*“ (*Ředitel školy fackuje žáky* 2008)

Osm měsíců po incidentu se Jiří Pacholík ve svém domě oběsil. Nezanechal žádný dopis na rozloučenou, takže o pohnutkách, které ho přivedly k tomuto zoufalému činu, můžeme jen spekulovat.

1.2 Kybergrooming

Kybergrooming neboli **child grooming**, **grooming** je jedním z nejnebezpečnějších fenoménů současnosti, a proto považujeme za nutné věnovat mu patřičný díl pozornosti.

Kybergrooming označuje chování uživatelů internetu, tzv. **predátorů**, **kybergroomerů**, které má ve vyhlédnuté oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobnímu setkání. Jinými slovy bychom také mohli říci, že jde o psychickou manipulaci realizovanou prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií, jejímž cílem je vždy osobní schůzka s obětí.

Výsledkem setkání s útočníkem bývá nejčastěji sexuální zneužití oběti či její opakované zneužívání, dále může být oběť fyzicky napadena a mučena, nucena k dětské prostituci anebo též k výrobě dětské pornografie (Berson 2002, dále Kopecký 2010 aj.).

V širším slova smyslu může kybergrooming představovat i manipulaci vedoucí k terorismu, to ale prozatím nebude předmětem našeho zájmu, jelikož se v podmínkách České republiky setkáváme především se sexuálním zneužitím oběti groomera.

A stejně jako tomu bylo u kyberšikany se pokusíme rozebrat problematiku kybergroomingu.

Nejprve se zaměříme na jeho charakteristické rysy, jako je místo výskytu kybergroomerů, délka manipulace vyhlédnuté oběti, profil útočníka a profil oběti. Poté přejdeme k jednotlivým etapám manipulace – příprava na kontakt s obětí, kontakt s obětí, navázání a prohloubení vztahu s obětí, příprava na osobní schůzku a realizace osobního setkání s obětí – abychom si objasnili princip chování kyberútočníka a uměli jej při komunikaci na internetu odhalit.

Na závěr pak poukážeme na další charakteristické rysy kybergroomingu, přičemž neopomeneme uvést několik případů, které se skutečně staly, a to jak v České republice, tak i v zahraničí. Jedině na nich lze totiž demonstrovat, jak nebezpečný jev kybergrooming je.

1.2.1 Charakteristické rysy kybergroomingu

A. Místa výskytu kybergroomingu

Kybergrooming je vázán na synchronní i asynchronní komunikační platformy a nejčastěji se s ním potýkáme v rámci služeb, které jsou mezi dětmi a mládeží zrovna nejpopulárnější, v současnosti jde tedy především o sociální sítě (Facebook, Lidé.cz, Libimseti.cz, Milisek.cz, Twitter, MySpace, Bebo a další), jež díky propracovanému systému virtuálních sociálních vazeb poskytují ideální podmínky pro jeho realizaci, instant messengery a VoIP (ICQ, Skype). Predátoři rovněž zneužívají veřejného chatu a internetových seznamek, protože si oběti v těchto platformách často hledají nové přátele a potenciální partnery. Dále si podávají různé inzeráty slibující kariéru modelky/modela nebo třeba možnost snadného přivýdělku a navštěvují portály pro nezletilé uživatele internetu, například herní portály, jež umožňují navázat online chatovou komunikaci se spoluhráčem/protihráčem.

B. Délka manipulace vyhlédnuté oběti

Délka manipulace oběti se vždy odvíjí od několika faktorů, a tudíž může být oběť od oběti odlišná. Z reálných kauz však vyplývá, že

psychická manipulace probíhá většinou delší čas, a to cca od 3 měsíců až po několik let.

Případy, kdy si útočník z obavy před tvrdými tresty počkal na osobní setkání se svou obětí i dva tři roky do doby její zletilosti, nejsou výjimečné.

Důvodem dlouhotrvající manipulace bývá též snaha útočníka navázat blízký vztah s obětí, a získat tak její plnou důvěru. Když je pak oběti nabídnuta možnost osobního setkání, většinou se na něj dostaví, poněvadž očekává schůzku s „nejlepším kamarádem“ či potenciálním „partnerem/partnerkou“. A pokud ne, bývá k setkání kybergroomerem, který si za dobu několikaměsíční komunikace nastřádal dostatek informací o její osobě (např. jméno a příjmení, bydliště, seznam přátel, obnažené fotografie atd.), přinucena skrze vydírání.

C. Charakteristika útočníka

Charakterizovat kybergroomera není jednoduchý úkol. Jedná se totiž o heterogenní skupinu lidí, do níž lze zařadit jedince jak s vysokým, tak nízkým sociálním statutem. Vzdělání a postavení zde nehraje žádnou roli, a tak může být predátorem učitel, lékař, policista, listonoš nebo vrátný.

V řadě případů oběť pachatele zná a je na něm závislá (v 85–95 % případů, Kopecký 2010), často bývá útočníkem také známý rodiny oběti.

Podle výzkumů mezi útočníky převažují lidé, kteří nikdy nebyli trestáni. O to těžké je pak hledat agresora v otci rodiny, v dobrém příteli či hodném strýci.

Kybergrooming

Kybergroomery se ale někdy stávají i ti, kteří již byli za sexuální útoky proti dětem a mladistvým odsouzeni a došlo u nich k recidivě.

Z hlediska věku a vzhledu si děti a dospívající často představují útočníka jako nevzhledného postaršího pána, který o jejich „životě a světě“ neví zhola nic. Ve skutečnosti však může být predátorem i pohledný osmnáctiletý chlapec, do něhož by to nikdo „neřekl“…

Pokud si uděláme malý test a pokusíme se na níže uvedených fotografiích dle vzhledu vytipovat sexuálního útočníka, tak zjistíme, že jím může být opravdu v podstatě kdokoliv.

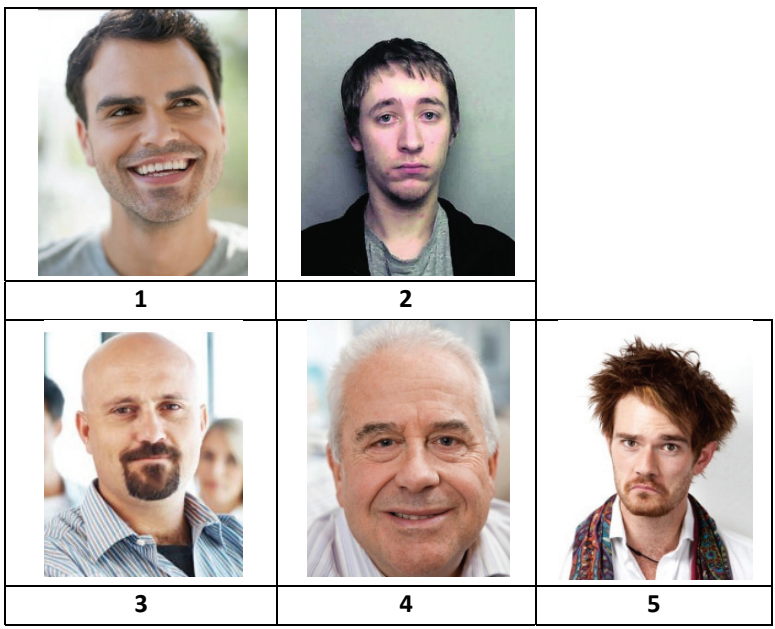

Obrázek č. 25: Odhal sexuálního útočníka (Zdroj: *E-Bezpečí*)

Jen pro zajímavost, kybergroomerem je muž číslo dvě.

U většiny útočníků byl diagnostikován patologický zájem o děti, tj. o jedince mladší 18 let (viz *Úmluva o právech dítěte*). A jen asi 10 % z nich spadá mezi pedofilně orientované uživatele, kteří se zajímají o děti především ve věkovém rozpětí 5–12 let.

Mnohem početnější skupinu útočníků představují hebofilové/efebofilové zaměřující se na dospívající dívky a chlapce s plně vyznačenými sekundárními pohlavními znaky (biologicky dospělé oběti). Tyto útočníky přitahují jak dospělí, tak i děti.

Zajímavý pohled na chování kybergroomerů nabízí model sociálních dovedností (Emmers-Sommer, Allen 1999 in Olson 2007), podle kterého navazují kontakty s dětmi, protože mají strach z navazování vztahů s dospělými. Vztahy s dětmi vnímají jako méně ohrožující a cítí se v nich bezpečněji než ve vztazích s dospělými.

D. Charakteristika oběti

Oběťmi kybergroomerů se nejčastěji stávají děti a mládež ve věku od 11 do 17 let. Stran pohlaví bychom mohli říci, že již mezi nimi nejsou žádné rozdíly, tzn., chlapci jsou terčem útoků stejně často jako dívky.

Lze předpokládat, že oběti spojuje velké množství času stráveného v prostředí internetu a mobilních telefonů (sociální sítě, instant messengery, chat), kde kontaktují své kamarády, hledají nové přátele a potenciální partnery.

Náchylnost dětí a mládeže k manipulaci je dána tím, že ještě nemají plně rozvinuté sociální dovednosti a rovněž jim chybí dostatek životních zkušeností (Lamb, Brown 2007). A podle výzkumů této

skutečnosti využívají útočníci při výběru svých obětí, mezi něž patří zejména:

a) děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry (lze je snadněji citově či fyzicky izolovat),

b) děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi (často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku),

c) děti naivní a přehnaně důvěřivé (jsou ochotnější zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci),

d) adolescenti/teenageři (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotni o ní hovořit).

V roce 2009 začala Policie České republiky upozorňovat na nový a politováníhodný trend mezi dětmi a dospívajícími, jenž zasahuje do výroby dětské pornografie a souvisí s fenoménem zvaným sexting, blíže viz podkapitola 1.3.

Tím trendem je pořizování intimních fotografií dětmi a dospívajícími za účelem snadného přivýdělku.

Dotýká se především dívek, v mnohých případech i dvanáctiletých, které začaly kladně reagovat na nabídky kybergroomerů přes internet a výměnou za kredit do mobilu, peníze či dárek jim zasílají své intimní materiály (viz například *Děti na internetu riskují, své fotky posílají pedofilům za kredit do mobilu* 2009, *Děti se svléknou za kredit do mobilu. Ráj pro pedofily* 2009). Dokonce jsou schopny si je na internetu i samy dohledat a s nabídkou je kontaktovat. Přitom si vůbec neuvědomují, že u komunikace po síti většinou nezůstane a že je predátor bude chtít vidět v „reálném světě“. A jak

potom taková schůzka s kybergroomerem dopadá, zachycuje preventivní výukový film firmy Seznam.cz *Seznam se bezpečně 2* (www.seznamsebezpecne.cz).

Nebudeme ale předbíhat a v následující podkapitole si popíšeme jednotlivé etapy manipulace oběti útočníkem.

1.2.2 Etapy manipulace oběti

Proces manipulace dítěte prochází čtyřmi základními etapami, během nichž útočník využívá velké množství technik a postupů.

A. Příprava na kontakt s obětí

V této etapě útočník připravuje podmínky pro realizaci manipulace oběti, často se o vytipovaných obětech snaží zjistit co nejvíce informací (např. z jejich profilu na sociální síti – *Online Predators/Internet Predators* 2012) a na jejich základě pak sestavuje svou falešnou identitu, popřípadě autoritu.

Falešná identita

Pod falešnou identitou vystupuje predátor téměř vždy a důvod je prostý – aby oběť nezjistila, s kým má co dočinění.

Útočník o sobě uvádí nepravdivé osobní údaje, jako jsou jméno, příjmení, věk či fotografie obličeje. A vzhledem k tomu, že bývá podstatně starší než jeho vyhlédnutá oběť, si upravuje svůj věk dle potřeby a také jej doplňuje o odpovídající fotografii.

Identita útočníka může existovat ve dvou základních formách:

a) Statická identita – útočník si vytvoří jednu identitu, prostřednictvím které oslovuje vybrané oběti (například uživatelský profil na Facebooku).

b) Dynamická identita – útočník si svou identitu upravuje podle potřeby, může tedy vystupovat pod několika přezdívkami/nicky/avatary. Účelově si dokáže přizpůsobovat věk, záliby a zájmy, případně i pohlaví a další osobní údaje tak, aby oslovil vybranou oběť co nejefektivněji.

   Útočník s dynamickou identitou často komunikuje s více oběťmi současně, musí si tedy pamatovat či evidovat, co komu sdělil. Udržet dynamickou identitu je pro útočníka podstatně náročnější než u statické, což se může projevit tím, že si útočník zamění oběť, se kterou právě komunikuje, za jinou. Pokud tedy oběť zaznamená ve virtuální komunikaci zjevné rozpory (např. uživatel opakovaně uvede různý věk, jméno či jiné údaje), může se jednat o signály toho, že komunikuje s kybergroomerem.

Falešná autorita

Útočníci někdy nevystupují jako fyzické osoby, ale jako představitelé firem (jednatelé, ředitelé, manažeři), které vytipovaným obětem (dětem) přinesou nějaký užitek. Nalezneme případy, kdy útočník předstíral, že je jednatelem firmy zaměřující se na finanční pomoc sociálně slabým dětem.

Jménem této firmy pak navazoval kontakty s potenciálními oběťmi pomocí internetových inzerátů. Autorita firmy (i když fiktivní) dodala informacím šířeným internetem na věrohodnosti.

Inzerát útočníka by mohl vypadat například takto:

Ahoj kamarádi. Je vám méně než 15 let? Máte rádi počítače? Rádi brouzdáte internetem? Zapojte se do naší soutěže a vyhrajte atraktivní ceny. Stačí, když nám zašlete vaše jméno a příjmení, e-mailovou adresu a telefonní číslo a budete zařazeni do slosování. Těšit se můžete na rychlý počítač, mobilní telefony, značkové oblečení a další dárky.

Napište nám na: soutezvip@seznam.cz.
Mgr. Radek Černý, VIP Child Centre, Prague

B. Kontakt s obětí, navázání a prohlubování vztahu

Ve druhé etapě kybergroomer usiluje o navázání kontaktu s obětí a posléze pracuje na vybudování a prohloubení jejich virtuálního vztahu, k čemuž využívá několikero technik, které si v následujícím textu rozebereme.

Efekt zrcadlení (mirroring)

Charakteristickým rysem chování kybergroomera je tzv. efekt zrcadlení (mirroring), jehož princip spočívá v napodobování oběti ve snaze prolomit její zábrany. Útočník se v podstatě tváří jako její odraz v zrcadle. Pokud oběť útočníkovi sdělí, že se cítí například osamělá a má nějaké problémy a starosti (rozvod rodičů, konflikty ve škole…), predátor odpoví, že je na tom obdobně a plně ji chápe. A jako „spřízněná duše“ jí nabídne, že se mu může s důvěrou svěřit (*Methods of Predators. iKeepSafe.org* 2011).

Díky efektu zrcadlení útočník u oběti navozuje pocit přátelství či kamarádství, který oběti pomůže překonat strach z komunikace s neznámou osobou.

Kybergrooming

Zrcadlení nemusí být spojeno pouze s emoční rovinou vztahu s obětí, může také navodit sounáležitost například fiktivními společnými koníčky, názory na různá témata apod. Nutno podotknout, že jsou kybergroomeři na tomto poli velice učenliví a snaží se dané věkové kategorii vyhlédnuté oběti přiblížit co nejvíce. To znamená, že poslouchají stejnou hudbu jako jejich oběť, sledují stejné filmy či seriály, zjišťují si informace o jejích koníčcích, hrají online hry, nebo si zakoupí slovník teenagerů a „učí se mluvit" stejným způsobem.
Pro útočníka totiž není v současnosti problém tyto informace s předstihem získat (zejména prostřednictvím sociálních sítí jako je třeba Facebook, kde si děti vyplňují své profily a ostatní uživatele informují o tom, co se jim zrovna líbí atd.) a na komunikaci s vytipovanou obětí se dopředu nachystat.
Pro dítě je pak takřka nemožné odhalit, zda se baví se svým vrstevníkem, nebo dospělým člověkem.

Ukázka zrcadlení:

méďa_15: Ahoj myšičko, jak se máš?
Myšička_13: Mám se fajn, nudím se.
méďa_15: Můžu se nudit s tebou?
Myšička_13: Třeba.
méďa_15: Kolik je ti let?
Myšička_13: 13, a tobě?
méďa_15: 15, a co máš ráda?
Myšička_14: mám ráda Hannah Montanu…
méďa_15: Hannah Montanu úplně miluju!!! A děláš nějaký sport?
Myšička_14: Jezdím na inlinech.
méďa_15: Já si na inlinech občas taky vyjedu, je to skvělá zábava… Odkud jsi?

Myšička_14: Z Prahy. A ty?
méďa_15: Já jsem také z Prahy. Odkud přesně? Napovíš?
Myšička_14: … no, ze Smíchova.

Snaha získat co nejvíce osobních informací o oběti (fishing)

Čím více informací útočník o oběti získá, tím větší má šanci, že ji později přiměje k osobnímu setkání. Kromě osobních údajů (jméno, věk, fotografie) se tak snaží zjistit název školy, kterou žák/žákyně navštěvuje, již zmíněné zájmy, oblíbené celebrity atp. Tyto údaje mu pak slouží k sestavení obecného profilu oběti.

Profilování obětí

Profilování obětí kybergroomerem je velmi častým jevem, jelikož útočník nezůstává u oběti jediné a snaží se jich kontaktovat pokud možno co nejvíce (desítky, stovky, dokonce i tisíce).

Jednak je to dáno tím, že se v komunikaci s nimi „zdokonaluje“ a stává se tak důvěryhodnějším, a také tím, že zvyšuje svou šanci na osobní setkání s některou z vybraných obětí.

A vzhledem k tomu, že není možné, aby si každou z nich zapamatoval (včetně společné konverzace), vytváří si jejich profily a zálohuje veškerou komunikaci.

Při sestavování profilů vychází jak z údajů, které mu sdělily oběti, tak ze záznamů, které nalezl na internetu v rámci vyhledávání.

Uživatelé různých internetových portálů z obavy o svou bezpečnost zveřejňují vždy jen některé osobní údaje, proto útočník zpravidla nenajde všechny osobní údaje na jedné stránce.

Pokud ale potenciální oběti zveřejní například e-mailovou adresu či jiný údaj, který jednoznačně směřuje k jejich osobě (číslo ICQ, číslo mobilního telefonu aj.), může je díky tomuto údaji útočník vystopovat. Pomocí internetových vyhledávačů (Google apod.) může zjistit, kde oběť tento údaj také použila, a postupně doplňovat další osobní údaje do profilu oběti. Například telefonní číslo, které oběť uvedla v inzerci, adresu školy z profilu oběti na sociální síti atd. Stejným způsobem může útočník ověřovat údaje, které mu o sobě oběť sdělila (věk, pohlaví dítěte, bydliště a další osobní údaje).

Vábení a uplácení oběti (luring)

K tomu, aby útočník navázal s obětí co nejužší vztah, často využívá různé formy úplatků a „dárečků“, mezi které patří peníze, kredit do mobilního telefonu, moderní technika (mp3 přehrávače, mobilní telefony), počítačové hry, značkové oblečení apod. Tyto úplatky mohou pomoci ověřit osobní údaj, který útočník od oběti získal (např. telefonní číslo či adresu oběti, na kterou zašle úplatek), a také zvýšit důvěryhodnost kybergroomera. Úplatek útočníkovi může sloužit také k získání nejcitlivějšího údaje, kterým je fotografie obličeje dítěte.

Z úplatku se může stát mocná zbraň. To dokládají případy obětí, které se k útočníkovi pro úplatky několikrát vracely a nechaly se opakovaně zneužívat. V tomto kontextu již můžeme hovořit o dětské prostituci (viz např. zmíněný film *Seznam se bezpečně 2*).

Snižování zábran dětí a mládeže zaváděním sexuálního obsahu do konverzace

Cílem tohoto popsaného jednání je snaha postupně snižovat zábrany dětí a mládeže v oblasti sexuality postupným zaváděním

sexuálního obsahu do konverzace (*Online predators: Help minimize the risk. Microsoft Online Safety* 2011). Tím může být v prvé řadě diskuse o lidské sexualitě, sexuálním životě rodičů, může docházet také k tomu, že útočník dítěti nabídne různé erotické či pornografické materiály, například proto, aby vzbudil jejich zájem a snížil jejich stud.

Útočník samozřejmě usiluje o získání fotografií či videozáznamů obnažené oběti, například se snaží přimět oběť k tomu, aby se mu ukázala na webkameru nebo aby mu zaslala své nahé fotografie, které pak může využít k jejímu vydírání (více např. Berson 2002).

V této souvislosti mu napomáhá nový fenomén internetu zvaný **webcam trolling**, jehož prostřednictvím může z oběti lehce vylákat její obnažené materiály, aniž by u ní vzbudil sebemenší podezření, že není něco v pořádku.

Podstata webcam trollingu spočívá v tom, že si útočník zakoupí a nainstaluje speciální program, který dokáže simulovat virtuální webkameru. Stáhne si z internetu tzv. videosmyčky (předehrané záběry odcizené z videochatů) reálných chlapců či dívek a ty pak s připraveným scénářem pouští své oběti, která vůbec netuší, že jde o podvrh. Vzájemná komunikace probíhá v duchu lechtivých témat a útočník jen čeká, až mu oběť ukáže své intimní partie. Vše si nahrává na kameru a v příhodnou chvíli pak dané materiály proti oběti zneužije.

Odhalit kybergroomera není jednoduché, je zapotřebí být všímavý – u těchto videí chybí zvuk (zvuk by prozradil, že jde o podvrh), a hlavně opatrný – nikomu se přes webkameru neodhalovat (ani „na oplátku“!) a ověřovat si identitu svého protějšku (například tak, že napíše nějaký text a v reálném čase jej přes webkameru i se svou

tváří ukáže).

Snahy o izolaci oběti od okolí

Ochota svěřit se neznámému člověku na internetu je díky anonymitě podstatně vyšší, než je tomu v běžném životě. Na internetu totiž neneseme bezprostřední důsledky, které může naše sdělení vyvolat (v reálném světě důsledky svého chování neseme). Útočník ochotu oběti svěřit se s důvěrnými informacemi využívá ve svůj prospěch. Postupně se pro dítě stává nezastupitelným kamarádem, jediným, komu se dítě svěřuje se svými problémy, a stává se pro dítě „exkluzivním přítelem". Pomocí citového vydírání a zastrašování dítěti například zakazuje sdělit určitou informaci rodičům nebo jiným lidem z okolí dítěte:

Neříkej to mamince, nenáviděla by tě.
Nikomu to neříkej, ostatní by to nepochopili.

Čím více důvěrných informací predátor zná, tím více je na něj oběť fixovaná a závislá. Zpočátku útočníka vyhledává dobrovolně, později z donucení. Pokud by totiž oběť chtěla tento vztah ukončit, mohl by jí predátor vyhrožovat a vydírat zveřejněním sdělených tajemství:

Jestli se mi neozveš, napíšu tvému otci, co jsi mi tu navykládala.

Dítě má pak strach z důsledků, které by toto zveřejnění mohlo mít v reálném životě (např. by mu rodič zakázal počítač), a raději ve virtuálním vztahu s útočníkem zůstane.

C. Příprava na osobní schůzku s obětí

Útočník již disponuje diskriminujícími informacemi a osobními údaji

oběti a plánuje osobní schůzku. I v této etapě využívá techniky cílené manipulace.

Technika překonávání věkového rozdílu mezi útočníkem a obětí

V rámci přípravy na osobní setkání s obětí je důležité, aby útočník nějakým způsobem překonal rozdíl mezi jeho skutečným a virtuálním věkem. Poněvadž většinou vystupuje jako teenager, musí si vymyslet plán, jak dítě připravit na komunikaci se starším člověkem a přitom jej nepolekat.

Napíše mu proto například, že má zakázán přístup k počítači, nebo že odjíždí na nějaký čas do zahraničí, kde není připojení k internetu, ale (!) má staršího bratra (ve skutečnosti jde o další identitu téhož útočníka), který je jeho „spřízněná“ duše a rád by v komunikaci dále pokračoval.

Na základě této lži pak oběť postupně přijímá fakt, že komunikuje s člověkem podstatně starším, a vůbec jí to nevadí (Berson 2002).

Existují také případy, kdy kybergroomer oběti tvrdil, že ji na osobní schůzce vyzvedne starší osoba, třeba tatínek či sourozenec útočníka. Touto osobou však byl právě onen útočník, který oběť odvezl na „bezpečné místo“ a tam ji sexuálně zneužil.

Vyhrožování a vydírání oběti

Ve chvíli, kdy má predátor o oběti dostatek informací a citlivých materiálů, může se ji pokusit pozvat na osobní schůzku.

Pokud oběť odmítne na schůzku dorazit, útočník ji začne vydírat. Vyhrožuje, že o ní zveřejnění kompromitující materiály, například zašle nahé fotografie jejím kamarádům, přátelům a rodičům,

případně tyto materiály vytiskne a vyvěsí v okolí bydliště a školy oběti.

Může také tvrdit, že zveřejní diskriminující fotografie na internetu s hanlivým označením oběti (např. *Honza Novák je gay! Toto je jeho telefonní číslo XXX-XXX, zavolejte mu! Jana Nováková je špinavá prostitutka! Pište jí na e-mail XXX-XXX.* apod.). Mnoho dětí těmto výhrůžkám nedokáže vzdorovat a raději se na schůzku dostaví, než aby byly vystaveny ponížení ze strany okolí.

Ne vždy je však nutný nátlak ze strany útočníka, protože řada obětí je ochotna jít na schůzku i bez předchozího vydírání…

D. Realizace osobního setkání s obětí

Osobní schůzka je ústředním cílem snah kybergroomera a logickým zakončením předcházejících etap.

Pokračující manipulace

První schůzka útočníka s obětí může být úplně nevinná, nemusí ještě dojít k sexuálnímu či jinému zneužití oběti. Útočník si může na schůzce pouze ověřit, zda je oběť skutečně nezletilá, zda se nejedná o nasazeného agenta (v některých státech jsou tito agenti běžnými nástroji v boji proti zneužívání nezletilých).

Na schůzce rovněž může útočník prohloubit navázaný vztah s obětí dalším dárkem (úplatkem). Oběť tak nabude dojmu, že je útočník neškodný a že je skutečně tím „exkluzivním kamarádem“, za kterého se na internetu vydával. K útoku může dojít až po několika osobních schůzkách.

Útok na oběť

Útok (sexuální útok, fyzický útok apod.) má pro oběť nedozírné následky. Jak v oblasti fyzické, tak zejména v oblasti psychické. Pokud má kybergroomer dostatek účinných nástrojů pro manipulaci, může oběť donutit k opakovaným schůzkám, na kterých útoky pokračují.

Jsou také známy případy, kdy byla oběť na první schůzce útočníkem zavražděna.

1.2.3 Další charakteristické rysy kybergroomingu

Dalším příznačným rysem kybergroomingu je vytváření tzv. **sítí predátorů**, tedy organizovaných skupin online útočníků, kybergroomerů, kteří ve své činnosti vzájemně spolupracují.

Podstatou takové spolupráce je shromažďování osobních profilů obětí do databází, které pak využívají ostatní členové sítě, výroba a distribuce dětské pornografie či únosy obětí „na zakázku“ do zahraničí – dítě je manipulací donuceno k osobní schůzce, následně uneseno a převezeno na území jiného státu, kde je sexuálně zneužíváno, fyzicky týráno, nuceno k prostituci, výrobě dětské pornografie atp.

Kybergrooming

Případ z USA

Čtrnáctiletá žákyně dostala od svých rodičů dárek v podobě nového počítače. Po dvou měsících používání internetu se v chatu seznámila s dospělým mužem, se kterým dále udržovala i emailovou korespondenci.

Jakmile se o tom její rodiče dozvěděli, učinili řadu kroků, aby tomuto kontaktu zabránili – odstranili od jejího počítače klávesnici, monitorovali její poštu a telefonní hovory, vyhledali pomoc psychologické poradny. Bohužel, žákyně s mužem dále komunikovala prostřednictvím mobilního telefonu, který jí poslal poštou. Po několika měsících zmizela z domova.

Když policisté prohledali dívčin počítač, objevili řadu emailů, které je přivedly až k síti pedofilů komunikujících mezi Evropou a USA. Pedofilní uživatel z Řecka si díky této síti „objednal“ nezletilou dívku z USA, zabezpečil falešný pas a poskytl finance na transport dívky z USA do Řecka.

Po pěti měsících byla žákyně navrácena rodičům. Nejprve tvrdila, že pedofilního groomera miluje a zbožňuje, avšak po rozsáhlé terapeutické léčbě si začala vzpomínat na detaily sexuálního a fyzického mučení, začala mít sebevražedné sklony a bylo nutné ji hospitalizovat na psychiatrické klinice. Dívka se postupně zotavuje, ale její zkušenosti a trauma ji budou provázet po zbytek života (Berson 2002).

1.2.4 Kauzy kybergroomingu ze zahraničí a z České republiky

Peter Chapman (Velká Británie, 2010)

Peter Chapman byl v březnu 2010 odsouzen k trestu doživotí. Prostřednictvím sociální sítě Facebook se seznámil se 17letou dívkou Ashleigh Hallovou, kterou pod falešnou identitou vylákal na osobní schůzku, kde ji znásilnil a následně zavraždil.

Třiatřicetiletý deviant Peter Chapman byl za sexuální násilí v minulosti už jednou trestán.

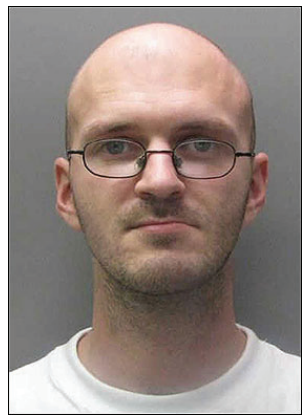

Obrázek č. 26: Peter Chapman (Zdroj: *The Sun* 2010)

Za znásilnění prostitutek si odseděl sedm let a po propuštění měl být pod pravidelným dohledem policie. Od dubna roku 2008 se však policii přestal hlásit. Ta po něm vyhlásila celostátní pátrání až v září

roku 2009, tedy měsíc před událostí, která stála život Ashleigh Hallovou (Vnouček 2010).

Obrázek č. 27, 28: Ashleigh Hall (Zdroj: *Daily Mail* 2010)

V rámci sociální sítě Facebook si Chapman vytvořil falešný profil (udal jméno Peter Cartwright a věk 19 let, nicméně měl vytvořeny i další profily, viz obr. 29 a 30).

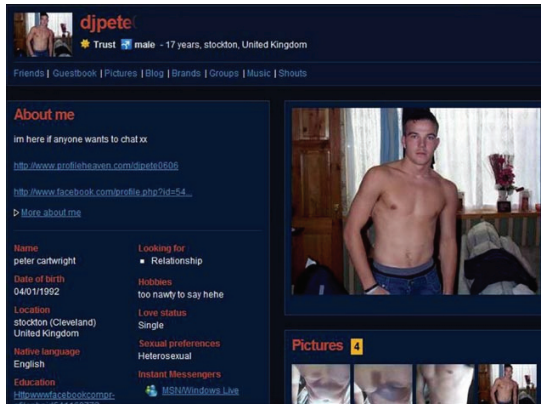

Obrázek č. 29, 30: Falešné profily Petera Chapmana
(Zdroj: *The Sun* 2010)

Kybergrooming

Pomocí Facebooku navázal kontakt se studentkou ošetřovatelství Ashleigh Hallovou, se kterou si po delší komunikaci domluvil schůzku. Tváří v tvář se jí představil jako otec jejího virtuálního přítele a na izolovaném místě nedaleko Sedgefieldu ji nejdříve znásilnil a pak zardousil (Carter 2010). Na Chapmana policie přišla během následujícího dne, kdy jej náhodou zastavila v souvislosti s podezřelou registrační značkou jeho auta. Chapman se jim k vraždě dívky přiznal bezděčně, předpokládal, že jej policie zatkla za podezření z vraždy.

Po zveřejnění kauzy začaly policii kontaktovat další dívky, které se vizuálně podobaly zavražděné Ashleigh Hallové a které Chapman rovněž kontaktoval a snažil se je přimět k osobní schůzce (Guy 2009).

Obrázek č. 31: Další potenciální oběti Petera Chapmana (Zdroj: *The Sun* 2010)

Facebookový profil Chapmana obsahoval přes 3000 virtuálních přátel = žen ve věkovém rozpětí 13–31 let. Osobní údaje od svých přátel získával také pomocí různých facebookových dotazníků, ve kterých se ptal na velmi osobní otázky. Od některých dívek rovněž vylákal citlivé fotografie (ve spodním prádle, pyžamu apod.). Kromě Facebooku Chapman působil i na dalších sociálních sítích – Netlog, Holabox, Profileheaven, Kazoba apod. (Stokes 2010)

Douglas Lindsell (Velká Británie, 2003)

Bývalý pošťák Douglas Lindsell (64) byl v roce 2003 odsouzen na 5 let odnětí svobody za sexuální obtěžování několika dívek a za pokus o znásilnění.

Lindsell se s dívkami seznamoval pomocí internetového chatu, kde tvrdil, že je mu 15 let. Někdy své tvrzení doprovázel také informací, že umírá na rakovinu. Dvě dívky ve věku 13 a 14 let dokonce přiměl k osobní schůzce. Těm se naštěstí podařilo utéct a uniknout znásilnění. Poté jim Lindsell telefonicky vyhrožoval, že si je najde a znásilní je (*The perfect family man who preyed on young chatroom girls* 2003).

Řadě dívek také zasílal své nahé fotografie (někdy své vlastní, někdy fotografie svého syna), na jednu z nich dokonce zapsal i svoji adresu, což později vedlo k jeho dopadení.

Lindsell si vedl databázi více než 70 dětí, která obsahovala takové detaily, jako jsou barva a délka vlasů, barva očí, oblečení, škola, informace o rodině a další intimní detaily typu velikost podprsenky a jaké sexuální praktiky se dítěti líbí/nelíbí (*Lindsell 'biggest' internet grooming case* 2003).

Kybergrooming

Prostřednictvím internetu a mobilních telefonů komunikoval s více než 73 dívkami (54 z Velké Británie, 19 ze zahraničí, mimo jiné např. z Kanady a Nového Zélandu). Také si pro tyto účely koupil knihu o slangu teenagerů, aby jeho zprávy byly přesvědčivější.

V komunikaci s dívkami pokračoval i po svém uvěznění.

Obrázek č. 32: Douglas Lindsell (Zdroj: *Mugshots.com* 2003)

Michael Wheeler (Velká Británie, 2003)

Britský pedofil Michael Wheeler (35 let, elektroinženýr) se v roce 2003 přiznal k 11 sexuálním útokům na nezletilé dívky, přičemž 2 z dívek sexuálně zneužil. Byl odsouzen na 3 roky odnětí svobody (*Internet 'grooming' law moves closer* 2003).

Wheeler používal k seznamování se s dívkami veřejný chat. Na chatu navázal kontakt také s jednou ze zneužitých dívek, které bylo v té době 11 let. Postupně ji manipuloval, diskutoval s ní o různých problémech, o sexuálních otázkách apod. Dívka se mu začala stále více svěřovat a postupně se na něm stala citově závislá.

Krátce po jejích 13. narozeninách ji začal sexuálně obtěžovat a zneužil ji.

V případě, že by k sexuálnímu zneužití oběti Wheelerem došlo v době, kdy byla mladší 13 let, hrozil by mu podle britského práva v maximální sazbě trest doživotí. Policie věří, že si na dosažení této věkové hranice Wheeler počkal záměrně (*Chat room paedophile jailed* 2003).

Obrázek č. 33: Michael Wheeler (Zdroj: *BBC NEWS* 2003)

Kybergrooming

Pavel Hovorka (Česká republika, 2008)

K nejtragičtějším mediálně známým případům kybergroomingu patří kauza usvědčeného devianta Pavla Hovorky. Pavel Hovorka, vrátný v pražských tiskárnách, byl v roce 2008 odsouzen za pohlavní zneužívání, vydírání, svádění k pohlavnímu styku a ohrožování mravní výchovy dítěte. Trestné činy se týkaly 20 nezletilých chlapců, z nichž 8 Hovorka k sexuálnímu styku donutil. Byl odsouzen na 6,5 roku odnětí svobody (původní trest 8 let mu byl zmírněn u odvolacího soudu).

Soud vrátného Hovorku uznal vinným, že od roku 2005 do svého zatčení v roce 2007 zneužil dvě desítky nezletilých chlapců, které si vybíral z řad dětí z dětských domovů anebo je kontaktoval přes internetové seznamky (zejména na serveru Lide.cz), s některými také chatoval. Oběti lákal na fiktivní soutěž „Dítě VIP“, v rámci které vítězům sliboval, že stráví dva týdny v Praze a získají zajímavé soutěžní ceny.

Řadu obětí, které dorazily na osobní schůzku, přiměl k pohlavnímu styku. Za pohlavní styk dětem nabízel peníze, některé také vydíral. Zneužité chlapce si fotografoval a natáčel videokamerou. Chlapcům pak hrozil, že vyzradí jejich homosexuální orientaci a zveřejní jejich nahé fotografie (některé mu za úplatu posílali, některé pořídil sám), pokud jej nebudou dále navštěvovat. Někteří se bránili, a tak je podle obžaloby znásilnil (Třeček, Šťastný 2009).

Kybergrooming

Obrázek č. 34: Pavel Hovorka přichází k soudu (Třeček, Šťastný 2009)

Z projevu státní zástupkyně

„*Obžalovaný na rozkládacím lůžku ve vrátnici tiskárny, kde pracoval jako strážce, k poškozenému, kterého nejprve líbal po těle, přilehl zezadu, až dosáhl análního styku,*“ popsala státní zástupkyně jeden z osmadvaceti Hovorkových trestných skutků. Protože si Hovorka

své oběti často fotil, využíval toho k dalšímu setkávání s chlapci. „*Vyhrožoval poškozenému, že dá okolí vědět o jeho homosexuální orientaci, aby ho přesvědčil k dalším stykům,*“ dodala státní zástupkyně (Bublinová 2009).

Obrázek č. 35: Pavel Hovorka u soudu (Zdroj: *Blesk* 2009)

„Piškot a Meluzín“ (Česká republika, 2012)

Obrázek č. 36: Skautští vedoucí Piškot a Meluzín
(Zdroj: *TN.cz* 2012)

Homosexuálně orientovaní vedoucí Junáku Martin Mertl (22 let) a Milan Machát (20 let) prostřednictvím sociální sítě Facebook vytvořili profil fiktivní dívky. Pomocí tohoto profilu navázali kontakt s 12letým heterosexuálním chlapcem, který chodil do jejich oddílu. Postupně chlapci pod falešnou identitou psali, jak se jim líbí, a postupně si s ním utvořili vztah. Chlapec se po čase chtěl s dívkou sejít, musel však podat „důkazy lásky“:

1. nahou fotografii a
2. fotografii z homosexuálního sexu.

Fiktivní dívka ho pak prostřednictvím Facebooku vydírala.

Vedoucí z oddílu souhlasili, že mu pomohou. Provozovali sex a fotili se. Po zhlédnutí filmu *Seznam se bezpečně* chlapec celou situaci nahlásil…

Došlo k rozkrytí případu. Podle obžaloby skautští vedoucí z Ústí nad Labem zneužili celkem 39 chlapců. Hrozí jim trest odnětí svobody na 12 let (*Obžaloba posílá skautské vedoucí k soudu, sečetla 39 obětí zneužívání* 2013).

„*Docházelo k análnímu styku, orálnímu styku, točení videa, fotografování nahého těla,*“ vypověděla matka týraného chlapce.

Chlapci hrozili, že pokud jim nebude po vůli, jeho fotografie pošlou všem kamarádům a spolužákům. Ze strachu je poslouchal na slovo.

„*Když končily schůzky, tak si chlapce nechali v klubovně a tam vlastně docházelo k tomu zneužívání,*“ vypověděla matka (*Chlapce z Ústí sexuálně zneužívali vedoucí ve skautu! Vymysleli na něj léčku na internetu* 2013).

Obviněni budou z trestných činů:

- znásilnění,
- pohlavní zneužití,
- sexuální nátlak,
- svádění k pohlavnímu styku,
- ohrožování mravní výchovy dítěte,
- výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií,
- zneužití dítěte k výrobě pornografie.

Petr Bukvic (Česká republika, 2013)

Bývalý strážník Petr Bukvic (26 let) z Železného Brodu byl soudem uznán vinným za trestný čin výroby a šíření dětské pornografie, znásilnění a pohlavní zneužívání. Byl odsouzen k sedmi letům odnětí svobody ve věznici s ostrahou a čeká jej povinná sexuologická léčba.

Trestné činnosti se Bukvic dopouštěl několik let. Své oběti (dívky ve věku 13–14 let) hledal v blízkém okolí nebo prostřednictvím sociálních sítí. Dvě dívky znásilnil a šest jich pohlavně zneužíval, přitom si je ve vyzývavých polohách fotografoval, některé fotografie se objevily na internetu (*Za zneužívání školaček půjde bývalý strážník na šest let do vězení* 2011*, Bývalý strážník si za sex s nezletilými dívkami odpyká sedm let* 2013).

Obrázek č. 37: Petr Bukvic (Zdroj: *Týden.cz* 2013)

1.3 Sexting

Sexting představuje poměrně nový (první případy byly zdokumentovány v roce 2005) a rychle se rozmáhající fenomén, kterým pro potřeby této publikace označujeme elektronické rozesílání textových zpráv, vlastních fotografií či vlastního videa se sexuálním obsahem (Kopecký 2011), ke kterému dochází v prostředí virtuálních elektronických médií – zejména internetu.

Jedna z prvních obecně užívaných definic jej vymezuje jako akt rozesílání fotografií zachycujících nahotu mezi mobilními telefony či dalšími elektronickými médii, např. internetem (Streichman 2009), a nově je dle některých autorů sexting spojován především s mladou generací, jež pořizuje své sexuálně laděné materiály (tzv. youth-produced sexual images) a dále je rozesílá a zveřejňuje (Wolak, Finkelhor, Mitchell 2011–2012). Definice doplňuje Sullivan (2011), která do sextingu řadí sugestivní textové zprávy a obrázky znázorňující nahé nebo částečně obnažené děti či dospělé, ty jsou pak dále šířeny mobilním telefonem či internetem. Množství platforem a nástrojů umožňujících šíření takovýchto materiálů doplňuje Streichman (2009) o sociální sítě, hlavně Facebook a MySpace.

V českém prostředí je sexting šířen především prostřednictvím sociálních sítí Facebook, Libimseti.cz anebo digitálního úložiště fotografií Rajče.net (Kopecký 2011).

Mezi **nebezpečí sextingu** patří vysoké riziko zneužití citlivých materiálů potenciálním útočníkem, například bývalým partnerem, známou/známým atd., který může oběť vydírat, šikanovat či manipulovat.

A pokud dojde ke zveřejnění obnažených fotek, videí na internetu, tak bývá problém s jejich zpětným stažením, protože tam mohou kolovat i několik let nebo mohou být použity po několika letech od svého vzniku, což úzce souvisí se ztrátou prestiže oběti. Je totiž pravděpodobné, že daný materiál dříve nebo později někdo objeví a upozorní na něj (kolega z práce, šéf, sousedi, manžel/partner, rodina, děti…). Výsledkem jsou pak problémy doma i na pracovišti, sexuální útoky, harašení, kyberšikana oběti atd., viz následující kauzy z Česka a zahraničí.

1.3.1 Případy sextingu ze zahraničí a z České republiky

Jessica Renee Logan (USA, 2008)

Jessica ze Cincinnati v Ohiu se oběsila 3. července 2008 poté, co její bývalý přítel rozeslal její nahé fotografie. Stala se tak jednou z prvních obětí sextingu.

Obrázek č. 38: Jessica Renee Logan (Zdroj: *Bullycide* 2010)

Sexting

V březnu 2008 se Jessie spolu s dalšími dvěma kamarádkami vyfotily nahé mobilními telefony. Jessie pořízenou fotografii poslala svému příteli Ryanu Salyersovi. Chlapec pak fotografii rozesílal 4 dalším dívkám navštěvujícím střední školy Loveland High, Moeller High School, Sycamore High, kam chodila také Jessica, a křesťanskou akademii Cincinnati Hills (McConnell 2009).
Studentky je pak rozesílaly dalším lidem.

Po zveřejnění fotek se Jessie stala terčem posměchu ostatních nejen ve škole, ale i mimo ni. Pomoc se snažila najít u školního poradce, právního poradce a důstojníka městské policie. Nicméně vzhledem k tomu, že Jessice bylo už 18 let, nenašel se zákon, který by jí mohl zaručit ochranu.

Místní důstojník Jessice poradil, aby svůj příběh sdělila médiím. Jessie proto poskytla rozhovor pro cincinnatský TV Kanál 5 WLWT. Hovořila o rozsáhlém obtěžování a ponižování, kterému čelí díky tomu, že její fotografie koluje po škole. „*Pořád mě pronásledují a zesměšňují,*“ řekla. „*Jen chci, aby si nikdo jiný nemusel projít něčím podobným*.“ snažila se varovat ostatní (*Jessica Logan /18/ hanged herself after her boyfriend circulated a nude photo of her* 2009).

A ačkoli byla Jessičina totožnost utajena (na obrazovce byla vidět pouze silueta a její hlas byl změněn), to, že rozhovor poskytla právě ona, brzy věděla celá škola. Rozhovor vidělo značné množství studentů Sycamore High, učitelů i vedení školy.

Poté se obtěžování vystupňovalo. Spolužáci Jessice nadávali, že je „coura“, „děvka“ a „kurva“. Také přijímala telefonní hovory, dostávala textové zprávy a zprávy na své stránky na sociálních sítích MySpace

a Facebook od spolužáků i od studentů, které neznala, v nichž zaznívaly podobné urážky a nadávky.

„*Viděla jsem, jak ji během léta vyhodili ze 3 nebo 4 večírků kvůli její „pověsti“,*“ řekl její přítel Steven Arnett. „*Všude, kam šla, o té fotce věděli, protože ji viděli! Je to ponižující. Byla ponižována*,“ řekla Cynthia Logan (Hastings 2009).

„*Někteří vrstevníci šli nad rámec slovního trápení a házeli po Jessice věcmi. Toto závažné a všudypřítomné obtěžování pokračovalo, když Jessica opustila školní budovu, kde nebyla nijak chráněna před svými trýzniteli. Opakovalo se to až do konce školního roku,*“ uvedli rodiče (Bosker 2010).

Jessica se velmi zhoršila v prospěchu i v docházce do školy. Aby se vyhnula posměchu a nadávkám spolužáků, utíkala ze školy a vyučování trávila na parkovišti ve svém autě (*Jessica Logan /18/ hanged herself after her boyfriend circulated a nude photo of her* 2009). Velká absence ve škole také ohrozila Jessiinu maturitní zkoušku, ke které byla připuštěna pouze díky svým předchozím dobrým studijním výsledkům. Úspěšně odmaturovala a začala si plánovat budoucnost. Chtěla si najít novou práci a na univerzitě v Cincinnati studovat grafický design (Hastings 2009).

Pak se ale 27. června oběsil Jessiin kamarád, 16letý student ze Sycamore High. Jessica se proti přání rodičů vydala na jeho pohřeb.

„*Pořád jen plakala*,“ řekla její kamarádka Lauren. „*Pořád opakovala jen: Jak to mohl udělat své rodině? Jak mohl své rodině a svým přátelům způsobit tolik bolesti? ... Nikdy by mě nenapadlo, že půjde a udělá to samé.*“ Po návratu domů Jessica spáchala sebevraždu. Oběsila se v šatníku.

Sexting

„*Vešla jsem do jejího pokoje a viděla, jak visí. Její mobilní telefon byl uprostřed podlahy. Její žehlička byla horká. Byla připravená jít ven. Nevím, co se stalo,*“ řekla matka. „*Bylo to impulzivní, jako by se v ní něco zlomilo. Jako by veškerá ta tíha byla jedinou věcí na světě.*“ Jessie nenechala vzkaz. „*Muselo to být něco z těch hovorů*,“ uvedla Cynthia v rozhovoru pro WLWT. Jessica Logan zemřela měsíc po ukončení studia na střední škole (*Jessica Logan /18/ hanged herself after her boyfriend circulated a nude photo of her* 2009, Bosker 2010, Hastings 2009).

Obrázek č. 39: Jessica Renee Logan (Zdroj: *WebSafety NZ*)

Po Jessiině smrti byli její rodiče Cynthia a Albert rozhořčeni tím, že za celou dobu týrání jejich dcery nebyl nikdo potrestán.

Dne 8. května 2009 podali Jessiini rodiče žalobu k okresnímu soudu v Ohiu na několik studentů, vedení školy Sycamore High, policejního důstojníka Paynea a hlavní město Montgomery za šíření,

obtěžování, šikanu, úmyslné způsobování emocionální úzkosti, nactiutrhání, nedbalost, porušení soukromí, občanských práv a protiprávní smrt (McConnell 2009, Bosker 2010).

Soudní stíhání ale nakonec zahájeno nebylo (Mach 2009).

Hope Witsell (USA, 2009)

Dne 12. září 2009 spáchala sebevraždu 13letá žákyně 7. třídy floridské základní školy Hope Witsell. Důvodem její sebevraždy byl sexting.

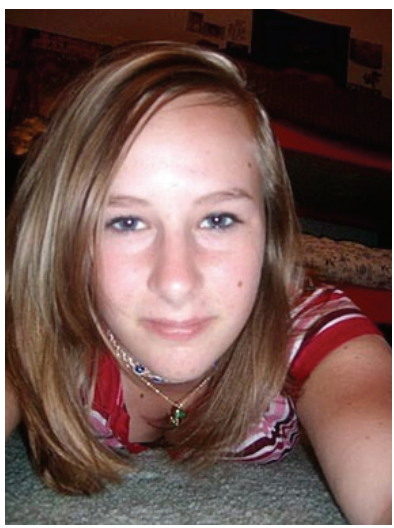

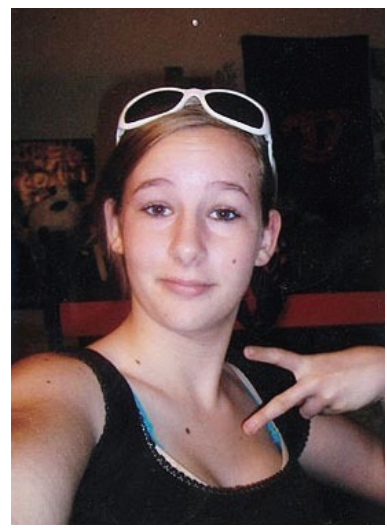

Obrázek č. 40, 41: Hope Witsell (Zdroj: *CBSNEWS* 2009)

Sexting

Hope vyrůstala v malém zemědělském městečku Sundance na Floridě. Ve třídě patřila k výborným a aktivním žákyním, netrpěla depresemi, měla hodně přátel. Naplánovala si, že bude v budoucnu studovat na Floridské univerzitě, zajímalo ji hlavně zemědělství a chovatelství.

Protože chtěla upoutat pozornost Alexe Eargooda, chlapce, který se jí líbil, zaslala mu mobilním telefonem svou nahou fotografii. Jeho spolužačka si ale v autobuse od něj půjčila mobil, ve kterém našla nahou fotku Hope. Tuto fotku pak dívka přeposlala dalším spolužákům a spolužačkám ze školy. Během několika hodin začala fotografie kolovat po okolních základních a středních školách.

A od té chvíle začala probíhat ve škole šikana – spolužáci se Hope smáli, uráželi ji, říkali o ní, že je děvka a coura. Postupně se o sextingu Hope a o její nahé fotografii šířící se školou dozvědělo vedení školy, které Hope na týden vyloučilo (vyloučena měla být na začátku nového školního roku).

„*Tisíce lidí mě nenávidí*," napsala si Hope do svého deníku (Kopecký 2011).

Na konci školního roku se chtěla Hope s dalšími spolužáky a spolužačkami delegovanými z různých škol zúčastnit výročního setkání organizace Future Farmers of America (FFA), která se zaměřuje na vzdělávání v oblasti zemědělství. Na této akci jsou studenti za svou práci v oblasti zemědělství odměňováni.

Výroční setkání FFA se uskutečnilo v Orlandu. Na této akci Hope oslovila skupina chlapců, kteří ji nutili, aby jim dala svou nahou fotografii, aby se jim vyfotila na mobilní telefon. Jeden z nich byl obzvláště agresivní – několikrát volal k Hope na pokoj, ve kterém bydlela s ostatními dívkami, a nutil ji, aby mu poslala fotografii svých

ňader. Hope chlapce nejdříve ignorovala. Obtěžování však nepřestalo ani v noci, a tak se Hope nakonec mobilním telefonem vyfotografovala a nechala ho za dveřmi, kde jej ráno našli dospělí a spatřili její fotografii (Kopecký 2011).

Počátkem nového školního roku po absolvování trestu vyloučení se Hope se svou matkou Donnou vrátila do školy. Tam se dozvěděla, že jí škola zakázala kandidovat na studentského zástupce na další akci FFA. Byla to pro ni rána, protože sama cenu FFA obdržela.

O týden později se Hope se svou spolužačkou Rebekou zastavila v kavárně, kde ji oslovila skupinka chlapců s tím, že mají její nahou fotografii a že se zastaví u ní ve škole a začne peklo. Hope utekla z kavárny v slzách.

O tom, co se dělo dál, se vedou spory. V pátek 11. září 2009 se mělo odehrát zhruba následující – Hope se setkala se školní sociální pracovnicí Jodi Orlando. Někteří zaměstnanci školy si všimli, že má Hope na nohou řezné rány, které mohou být důkazem sebepoškozování.

Sociální pracovnice ve své kanceláři s Hope nějakou dobu hovořila a nakonec společně uzavřely a podepsaly tzv. „no-harm contract“ čili smlouvu o neubližování si. Podle této smlouvy Hope souhlasila s tím, že jakmile by pocítila potřebu si ublížit, řekne to někomu dospělému. Jodi i Hope tuto dohodu podepsaly (smlouva byla po smrti Hope nalezena v koši její ložnice). Rodiče Hope později vypověděli, že jim nikdo ze školy neřekl, že by si jejich dcera chtěla ublížit.

V sobotu 12. září 2009 zůstala Hope doma a sekala trávník. Rodiče byli v práci. Po jejich návratu z práce se společně navečeřeli. V 20:30 zazvonil telefon a Hope jej zvedla. Když se její rodiče ptali, kdo volá, odpověděla „Tereza“. Na displeji telefonu však bylo

uvedeno „Michael“, vypověděli později rodiče. V 21:10 byla matka zkontrolovat Hope v jejím pokoji. Ta byla v pořádku, ležela na posteli a psala si deník. O hodinu později ji matka šla uložit a našla ji oběšenou. Visela na růžovém šátku, který si omotala kolem baldachýnu své postele… (Kopecký 2011)

Její poslední záznam z deníku obsahoval tato slova:

„*Jsem rozhodnuta. Cítím to v žaludku. Zkusím se oběsit. Doufám, že se mi to podaří.*“ (Kopecký 2011)

Emma Jones (Velká Británie, 2010)

Emma Jonesová spáchala sebevraždu poté, co se na Facebooku objevily její intimní fotografie.

Útočníkem, který fotky z jejího počítače odcizil a následně je zavěsil na sociální síti Facebook, byl Emmin expřítel Jamie Brayley. A bohužel tak učinil v době, kdy Emma působila jako učitelka na mezinárodní základní škole v hlavním městě Spojených arabských emirátů Abú Zabí. Kolega z práce George snímky objevil a obvinil Emmu z prostituce.

Mladá žena byla zdrcená, měla strach z tamějšího vězení a z reakcí lidí v okolí. „*Říkala jsem jí, že to jistě není tak zlé, a vybízela ji k tomu, ať se vrátí do Velké Británie, ale říkala mi, že to není možné, prý by ji při pokusu opustit zemi zatkli,*“ uvedla nešťastná matka (*Učitelka vypila kyselinu kvůli nahým fotkám na Facebooku* 2010).

Emmino tělo nalezla její spolubydlící, íránská učitelka Mona Moshkiová. V kapse džín byl nalezen její britský pas a na posteli měla nachystané věci k zabalení. Pravděpodobně se chystala opustit zemi. Nakonec si to však rozmyslela a vypila leptavý čisticí

prostředek (*Učitelka vypila kyselinu kvůli nahým fotkám na Facebooku* 2010).

Obrázek č. 42: Emma Jones (Zdroj: *Blesk* 2010)

Phillip Alpert (USA, 2009)

Známý případ sextingu představuje i kauza nezletilého Phillipa Alperta z Floridy (viz obr. č. 43, 44), kterému jeho přítelkyně zaslala své obnažené fotografie, a to aniž by o ně žádal. Když se rozešli, Philip tyto fotografie rozeslal kamarádům a také rodičům dívky.

Byl odsouzen na 5 let podmíněně za šíření dětské pornografie a až do svých 43 let bude zařazen do registru sexuálních útočníků (ve kterém jsou evidováni sexuální násilníci, devianti, kteří obtěžovali nezletilé apod.). (Kopecký 2009)

Sexting

Obrázek č. 43, 44: Phillip Alpert (Zdroj: *TIME World* 2009, *FDLE Florida Sexual Offenders and Predators* 2013)

Případ z Měřína (Česká republika, 2008–2009)

Nezletilá žákyně deváté třídy vyfotila svůj vlastní intimní snímek pro svého kamaráda. Dívka si chlapce zřejmě chtěla získat. Ten ale fotografii rozeslal dalším přátelům, kteří začali snímek rozesílat dál. Do šíření fotografie se zapojilo přes 30 dětí. Fotografie dívky se dostala až k učitelům, kteří dívku identifikovali podle řetízku na krku a případ oznámili policistům s podezřením ze šíření dětské pornografie.

Trestní zákon považuje posílání pornografických snímků osob mladších 18 let za šíření dětské pornografie, za které hrozí až tři roky ve vězení. U mladistvého se trest obvykle krátí na polovinu.

Pokud bylo „rozesílateli“ méně než patnáct let, nebude trestně stíhaný. Hlavní aktérka se trestu od soudu bát nemusí. Přesto už pouhé policejní vyšetřování přinese dívce i její rodině těžké chvíle. Pokud se ukáže, že se mladiství aktéři v minulosti ničeho závažného nedopustili, může soud upustit od potrestání.

Případ byl dořešen v říjnu 2009 a mladiství žáci, kteří se do šíření snímku zapojili, byli potrestáni tresty společensky prospěšných činností.

„Renata“ (Česká republika, 2010)

Další případ sextingu, jenž si uvedeme, se vztahuje ke studentce jedné nejmenované české střední školy, která se stala obětí svého bývalého přítele.

Dívku zde budeme nazývat třeba Renata, protože nám tzv. náhubkový zákon neumožňuje podávat bližší informace o nezletilé oběti, jež by mohly vést k odhalení její identity.

Případ Renaty bychom mohli označit jako modelový, jelikož se s obdobnými příběhy setkáváme v České republice poměrně často.

Renata měla přítele Pavla, se kterým chodila od svých 15 let. Za tu dobu společně spolu natočili sérii erotických a pornografických videozáznamů a nafotili velmi intimní fotografie. Po dvou letech se však spolu rozešli a Pavel se rozhodl Renatě pomstít.

Vytvořil na internetu webovou stránku, na kterou umístil torza záznamů a vybrané fotografie, jež společně vytvořili. Na webové stránce zveřejnil jméno a příjmení Renaty, její telefon a nabídku erotických služeb… Zároveň na webu nabízel k prodeji natočená videa.

Odkaz na stránku odeslal emailem spolužákům Renaty, učitelům a řediteli školy i jejím rodičům.

Případ byl předán Policii ČR s podezřením ze spáchání několika trestných činů (výroba, šíření dětské pornografie atd.).

„Žaneta“ (Česká republika, 2012)

15letá Žaneta se rozhodla, že si vyzkouší, jak funguje sociální síť GIFYO. Žaneta byla jazykově zdatná a angličtina jí nečinila žádné potíže, zaregistrovala se a stala se aktivní uživatelkou.

Jednoho dne se seznámila s Michelem. Michel byl krásný, štíhlý, černovlasý 16letý vyznavač stylu emo – bledá kůže, hubená postava, piercing v jazyku.

Michel pocházel z Francie a stejně jako Žaneta sítě GIFYO aktivně využíval, svůj profil zásoboval různými fotografiemi, na některých byl od pasu nahoru nahý. Žanetě rovněž odeslal odkaz na svůj profil na Facebooku. Michel začal se Žanetou konverzovat, začali si společně vyměňovat stále odvážnější fota a jednoho dne mu Žaneta poslala svou vlastní fotografii „nahoře bez“, přičemž na ní byl zřetelně a jasně zachycen Žanetin obličej.

Michel začal Žanetě psát o další fotografie. Žaneta však odmítla. Způsob jejich komunikace se pak ze dne na den radikálně změnil. Michel oznámil Žanetě, že navštívil její facebookový účet a získal kontakty na její přátele a rodiče s tím, že pokud mu nezašle další intimní materiály, zveřejní její fotografie na erotických portálech a informuje o jejich existenci její přátele. Žaneta mu nevěřila, načež Michel zveřejnil první 3 fotografie na veřejném úložišti fotografií, zatím s omezeným přístupem (veřejnost neměla do galerie fotografií

přístup, fotografie mohl zobrazit pouze Michel a Žaneta). Vydírání pokračovalo stále intenzivněji a v tuto chvíli Žaneta kontaktovala poradnu E-Bezpečí...

Po vstupní analýze, kterou tým E-Bezpečí prováděl ve spolupráci s týmem internetové bezpečnosti Seznamu.cz, jsme zjistili, že profily Michela jsou falešné. Fotografie, kterými Michel zásoboval Žanetu, pocházely ze zahraničních úložišť emo-fotografií. Stejně tak IP adresy, které měla Žaneta v záznamech komunikace s Michelem, pocházely mimo oblast Francie a jsou často používány pro rozesílání spamu. Žaneta přestala s Michelem komunikovat.

Ten zkusil zaměřit útok na její facebookový profil. Protože si jej Žaneta již dříve přidala do svých přátel na Facebooku, měl Michel přístup k údajům o jejích ostatních přátelích. Jejich seznam si stáhl, aby jej pak mohl využít pro další vydírání. A pak se rozhodl na účet zaútočit. První pokusy odhalit přihlašovací údaje Žanety selhaly, po sofistikovanějším útoku zaměřeném na získání hesla a přístupu k Facebooku však došlo k zablokování a uzamčení účtu Žanety. Té přišla do e-mailové schránky zpráva, že se někdo pokusil o útok na její účet. Žaneta se na svůj účet přihlásila, změnila heslo a zablokovala Michela, který tak ztratil přístup na její profil.

V průběhu šetření celého případu naše týmy se Žanetou komunikovaly pomocí chatu. Žaneta měla velký strach ze zneužití svých fotografií, bála se případ nahlásit policii, nebo o něm alespoň říci rodičům. Měla strach, že se o fotografiích dozvědí její přátelé a rodiče. Každý den v obavách čekala, zdali jí útočník odepíše, cítila, jakou má nad ní převahu a moc. Protože případy vydírání a vyhrožování (ve spojení se sexuálně laděnými fotografiemi) jsou především o moci nad druhým, o jejím demonstrování.

Michel zkusil vyhrožovat Žanetě a vydírat ji i přes Skype, běžný e-mail a další internetové služby, opakované pokusy kontaktovat Žanetu probíhají i v současnosti... Případ byl předán Policii ČR.

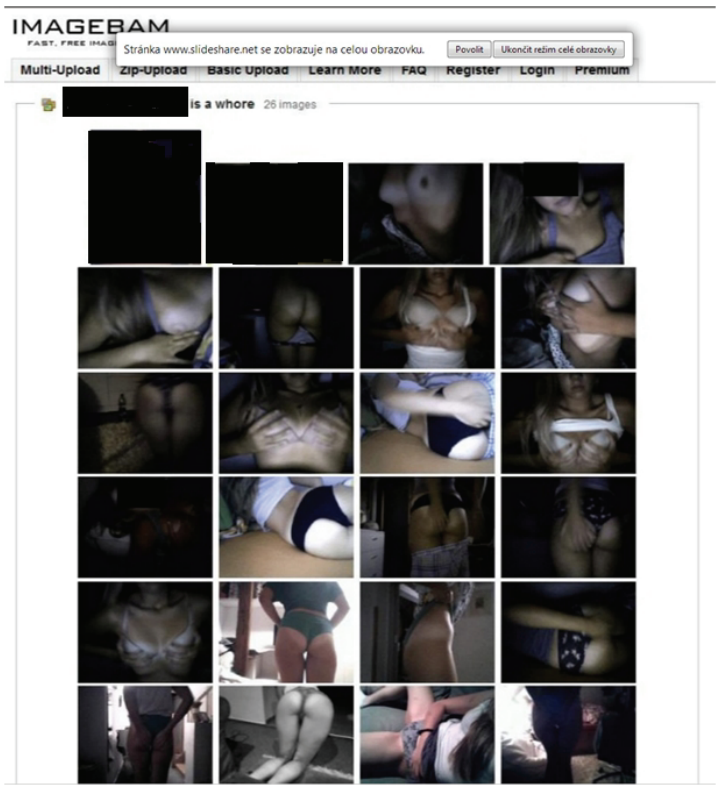

Obrázek č. 45: Falešná erotická fotogalerie využitá k vydírání Žanety (Zdroj: *E-Bezpečí*)

1.3.2 Výzkum sextingu v zahraničí a České republice

Výzkumy zaměřené na problematiku sextingu probíhají od roku 2009 v řadě zemí na celém světě, a to například v USA, ve Velké Británii, Austrálii, Kanadě, Číně (Jolicoeur, Zedlewski 2010) a České republice (Kopecký, Krejčí 2011), (Kopecký, Szotkowski, Krejčí 2012).

Za zmínku určitě stojí výzkum v rámci *The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy* (USA 2009), který poskytuje zajímavé výsledky o prevalenci sextingu mezi mladými uživateli internetu a mobilních telefonů.

V rámci tohoto výzkumu realizovaného na vzorku 653 teenagerů ve věku 13–19 let bylo prokázáno, že 38 % z nich odeslalo sexuálně laděné zprávy jiným lidem a 19 % nezletilých dále odeslalo své vlastní fotografie zachycující jejich obnažené tělo jiným osobám.

U dospělých ve věku 20–26 let (627 respondentů) sexuálně sugestivní sextingové zprávy odeslalo 58 % respondentů a fotografii vlastního nahého těla odeslalo 32 % respondentů.

Zajímavé je rovněž sledovat důvody, proč je sexting mladistvými uživateli realizován – 71 % dívek a 67 % chlapců odesílá sexuálně laděný obsah své partnerce či partnerovi, sexting se tak stává součástí jejich intimního vztahu. Celkem 21 % dívek a 39 % chlapců odeslalo intimní fotografie osobě, se kterou si naplánovali schůzku (The National Campaing to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy, 2010).

K prvním obsáhlejším výzkumům, monitorujícím aktuální stav v oblasti sdílení a odesílání sexuálně laděného obsahu jiným uživatelům internetu v České republice, řadíme výzkum *Nebezpečí*

elektronické komunikace II (Kopecký, Krejčí 2011) a *Nebezpečí elektronické komunikace III* (Kopecký, Szotkowski, Krejčí 2012). Výzkum *Nebezpečí elektronické komunikace II* (Kopecký, Krejčí 2011) pracoval se vzorkem 10 414 respondentů a odhalil, že 9,70 % dětí (11–17 let) sdílí své sexuální materiály na internetu a 10,44 % je pak odesílá jiným osobám. Výzkum *Nebezpečí elektronické komunikace III* (Kopecký, Szotkowski, Krejčí 2012) pracoval se vzorkem 10 700 respondentů a odhalil, že 8,25 % dětí (11–17 let) sdílí své sexuální materiály na internetu a 9,15 % je pak odesílá jiným osobám. Zjištěná data tedy hovořila o tom, že sexting není v českém prostředí rozšířen tak, jako je tomu např. v USA a jiných zemích.

V rámci našeho výzkumu jsme však opět tento fenomén pro srovnání s předešlými údaji sledovali a závěry, ke kterým jsme došli, uvádíme v podkapitole 3.3.

1.4 Sdílení osobních údajů v prostředí internetu

Významnou roli při realizaci kyberšikany a jiných v textu uváděných nebezpečných komunikačních praktik, jako je sexting a kybergrooming, hraje sdílení osobních údajů dětmi na internetu. Zabývají se jím proto četné výzkumy ze zahraničí a upozorňují na vysoké procento dětí zveřejňujících nekontrolovaně své osobní údaje na internetu.

Například dle výzkumu serveru eMarketer (2007 in *Children's Web Safety*) je 75 % amerických dětí ochotno sdílet své osobní údaje a údaje o rodině s ostatními uživateli internetu výměnou za přístup ke službám a produktům nabízeným na internetu, což může být obzvláště nebezpečné například v souvislosti s již zmiňovaným kybergroomingem. Statistiky systému Zoomsphere (2013), jenž monitoruje uživatele největší sociální sítě Facebook, zase uvádějí, že je z celkového počtu přihlášených Čechů 23 % uživatelů ve věku od 0–19 let.

Podle Zoomsphere byl k 19. 5. 2013 celkový počet uživatelů Facebooku v České republice 3 943 240, přičemž je z toho odhadován počet dětských uživatelů sdílejících své osobní údaje na síti na cca 927 000. Reálné číslo bude však nižší, a to vzhledem k jinak definované věkové struktuře uživatelů v demografických přehledech Zoomsphere (0–19 let). Podle údajů nejrychleji rostoucí sociální sítě Google+ (2013) tvoří uživatelé této sítě mladší 18 let 12 % všech uživatelů.

Existuje samozřejmě i několik kvalitativně orientovaných výzkumů sledujících faktory ovlivňující sdílení osobních údajů (dětmi, dospělými) na internetu a zajímavý je z tohoto pohledu například

australský výzkum ACMA (2009) – Attitudes towards use of personal information online.

Výzkumů, které jsou zaměřeny na sdílení osobních údajů dětmi prostřednictvím informačních a komunikačních technologií a které jsou realizovány v České republice na reprezentativních vzorcích, je poměrně málo.

Za všechny lze uvést výzkum *Nebezpečí elektronické komunikace II* (Kopecký, Krejčí 2011) a *Nebezpečí internetové komunikace III* (Kopecký, Szotkowski, Krejčí 2012). Oba výzkumy byly realizovány na reprezentativních vzorcích respondentů.

Výzkum *Nebezpečí elektronické komunikace II* byl uskutečněn na vzorku 12 533 respondentů mladších 18 let. Z jeho závěrečné zprávy například vyplynulo, na základě kterých údajů může být dítě vysledováno v reálném životě – jméno spolu s příjmením zveřejňuje 72,97 % respondentů a sděluje 60,22 % respondentů; svou e-mailovou adresu dle této studie sdílí 63,19 % českých dětí a telefonní číslo 22,8 % dětí.

Výzkum Nebezpečí elektronické komunikace IV byl realizován na daleko větším vzorku čítajícím 21 372 respondentů mladších 18 let.
Z naměřených dat podobně jako v předchozím výzkumu vyplynulo, že jméno spolu s příjmením zveřejňuje 75,64 % respondentů a sděluje 51,96 % respondentů; svou e-mailovou adresu dle této studie sdílí 58,68 % českých dětí a telefonní číslo 16,78 % dětí (viz kapitola 3.4).

2 Metodologie výzkumu

Popis výzkumné procedury zahrnuje výzkumné cíle, na něž navážeme výzkumnými problémy, výběr respondentů do výzkumného vzorku včetně popisu výzkumného vzorku, dále metodiku a časový harmonogram výzkumu a popis naměřených dat a statistických procedur.

2.1 Výzkumné cíle

Hlavním cílem provedeného výzkumu bylo zjistit výskyt rizikového chování u českých dětí spojeného s informačními a komunikačními technologiemi, zejména internetem a mobilními telefony.

V deskriptivní rovině si výzkum kladl za cíl zjistit množství obětí i útočníků zapojených do jednotlivých projevů **kyberšikany**. Současně monitoroval, u koho by oběti hledaly pomoc v případě potřeby (učitel, rodič, sourozenec, kamarád).

Dále bylo jeho úkolem zjistit, zda děti komunikují s neznámými lidmi na internetu, jestli jimi byly požádány o osobní schůzku a jestli jsou ochotny setkat se s virtuálním kamarádem či známým v reálném světě, což úzce souvisí s jevem zvaným **kybergrooming**.

Cílem bylo také zjistit formy veřejného sdílení intimních materiálů v prostředí internetu a odhalit motivaci pubescentů a adolescentů k tomuto chování, tedy k **sextingu**. Taktéž nás zajímalo, kolik dotázaných dětí považuje sexting za rizikový a riskantní.

V souvislosti s tím jsme se zaměřili i na **sdílení osobních údajů** dětmi v prostředí internetu (zvláště pak na fotografii obličeje) a na je-

jich znalost sociálních sítí. Sociální sítě totiž představují místo četných kyberútoků, které jsou realizovány s využitím osobních informací, sdílených jednotlivými uživateli, i údajů, které útočníci získají selháním zabezpečení těchto sítí.

Relační cíle zde uvádět nebudeme, protože jsme jejich závěry publikovali již v odborných periodicích.

2.2 Výzkumné problémy

Vzhledem k povaze formulovaných cílů výzkumu jsme si stanovili problémy deskriptivní povahy.

U deskriptivních (popisných) problémů jsme hledali odpovědi prostřednictvím základních veličin popisné statistiky, které se odvíjely od zjištěných četností sledovaných jevů.

Deskriptivní výzkumné problémy byly následující:

- **A.** Jaké je množství obětí kyberšikany ve vztahu k jejím jednotlivým projevům a platformám, na nichž probíhá?
- **B.** Jaké je množství původců kyberšikany ve vztahu k jejím jednotlivým projevům a platformám, na kterých probíhá?
- **C.** Která komunikační platforma je nejčastěji využívaná ke kyberšikaně?
- **D.** Koho oběť kontaktuje v případě, že zažívá kyberšikanu?
- **E.** Kolik dětí by šlo na osobní schůzku s internetovým známým/kamarádem, kdyby je o ni požádal?

F. Kolik dětí obdrželo pozvání na osobní schůzku s uživatelem internetu bez ověřené identity?

G. Kolik dětí dorazilo na osobní schůzku s uživatelem internetu bez ověřené identity?

H. Jaké množství dětí umístilo své sexuálně laděné materiály na internet?

I. Kolik dětí odeslalo jiným osobám své vlastní sexuálně laděné materiály?

J. Kolik dětí vnímá sexting jako rizikový a riskantní?

K. Které osobní údaje sdílejí české děti na internetu nejčastěji?

L. Které osobní údaje odesílají děti nejčastěji jiným uživatelům internetu?

M. Kolik dětí bylo požádáno jinou osobou na internetu o zaslání své fotografie obličeje?

N. Které sociální sítě české děti znají?

O. Na kterých sociálních sítích mají české děti své účty?

2.3 Výběr respondentů do výzkumného vzorku

Obdobně jako v minulých letech (2009–2012), kdy byly realizovány podobné výzkumy, sestával základní soubor z uživatelů služeb internetu a mobilních telefonů z řad žáků základních a středních škol v celé České republice.

Vzhledem ke zkoumané problematice byl věk respondentů vymezen 11–17 lety, přičemž jsme toto údobí dále rozdělili do dvou věkových

kategorií: 11–14 let (střední školní věk), 15–17 let (starší školní věk). K rozdělení do výše uvedených věkových kategorií jsme přistoupili s ohledem na možné rozdíly mezi pubescentními dětmi a dětmi na počátku adolescence.

Pro zvýšení reprezentativnosti výzkumného vzorku jsme se snažili získat proporcionální počty respondentů tak, aby odpovídaly demografickému rozložení jednotlivých krajů. Pro výběr prvků do výzkumného vzorku jsme tedy zvolili kontrolovaný výběr (proporcionální stratifikovaný výběr), u něhož je počet respondentů vybíraných do pomyslných podskupin (v našem případě krajů) proporcionální počtu respondentů v základním souboru.

Přibližné složení základního souboru dle věkové kategorie 11–17 let jsme zjistili na stránkách *Českého statistického úřadu*, konkrétně z dat naměřených v roce 2011 při sčítání lidu, viz tabulka číslo 1.

Kraj	Počty respondentů 2011	% zastoupení respondentů
Praha	62 047	9,04
Středočeský kraj	82 376	11,99
Jihočeský kraj	43 067	6,27
Plzeňský kraj	36 259	5,28
Karlovarský kraj	20 653	3,01
Ústecký kraj	57 980	8,44
Liberecký kraj	29 994	4,37
Královéhradecký kraj	37 562	5,47
Pardubický kraj	36 136	5,26
Kraj Vysočina	36 941	5,38
Jihomoravský kraj	74 923	10,91
Olomoucký kraj	43 031	6,27
Moravskoslezský kraj	85 809	12,49
Zlínský kraj	39 900	5,81
Základní soubor	**686 678**	**100 %**

Tabulka č. 1: Složení základního souboru

2.4 Popis výzkumného vzorku

Celkový počet respondentů ve výzkumu *Nebezpečí elektronické komunikace IV* čítal **21 372** dotázaných. V následujících tabulkách číslo 2 a 3 je vybraný vzorek respondentů podrobně popsán.

Věk	Pohlaví		
	Dívky	Chlapci	Celkem
11–14	7 923	6 731	**14 654**
15–17	3 920	2 798	**6 718**
Celkem	**11 843**	**9 529**	**21 372**

Tabulka č. 2: Struktura vzorku respondentů podle pohlaví

Věk	Pohlaví		
	Dívky %	Chlapci %	Celkem %
11–14	37,08	31,49	**68,57**
15–17	18,34	13,09	**31,43**
Celkem	**55,42**	**44,58**	**100**

Tabulka č. 3: Procentuální rozložení výzkumného vzorku

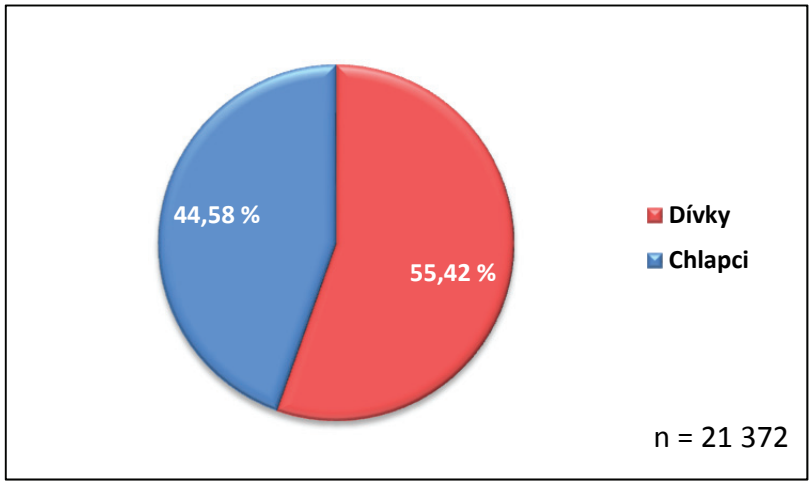

Graf č. 1: Procentuální rozložení pohlaví ve výzkumném vzorku

2.4.1 Regionální rozložení výzkumného vzorku

Zastoupeny byly všechny kraje České republiky, nejvíce dotázaných jsme ovšem zaznamenali v oblasti Moravskoslezského kraje, Hlavního města Prahy a Kraje Vysočina. Nejméně respondentů pak pocházelo z Královéhradeckého kraje.

Počty respondentů odpovídaly demografickému rozložení jednotlivých krajů.

Kraj	Počty vybraných respondentů	% zastoupení vybraných respondentů
Praha	2 060	9,64
Středočeský kraj	2 061	9,64
Jihočeský kraj	1 218	5,70
Plzeňský kraj	1 398	6,54
Karlovarský kraj	903	4,23
Ústecký kraj	1 856	8,68
Liberecký kraj	1 076	5,03
Královéhradecký kraj	686	3,21
Pardubický kraj	1 271	5,95
Kraj Vysočina	1 580	7,39
Jihomoravský kraj	1 453	6,80
Olomoucký kraj	1 395	6,53
Moravskoslezský kraj	3 364	15,74
Zlínský kraj	1 051	4,92
Výběr respondentů	**21 372**	**100 %**

Tabulka č. 4: Procentuální rozložení výzkumného vzorku

Následující graf č. 2 znázorňuje porovnání proporcionality procentuálního zastoupení vybraných respondentů se základním souborem v jednotlivých krajích.

Z grafu je patrno, že bylo dosaženo přibližné proporcionality výzkumného vzorku (výběru) vzhledem k námi zvolenému základnímu souboru.

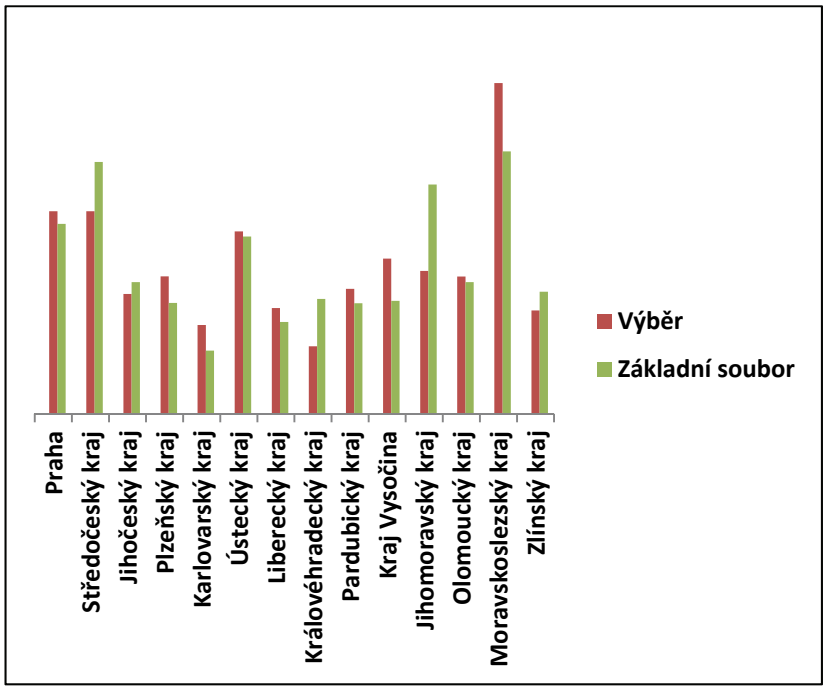

Graf č. 2: Porovnání rozložení výběru respondentů a základního souboru v krajích

Podle proporcionality zastoupení respondentů v jednotlivých krajích bylo vybráno nejvíce respondentů z Moravskoslezského kraje,

na dalších místech se umístil Středočeský kraj, Praha, Ústecký kraj a další kraje.

2.5 Metodika výzkumu

Výzkum byl s ohledem na zamýšlené množství respondentů orientován kvantitativně. Výchozí výzkumnou metodou byla metoda explorativní, v jejímž rámci jsme použili dotazník jako výzkumnou techniku.

Dotazník, u kterého byly již v minulosti ověřeny jeho vlastnosti (validita, reliabilita), obsahoval celkem 71 položek (40 dichotomických, 2 polytomické, 22 s více možnými odpověďmi a 7 otevřených), jež vznikly na základě teoretických poznatků a byly sestaveny takovým způsobem, aby reflektovaly stanovené cíle a vzniklé problémy.

Dotazník byl respondentům distribuován elektronicky (on-line) prostřednictvím dotazníkového systému E-Bezpečí, který disponuje e-mailovými adresami 8 641 škol, školských zařízení, spolků zaměřených na děti a mládež a jiných institucí v celé České republice.

Soupis adres pořídili členové týmu E-Bezpečí v letech 2009–2012 z veřejně dostupných zdrojů, a to z důvodu realizace předchozích výzkumných šetření.

Anonymní dotazník, jenž automaticky ověřoval, odkud byl odeslán (IP adresa, regionální příslušnost, monitoring chování respondentů za využití nástroje Google Analytics atd.), nabízel možnost uvedení e-mailové adresy školy, skrze niž mohli být její zástupci v kontaktu s výzkumným týmem – některé školy zapojené do výzkumného

šetření například požádaly o izolaci svých dat a jejich následné zpracování.

2.6 Časový harmonogram výzkumu

Příprava výzkumu byla zahájena 1. 5. 2012, sběr dat probíhal od 1. 11. 2012 do 31. 1. 2013. Jejich vyhodnocení bylo realizováno v průběhu února roku 2013.

2.7 Data a statistické procedury

Naměřená data byla převážně na nominální a ordinální úrovni, čemuž odpovídalo i jejich následné zpracování, použité numerické operace a statistika.

Výhodou elektronické verze výzkumného nástroje (dotazníku) byla automatizace sběru dat do příslušných tabulek. Následně bylo provedeno jejich třídění, zpracování a vyhodnocení.

Na deskriptivní problémy jsme hledali odpovědi skrze základní veličiny deskriptivní statistiky (výpočet charakteristik polohy – míry ústřední tendence, výpočet směrodatných odchylek, výpočet procent apod.), přičemž nechybělo ani jejich grafické znázornění.

K verifikaci hypotéz jsme využili induktivní statistiky, konkrétně test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Jak však bylo zmíněno, výsledky relační části výzkumu v monografii uvádět nebudeme.

3 Výsledky výzkumu

Výsledky výzkumu prezentují shrnutí nejvýznamnějších deskriptivních dat výzkumu. Jak jsme poznamenali v *Úvodu do problematiky*, závěry z relační části výzkumu byly již publikovány v odborných periodicích, proto je zde neuvádíme.

3.1 Kyberšikana u českých dětí

Největší část výzkumu *Nebezpečí internetové komunikace IV* byla už tradičně věnována kyberšikaně.

Mezi okruhy otázek patřila problematika:

A. **obětí kyberšikany** (množství obětí ve vztahu k jednotlivým projevům kyberšikany a platformám, na kterých kyberšikana probíhá),

B. **původců kyberšikany** (množství útočníků ve vztahu k jednotlivým projevům kyberšikany a platformám, na kterých kyberšikana probíhá),

C. **osob zapojených do řešení kyberšikany** (koho by oběť kontaktovala v situaci, kdy zažívá kyberšikanu)

D. **a dalších souvisejících jevů** (specifické formy kyberšikany realizované např. prolomením účtu a následnou krádeží identity apod.).

Kyberšikana u českých dětí

Stran **forem útoků** v oblasti kyberšikany jsme sledovali:

a) ***verbální útoky v kyberprostoru*** – ubližování formou ponižování, urážení, zesměšňování, ztrapňování dítěte,

b) ***vyhrožování a zastrašování dítěte***,

c) ***vydírání dítěte***,

d) ***krádež identity***,

e) ***průnik na účet***,

f) ***obtěžování prozváněním***,

g) ***ponižování, ztrapňování realizované šířením fotografie***,

h) ***ponižování, ztrapňování realizované šířením audia***,

i) ***ponižování, ztrapňování realizované šířením videa***.

Oběti kyberšikany

Podle výsledků výzkumu se s některou z forem/projevů kyberšikany setkalo **50,62 %** dětí z České republiky, viz následující graf č. 3.

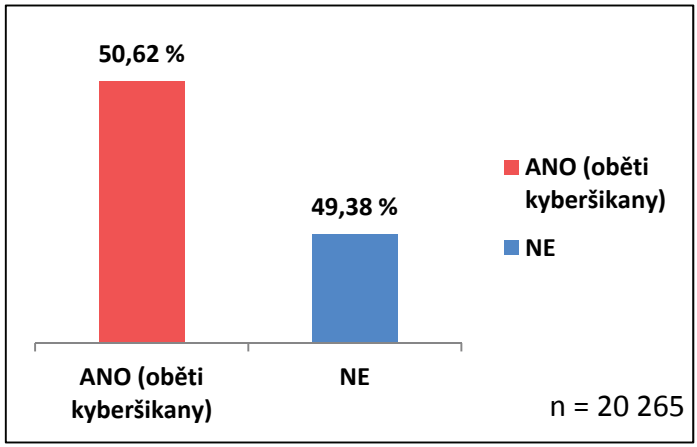

Graf č. 3: Oběti kyberšikany

Při bližším zkoumání jsme se dále dozvěděli, že se oběti nejčastěji potýkají s **verbálními útoky**, jako je urážení, ztrapňování, ponižování, nadávání atd., (33,44 %) a se snahou útočníka **prolomit** jejich **elektronický účet** (32,58 %) – zde jde o případy, kdy respondent zjistil, že se někomu neznámému podařilo přihlásit na jeho účet spojený s určitou internetovou službou, např. šlo o e-mail, účet na sociální síti nebo účet k ICQ, Skype atd. Ke zneužití účtu ke kyberšikaně pak došlo u 30,38 % případů prolomení účtu.

S obtěžováním za pomocí prozvánění se setkalo 24,08 % dotázaných a s vyhrožováním či zastrašováním 17,38 %.

Na další stránce v grafu číslo 4 nabízíme srovnání dat s předešlým výzkumem Nebezpečí internetové komunikace III. Jak je patrno, v minulém roce jsme došli ke stejným závěrům.

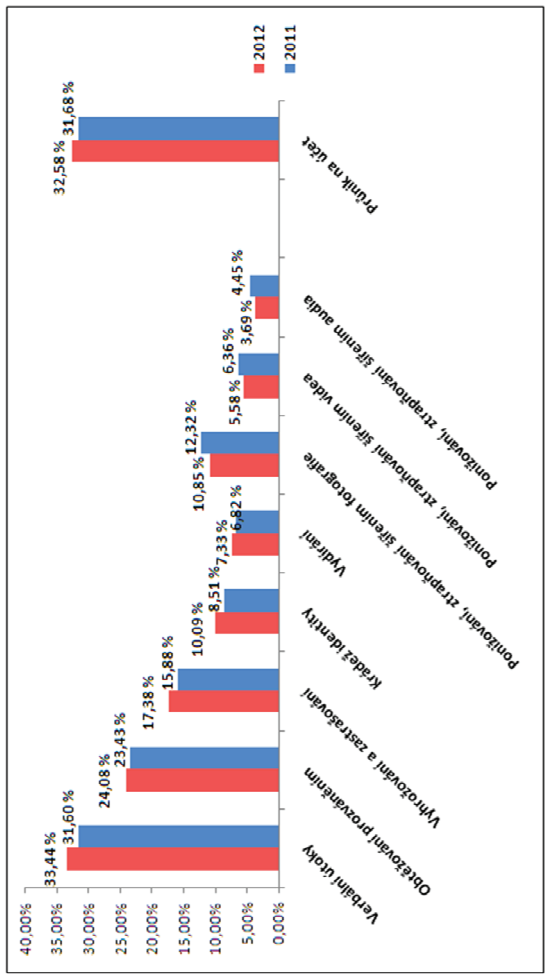

Graf č. 4: Nejčastější formy kyberšikany z pohledu obětí – srovnání dat

Útočníci kyberšikany

Ve výzkumu nás zajímala problematika kyberšikany jak stran jejích obětí, tak také útočníků. A vzhledem k anonymitě výzkumného šetření se nám k realizaci kyberšikany nebo k zapojení se do již probíhající kyberšikany přiznalo celých **30,13 %** dětí.

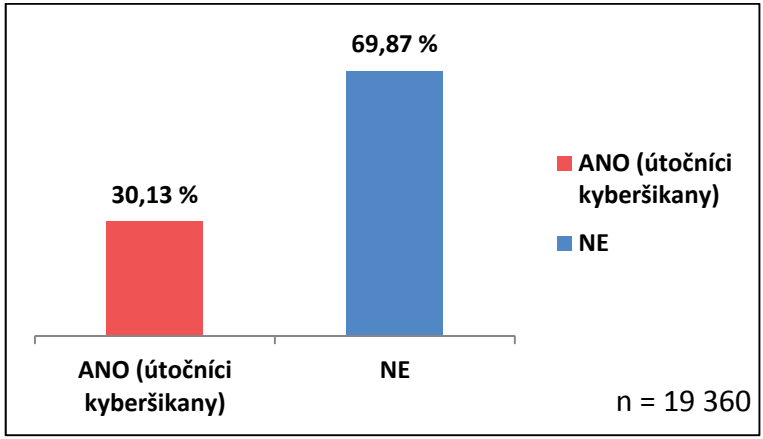

Graf č. 5: Útočníci kyberšikany

Graf číslo 6 ukazuje nejčastěji užívané formy útoků.

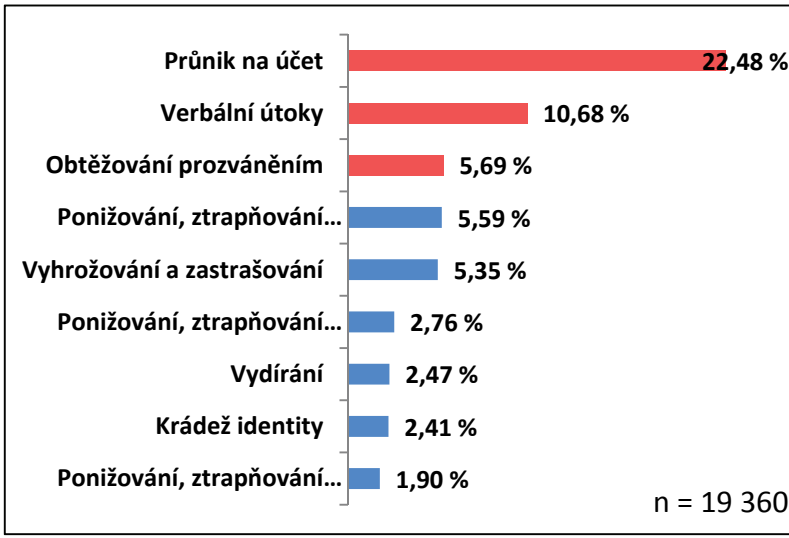

Graf č. 6: Nejčastější formy kyberšikany z pohledu útočníků

A opět je v něm patrný fakt, že útočníci usilují zejména o **prolomení elektronického účtu oběti** – 10,36 % z nich se přiznalo, že posléze využili přístup do účtu k tomu, aby jeho majitele dostali do problémů.

Dále byly zastoupeny **slovní útoky** (10,68 %) v podobě nadávek, zesměšňování ztrapňování atd. a obtěžování prozváněním (5,69 %).

Komunikační platformy kyberšikany

Důležitým ukazatelem v rámci sledovaného jevu je komunikační platforma, na níž nejčastěji dochází ke kyberšikaně, a to z pohledu oběti i útočníka, viz grafy 7 a 8.

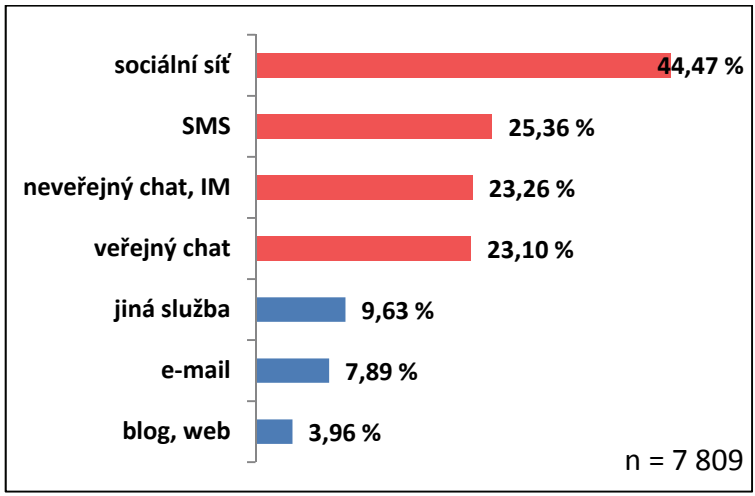

Graf č. 7: Kyberšikana podle komunikačních platforem – oběť

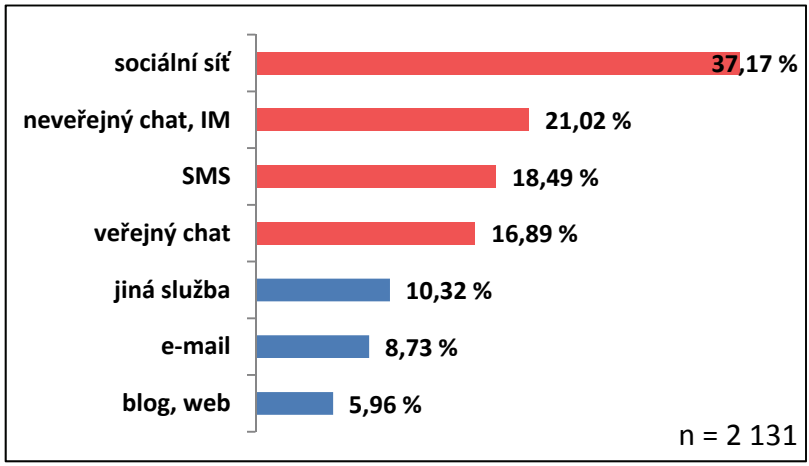

Graf č. 8: Kyberšikana podle komunikačních platforem – útočník

Útoky spojené s ponižováním, urážením a zesměšňováním vyhlédnuté oběti útočníkem jsou nejvíce vedeny v prostředí **sociálních sítí**, těch k útoku na jinou osobu zneužilo 37,17 % útočníků. K útokům jsou dále využívány neveřejné chaty nebo instant messengery (21,02 %) a SMS zprávy (18,49 %).

Osoby zapojené do řešení kyberšikany

Zajímalo nás, koho by oběť kontaktovala v situaci, kdy zažívá kyberšikanu, proto jsme se v rámci tohoto okruhu ptali dětí na to, komu by se svěřily v případě, že by se staly obětí kyberšikany.

Pozornost jsme zaměřili zejména na ponižování, urážení, zesměšňování, jiné slovní ztrapňování – verbální útoky; ponižování,

urážení, ztrapňování pomocí fotografie; ponižování, urážení, ztrapňování pomocí videonahrávky; ponižování, urážení, ztrapňování pomocí zvuku; vyhrožování nebo zastrašování; zneužití elektronického účtu; obtěžování prozváněním nebo opakovaným odesíláním velkého množství zpráv; vydírání. Výsledky viz graf č. 9.

Rodiče i učitele by děti kontaktovaly zejména v případech vydírání (62,81 %; 48,27 %) a vyhrožování nebo zastrašování (50,96 %; 38,65 %).

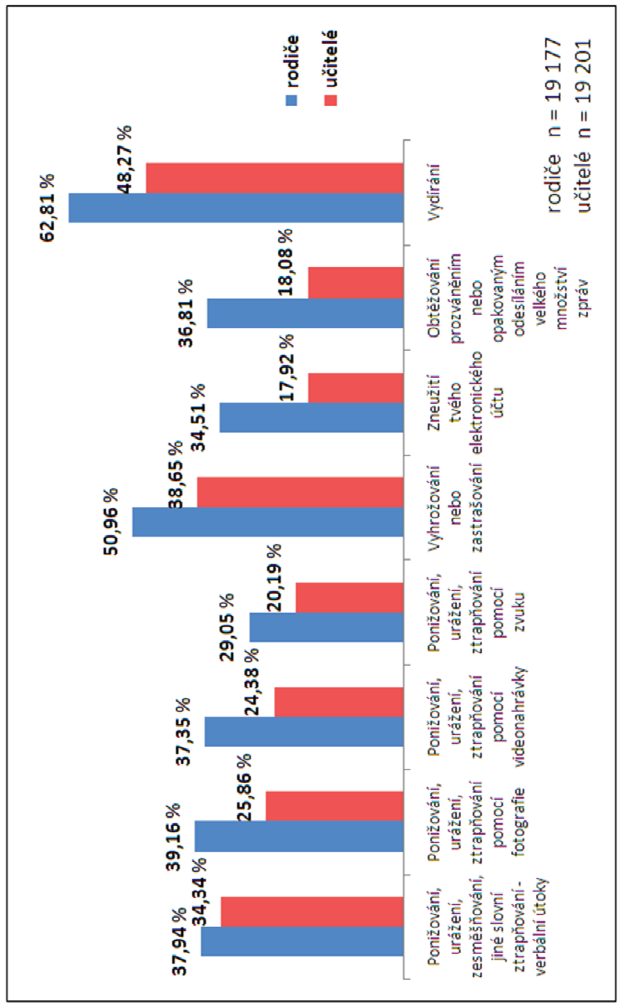

Graf č. 9: Osoby zapojené do řešení kyberšikany

3.2 Osobní schůzky s uživateli internetu (východisko pro kybergrooming)

Výzkum také monitoroval ochotu dotázaných dětí komunikovat s neznámými lidmi s neověřenou identitou v prostředí internetu a jejich reakce na pozvání k osobní schůzce s neznámým člověkem. Tato oblast zájmu nám totiž byla východiskem pro jev zvaný kybergrooming, pro nějž je příznačné, že si útočník vyhlédne svou oběť, snaží se s ní navázat kontakt, posléze ji zmanipuluje a přiměje k osobnímu setkání.

Je však třeba upozornit na fakt, že ne každá komunikace s neznámým člověkem v prostředí internetu musí být pro dítě nutně nebezpečná a bude směřovat k jeho sexuálnímu zneužití! Pokud ale dítě na groomera v kyberprostoru narazí, může mu hrozit velké nebezpečí, viz jednotlivé kauzy z České republiky a ze zahraničí v podkapitole 1.2.4.

Dětem jsme proto pokládali následující otázky. Odpovědi na ně jsme pro přehlednost znázornili graficky.

Osobní schůzky s uživateli internetu (kybergrooming)

Bavíš se na internetu také s lidmi, které neznáš osobně?

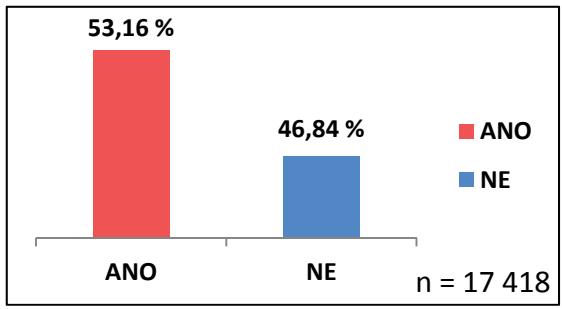

Graf č. 10: Komunikace dětí s neznámými lidmi přes internet

Pokud tě osloví neznámý člověk z internetu (např. v rámci sociální sítě atd.) s žádostí, aby sis ho přidal mezi osoby, se kterými můžeš komunikovat (např. mezi přátele/kontakty atd.), uděláš to?

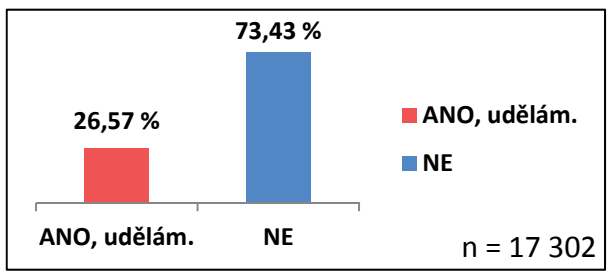

Graf č. 11: Ochota dětí přidat si mezi své přátele/kontakty neznámého člověka na internetu

Osobní schůzky s uživateli internetu (kybergrooming)

Chtěl po tobě někdy internetový známý/kamarád, abys nikomu neříkal/-a, že se spolu bavíte nebo o čem se spolu bavíte?

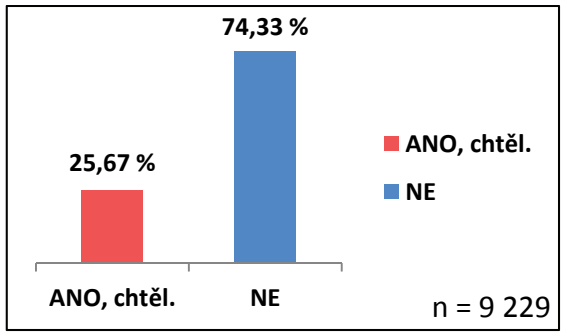

Graf č. 12: Žádost o udržení komunikace v tajnosti ze strany neověřené osoby

Pokud by tě internetový známý/kamarád požádal o osobní schůzku, šel bys na ni?

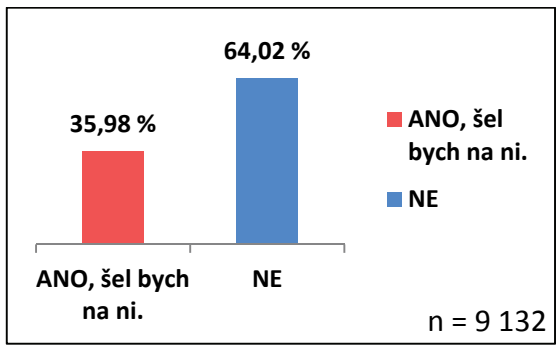

Graf č. 13: Žádost neověřené osoby o schůzku s dítětem

Osobní schůzky s uživateli internetu (kybergrooming)

Komu bys o takové schůzce řekl/-a?

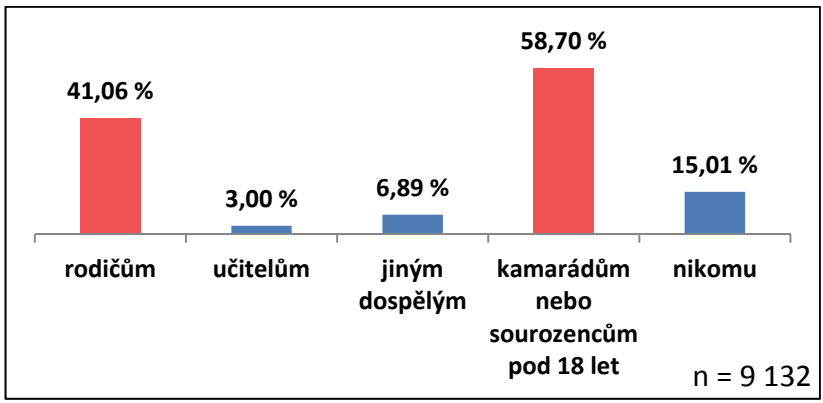

Graf č. 14: Ochota dítěte svěřit se někomu o plánované osobní schůzce s neověřenou osobou z internetu

Pozval tě někdy tvůj internetový známý/kamarád na schůzku?

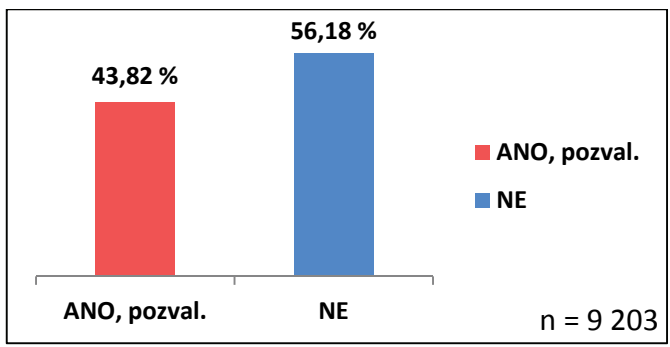

Graf č. 15: Pozvání na schůzku od neověřené osoby z internetu

Osobní schůzky s uživateli internetu (kybergrooming)

Šel/šla jsi na ni?

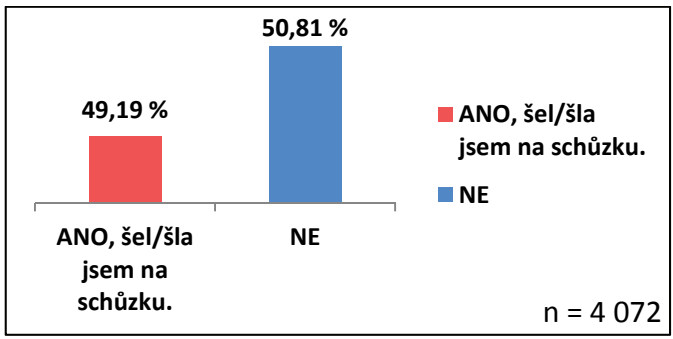

Graf č. 16: Setkání dítěte s neověřenou osobou z internetu v „reálném“ světě

Pozval jsi ty někdy svého internetového známého/kamaráda na schůzku?

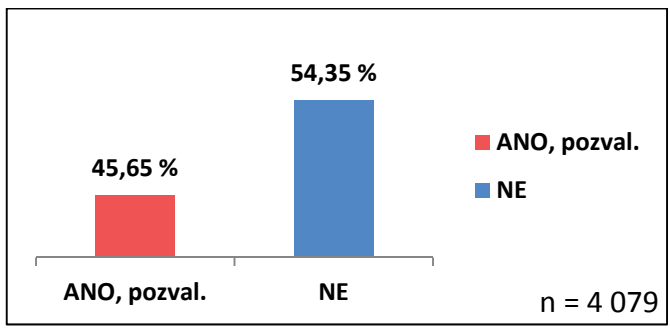

Graf č. 17: Nabídka k osobnímu setkání s neověřenou osobou z internetu ze strany dítěte

Osobní schůzky s uživateli internetu (kybergrooming)

Považuješ komunikaci s lidmi z internetu, které neznáš osobně, za riskantní/nebezpečnou?

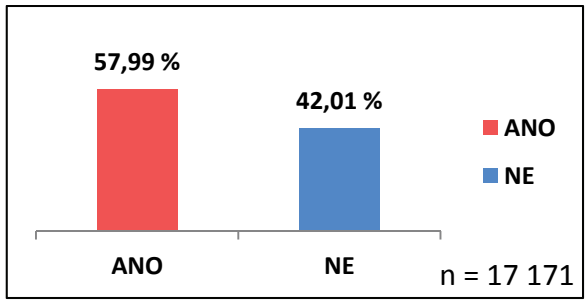

Graf č. 18: Názor dětí na otázku bezpečnosti komunikace s neznámými lidmi na internetu

Považuješ osobní schůzku s lidmi z internetu, které neznáš osobně, za riskantní/nebezpečnou?

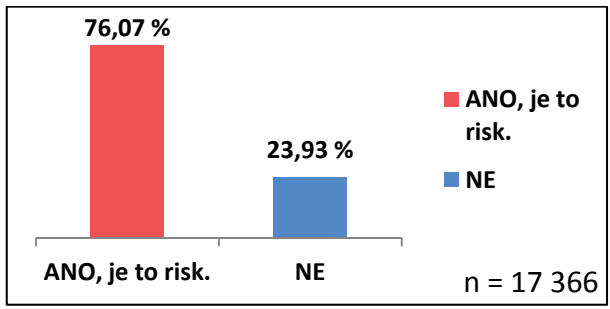

Graf č. 19: Názor dětí na otázku bezpečnosti osobní schůzky s neznámým člověkem z internetu

Osobní schůzky s uživateli internetu (kybergrooming)

Z jakého důvodu považuješ osobní schůzku s lidmi z internetu, které neznáš osobně, za riskantní/nebezpečnou?

Ukázky odpovědí dětí (záznamy neprošly jazykovou korekturou):

Může to být nějaký úchyl...

Tento člověk může mít jakoukoli "úchylku" a mohl by mě jakýmkoli způsobem zneužít navíc ani já neříkám při komunikaci s neznámími lidmi vždy pravdu a oni stejně tak..... Takže "krásná mladá sexi dívka" může být nakonec s prominutím nějáký úchylák...

Pokud ho nezná nikdo z mého okolí a "tlačí na pilu" , zřejmě mu o přátelské povídání nepůjde.

Prohlídnou si vás a zjistí si náhodou odchody ze školy a mohou vás ukrást a sexuálně zneužít.

Nikdy nevíš co je to za člověka!!!!

Místo sedmnáctiletého Petra se může jednat o padesátiletého Josefa.

Nikdy nevíme, kdo za tím počítačem sedí.

Protože ho neznám a nevím co je to zač..Na sociálních stránkách může být fajn,ale nakonec se z něj mže vyklubat mizera..

Protože nevím co je zač ta osoba. Za tou osobou může být kdokoliv a my nevíme co s náma chce udělat. Ale nemusí to být tak pokaždé.

Tak podle toho jeslti ho znám dlouho přez internet. Ale tak kdybych ho neznal dlouho tak se toho bojím.

Nevím, co mě tam čeká, ale když jsou fajn, tak s němi ráda půjdu. Ovšem s doprovodem a na frekventované místo.

Osobní schůzky s uživateli internetu (kybergrooming)

Tak, záleží na tom jak dlouho si píšeme a jestli jsme se viděli například na skypu. Pokud už bych s ním měla videohovor, tolik bych se nebála. Ale stejně bych s sebou vzala pro jistotu kamarádku.

Nikdy nevím, kdo mi to píše vždy když se chci sejít, protože je mi ten člověk sympatický, vždy přizvu kamaráda/kamarádku Mohl by mě někdo unést nebo znásilnit.

Nikdy nevíme, co je to za člověka. Co nám může způsobit. Vůbec ho neznáme..tak proč se sním stýkat. A když, tak s někým dospělým v blízkosti konání schůzky.

Nevím jak se zachová co má v úmyslu, jestli mi neublíží atd...

Mohli by mě sexualně obtěžovat a chtít po mě sex.

Protože tě může ten člověk znásilnit.

Může to být vrah.

Protože je neznám osobně. A nevím kdo jsou na internetu se může představit jako např. Eliška a bude to třeba franta

Když člověka známe jen z internetu, nemůžeme vědět jak se bude chovat ve skutečnosti.

To snad víš ..omg.. Znásilnění,vyhledání,vydírání..apod..

Protože by mě někdo mohl zabít. A protože ho neznám.

Mě sváže a hodí do sklepa a pak mě znásilní, to ryskovat nebudu.

Mohl by nás uníst, znásilnit a zabýt. Nebo nás uspat a zeslíknout a vyfotit.

Osobní schůzky s uživateli internetu (kybergrooming)

Ten dotyčný by mne mohl např.: znásilnit, okrást, zneužít, vydírat a dokonce i zabít.. vše je možné.. bohužel i takoví lidé existují a jsou na našem světě.. :/

Může mě únést, znásilnit, mučit, dokonce i zabít

Můžou mi ublížit! Mám s tím zkušenost…

Obrázek č. 46: Vizualizace odpovědí respondentů na danou otázku podle četrnosti výskytu slova či slovního tvaru uvnitř pole všech odpovědí – metoda Word Clouds (Zdroj: *E-Bezpečí*)

Osobní schůzky s uživateli internetu (kybergrooming)

S neznámými lidmi na internetu **komunikuje více než polovina respondentů** (53,16 %), což nás ani moc nepřekvapilo, jelikož zejména teenageři využívají internet k tomu, aby se mohli s někým seznámit nebo si najít kamarády.

Velice znepokojujícím zjištěním však pro nás bylo velké procento dětí (**49,19 %**), které **šlo na osobní schůzku** s neznámou osobou, respektive člověkem, kterého znaly pouze z internetu a v reálném světě se s ním nikdy nesetkaly ani jej neviděly.

Ve vztahu k osobním schůzkám dětí s cizími lidmi z internetu, které neznají osobně, bylo také sledováno, zda toto jednání považují za riskantní či nebezpečné. Celkem 57,99 % respondentů považuje komunikaci s lidmi z internetu, které neznají osobně, za riskantní, 76,07 % respondentů považuje osobní schůzku s lidmi z internetu, které neznají osobně, za nebezpečnou. Přesto by na osobní schůzku 54,95 % z nich šlo.

Neověřenými uživateli internetu bylo 25,67 % respondentů dále požádáno, aby nikomu neříkali, že se spolu baví a o čem se spolu baví.

Zajímavá fakta spojená s tím, koho by dítě kontaktovalo, pokud by bylo uživatelem internetu požádáno o osobní schůzku, byla výzkumem rovněž odhalena.

Kamarádům nebo sourozencům, kteří jsou mladší 18 let, by se svěřilo 58,70 %, 41,06 % dětí by o plánované schůzce řeklo rodičům. Znepokojivé je, že učitelům by se svěřila pouze 3 % respondentů, a dokonce 15,01 % by o schůzce neřeklo nikomu!

3.3 Sexting u českých dětí

V rámci sextingu u českých dětí jsme stejně jako v minulých letech monitorovali dvě **základní formy** jeho **šíření:**

- **umístění sexuálně laděného materiálu na internet** (například do profilu v rámci sociální sítě či do databáze digitálního úložiště fotografií),
- **přímé odeslání vlastního sexuálního materiálu jiným osobám** (partnerovi, příteli, přítelkyni, kamarádovi atd.).

A zjistili jsme, že vlastní sexuálně laděné materiály (fotografie, video) umístilo v roce 2012 na internet 7,23 % českých dětí a jiným osobám je pak odeslalo 8,99 % respondentů.

Po komparaci dat z roku 2010, 2011 můžeme tedy konstatovat, že mezi českými dětmi došlo k nepatrnému snížení tohoto jednání.

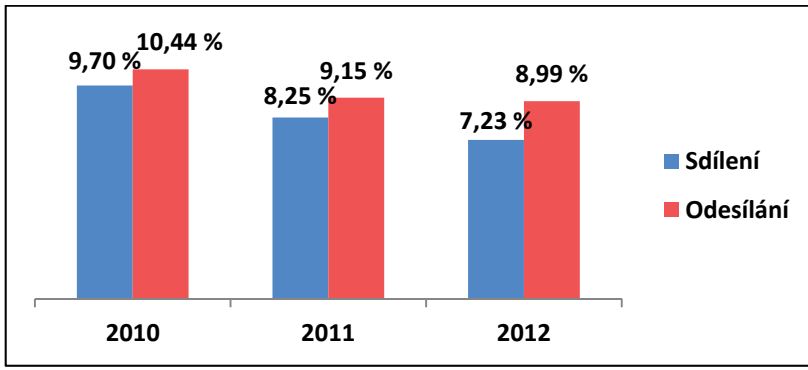

Graf č. 20: Vývoj sextingu u českých dětí v letech 2010, 2011, 2012

Pokud pohlédneme na realizaci sextingu z hlediska pohlaví, tak 65,93 % dotázaných tvoří dívky a 34,07 % chlapci, podrobněji viz graf 21.

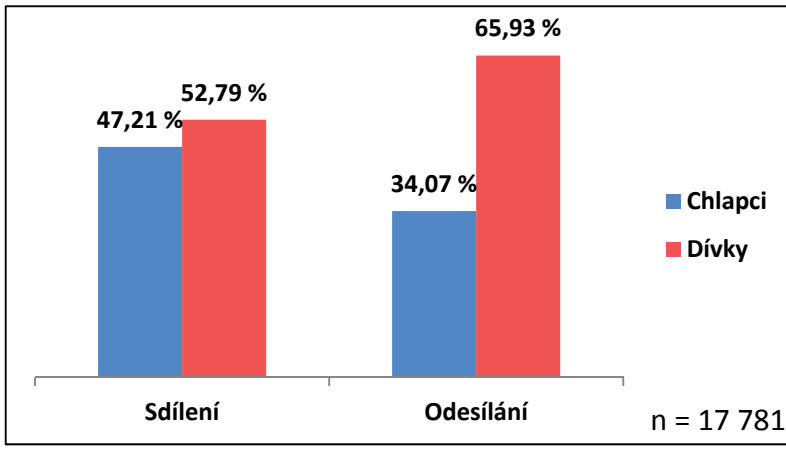

Graf č. 21: Sdílení a odesílání sexuálně laděných materiálů českými dětmi stran pohlaví

Zajímavé je, že **ačkoliv si 75,32 % dětí myslí, že je sdílení či odesílání vlastních obnažených materiálů riskantní, tak 6,24 % z nich sexuálně laděné materiály sdílí a 8,90 % z nich tyto materiály odesílá jiným osobám.**

Proč se takového jednání děti dopouštějí, není jednoznačné, poněvadž motivů pro realizaci sextingu sami respondenti udávají mnoho, např. snahu navázat intimní kontakt s osobou jiného pohlaví, nudu, snahu prezentovat a propagovat sám sebe, touhu být přijat ve skupině a překonat stud atd.

3.4 Sdílení a odesílání osobních údajů

Výzkum *Nebezpečí internetové komunikace IV* rovněž zahrnoval problematiku sdílení a odesílání osobních údajů dětmi v prostředí internetu, a to proto, že se od ní odvíjí všechny v monografii zmíněné nebezpečné komunikační jevy, tj. kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking atd.

Z citlivých osobních údajů **české děti sdílejí nejčastěji** jméno a příjmení (75,64 %), dále e-mailovou adresu (58,67 %) a fotografii svého obličeje (55,19 %), viz tabulka 5.

Pořadí	Osobní údaj	%
1.	Jméno a příjmení	75,64 %
2.	E-mail	58,67 %
3.	Fotografie obličeje	55,19 %
5.	Telefonní číslo	16,78 %
4.	ICQ, Skype či jiné instant messengery	16,06 %
6.	Adresa školy	16,02 %
7.	Adresa bydliště	12,76 %
8.	Žádný osobní údaj	10,42 %
9.	Rodné číslo	2,92 %
10.	Heslo k e-mailovému účtu	2,58 %
11.	PIN kód kreditní karty	1,18 %

Tabulka č. 5: Osobní údaje, které jsou na internetu českými dětmi sdílené nejčastěji

Sdílení a odesílání osobních údajů

Fotografie obličeje přitom představuje jeden z nejnebezpečnějších osobních údajů, který o sobě může dítě zveřejnit, jak jsme již uvedli v kapitole věnované kybergroomingu. Bývá však zneužívána i ke kyberšikaně či kyberstalkingu.

Mezi **nejčastěji odesílané osobní údaje** českých dětí patří jméno a příjmení (51,96 %), e-mail (31,47 %) a fotografie vlastního obličeje (26,76 %).

Pořadí	Osobní údaj	%
1.	Jméno a příjmení	51,96 %
2.	E-mail	31,47 %
3.	Fotografie obličeje	26,76 %
5.	Telefonní číslo	26,32 %
8.	Žádný osobní údaj	22,36%
4.	ICQ, Skype či jiné instant messengery	16,98 %
7.	Adresa bydliště	9,42 %
6.	Adresa školy	8,12 %
9.	Rodné číslo	2,05 %
10.	Heslo k e-mailovému účtu	1,11 %
11.	PIN kód kreditní karty	0,89 %

Tabulka č. 6: Osobní údaje nejčastěji odesílané dětmi jiným osobám

Z výsledků také vyplynulo, že 27,80 % dětí bylo jinými osobami na internetu požádáno o zaslání fotografie svého obličeje a 50,71 % z nich na tuto žádost reagovalo kladně. A přitom je 66,45 % dotázaných přesvědčeno o rizikovosti takového chování.

Sdílení a odesílání osobních údajů

Dále 19,54 % respondentů označilo, že po svém kamarádovi/známém z internetu někdy požadovalo fotografii jeho obličeje.

3.5 České děti a sociální sítě

Sociální sítě jsou v současnosti nejen mezi dětmi velice populární, o čemž svědčí například statistiky systému ZoomSphere (2013). A tak v jejich prostředí dochází k četným projevům nebezpečných komunikačních praktik.

U českých dětí jsme monitorovali, **které** sociální sítě vůbec **znají** a taktéž **na kterých** z nich **mají svůj účet**, viz následující grafy.

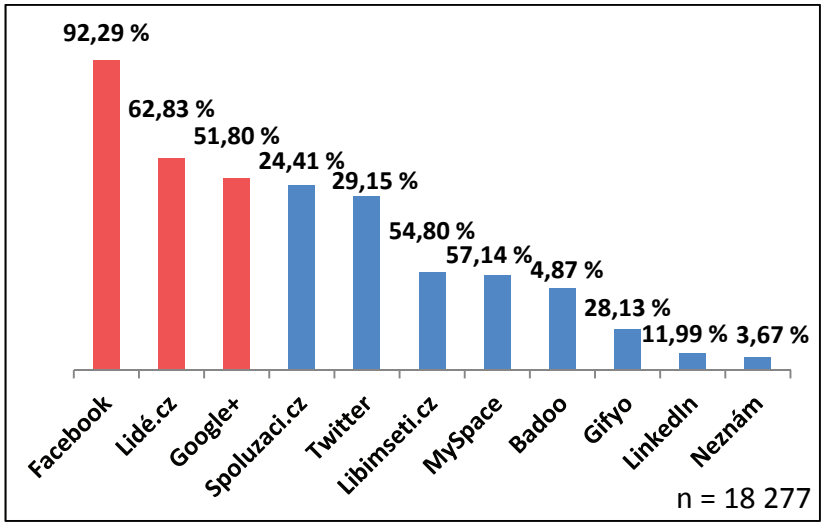

Graf č. 22: Sociální sítě, které české děti znají

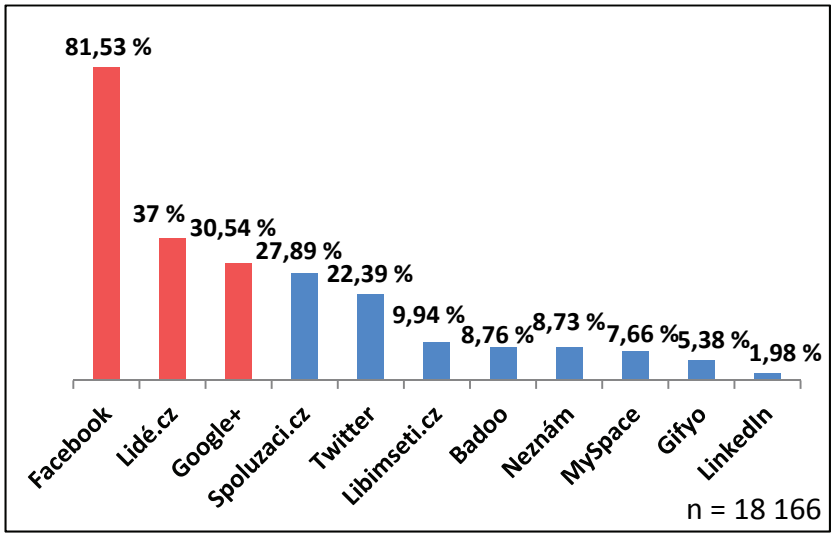

Graf č. 23: Sociální sítě, které české děti používají

Nejvíce respondentů zná sociální síť **Facebook** (92,29 %), další místo zaujali Lidé.cz (62,83 %), Google+ (57,14 %), Spoluzaci.cz (54,80 %) a Twitter (51,80 %).

Stran účtu na sociální síti ve srovnání s výzkumem *Nebezpečí internetové komunikace III* zůstává ve vedení **Facebook** (81,53 %), ale na druhém místě již není sociální síť Badoo, nýbrž Lidé.cz (37 %) a za nimi v závěsu Google+ (30,54 %) a Spoluzaci.cz (27,89 %).

Ohledně **dalších webových služeb** mimo sociální sítě jsme zjistili, že více než polovina dotázaných má účet na YouTube (58,17 %). Objevilo se však i Rajče.net (11,18 %) nebo třeba Alík.cz (11,74 %).

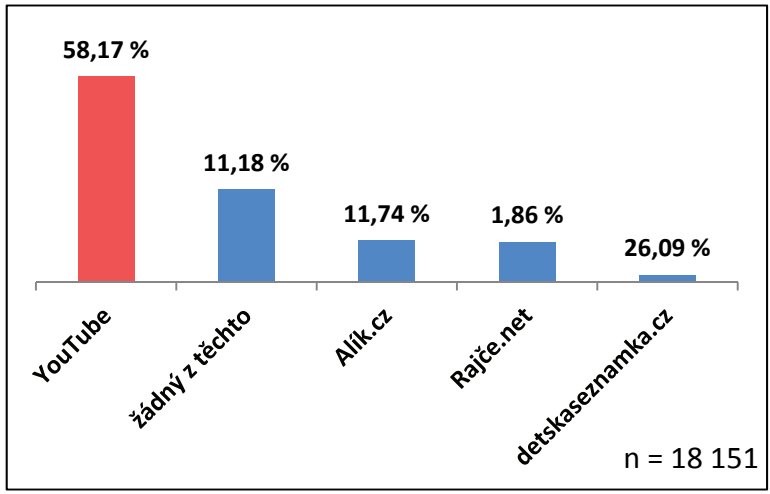

Graf č. 24: Další webové služby, na kterých mají české děti účet

3.6 Vnímání pravdy a lži na internetu

Umět rozeznat mezi pravdou a lží na internetu nemusí být vůbec jednoduché. A přitom je právě kritická schopnost přehodnotit informace, které o sobě dětem sdělují respondenti ve virtuálních prostředích (zejména na internetu), rozhodující pro úspěch nebo neúspěch manipulativních komunikačních technik (např. v rámci kybergroomingu) a dalších souvisejících technik.

Zjišťovali jsme proto, jestli respondenti při komunikaci na internetu hovoří vždy pravdu a zdali věří tomu, co jim o sobě říkají ve virtuálním prostředí ostatní lidé.

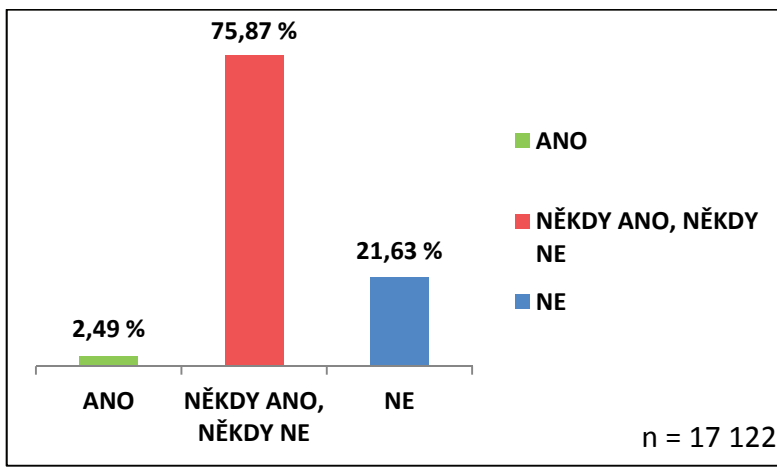

Graf č. 25: Odpověď na otázku: *Věříš tomu, co ti o sobě lidé na internetu říkají?*

Vnímání pravdy a lži na internetu

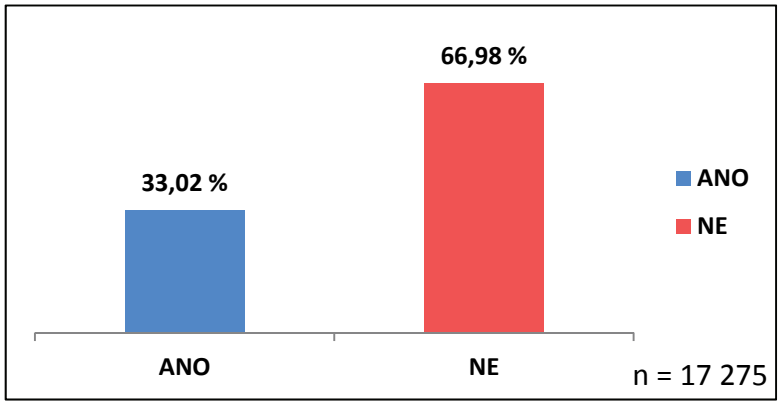

Graf č. 26: Odpověď na otázku: *Říkáš při komunikaci na internetu vždy pravdu?*

Pouze **2,49 % dětí plně věří** tomu, co jim o sobě řeknou lidé na internetu. A **jen 33,02 %** dotázaných o sobě na internetu **říká vždy pravdu**.

4 Možnosti edukace a prevence rizikového chování na internetu

Téma prevence rizikového chování spojeného s využíváním ICT je v české společnosti diskutováno již řadu let. Existuje velké množství preventivních programů, které jsou realizovány jak státními institucemi, tak i soukromými subjekty. Prevence je však velmi často podceňována, protože preventivní dopad na negativní rizikový jev je značně obtížné zachytit a měřit (například longitudinální experimentální komparací výsledků institucí, na kterých prevence probíhá, s těmi, na kterých preventivní program nebyl realizován).

Na národní úrovni prevence v oblasti bezpečného chování na internetu spadá do oblasti prevence kriminality (koordinované Ministerstvem vnitra ČR) a do oblasti prevence rizikového chování (koordinované Ministerstvem školství ČR). Právně je tato oblast ukotvena nedostatečně, neboť oblast rizikového chování na internetu je téma poměrně nové a vzniklé dokumenty, které mají být na tuto oblast zaměřeny, procházejí neustále procesem revizí a úprav (např. metodické doporučení pro primární prevenci). Změnu by mohly přinést nově vznikající právní normy, jako je např. Zákon o kybernetické bezpečnosti.

Ideálním způsobem, jak dosáhnout pozitivní výsledek prevence, je kombinovat **přímou edukaci zaměřenou na ohroženou cílovou** skupinu a osoby, které s touto skupinou pracují, s **mediálními kampaněmi** zaměřenými na jednotlivé fenomény. Přímá terénní edukace je dle našeho názoru základním prostředkem pro šíření informací o sociálně-patologickém chování spojeném s užíváním internetu a tedy i základním funkčním nástrojem prevence.

Možnosti edukace a prevence

Další funkční formu prevence představuje nabízení alternativ k rizikovému chování na internetu, např. nabídkou volnočasových aktivit apod. Neméně důležitou formu preventivních aktivit představuje rovněž prevence realizovaná předkládáním pozitivních vzorů chování u rodičů, učitelů a vrstevníků. Ta by měla být součástí procesu výchovy dítěte zcela automaticky.

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci realizuje prostřednictvím svých vzdělávacích programů (E-Bezpečí, E-Synergie aj.) prevenci v oblasti rizikového chování spojeného s ICT zejména formou edukace a formou mediálních kampaní. V následující části našeho textu se zaměříme na to, jak je prevence formou edukace realizována u jednotlivých cílových skupin.

4.1 Edukace dětí

Skupinu, která je sociálně-patologickými jevy spojenými s ICT ohrožena nejvíce, tvoří samozřejmě děti (viz výsledky výzkumných šetření týmu E-Bezpečí). Aby byla edukace této cílové skupiny co nejefektivnější, musí být založena na modelových kauzách obětí jednotlivých rizikových jevů (např. oběti kyberšikany atd.).

Program E-Bezpečí využívá pro výklad kazuistiky modelových případů z celého světa, zejména z Velké Británie, USA, Polska a dalších zemí, které doplňuje o kauzy z ČR. Jen minimálně je do programu této edukace zapojen teoretický výklad, ten je nutný pouze při vysvětlení rizik spojených s jednotlivými fenomény.

Základem je tedy detailní rozbor případů, ve kterých se dítě stalo obětí např. kyberšikany či sexuálního útoku. Většina kauz je doplně-

na o fotografie útočníků a obětí, aby došlo k propojení a ztotožnění účastníků vzdělávací akce s oběťmi. Edukační a preventivní efekt se při použití fotografií znásobí. Bohužel v ČR platí tzv. náhubkový zákon (Zákon ze dne 5. února 2009, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), který zakazuje zveřejňovat fotografie nezletilých obětí, proto program E-Bezpečí využívá podrobně zdokumentovaných případů ze zahraničí. Navíc zahraniční kazuistika již pracuje s případy, které skončily pro oběť tragicky, což při výkladu opět zvyšuje preventivní dopad na děti.

Nabízí se otázka, kdo by měl edukaci zaměřenou na žáky zabezpečit. Ve školní praxi zpravidla tento úkol spadá na bedra metodika primární prevence (školního metodika prevence), který je však zatížen prevencí i v ostatních oblastech spojených se sociálně-patologickým chováním a často má i běžný úvazek. Pozici metodika prevence pak vykonává pouze na částečný úvazek, což je vzhledem k množství témat spojených s rizikovým chováním dětí nedostatečné. Dále není vhodné, aby prevenci v této oblasti zabezpečoval stále stejný učitel, efektivnější je pozvat si na realizaci vzdělávání externího lektora, který se opravdu tématem intenzivně zabývá a je schopen zodpovědět případné dotazy.

Prevence často probíhá v kooperaci s Policií ČR, konkrétně pracovníků preventivně-informačních skupin (PIS). Časové možnosti policistů jsou však velmi limitovány a ne každý policista PIS prošel výcvikem v oblasti prevence rizikového chování na internetu. Navíc v rámci snižování početního stavu zaměstnanců Policie ČR dochází samozřejmě ke snižování počtu pracovníků preventivně-informačních oddělení.

Řešením je využít edukace realizované týmem projektu E-Bezpečí, který velké množství akcí financuje z grantů a účelových dotací, takže je ve výsledku edukace pro školu obvykle bezplatná. Vzdělávání zdarma vzhledem k limitované dotaci sice není možné zabezpečit ve všech případech, ale školy, které se ozvou s patřičným předstihem, mohou získat edukaci pro své žáky bez nutnosti vzdělávání financovat ze svých zdrojů.

Detaily o vzdělávacích akcích E-Bezpečí jsou k dispozici na **http://vzdelavani.e-bezpeci.cz**.

4.2 Edukace učitelů

Učitelé samozřejmě musí být o sociálně-patologických jevech spojených s ICT informování stejně jako jejich žáci. Zde ovšem již není nutné pracovat s kazuistikou jako základním edukačním pilířem. Učitelé musí získat kromě základních teoretických informací (psychologie, pedagogika, IT aspekty apod.) také informace o možnostech řešení jednotlivých situací v souladu s platnými právními normami. V rámci edukace je tak nutné vysvětlit, jak postupovat, pokud se ve škole objeví případ kyberšikany, jak řešit situace spojené např. s nahráváním mobilními telefony, zveřejňováním fotografií dětí na školním webu, problémy spojené s Facebookem, s dodržováním pravidel definovaných vnitřním řádem školy atd. Jen velmi málo organizací v ČR je schopno poskytnout učitelům takto koncipovaný a komplexní výcvik. Program E-Bezpečí je schopen jako jeden z mála programů v ČR tento komplexní výcvik učitelů zajistit.

Chcete-li se o vzdělávacích akcích pro učitele dozvědět více, navštivte internetové stránky **http://vzdelavani.e-bezpeci.cz**, kde se dozvíte více.

4.3 Edukace rodičů

Otázka edukace rodičů je velmi problematická již z toho důvodu, že rodič je nejsložitěji vzdělavatelným článkem v oblasti prevence rizikového chování spojeného s ICT. Rodiče jsou obvykle pracovně zatíženi a nezbývá jim mnoho volného času, ve kterém by mohli být vzděláváni. Proto se jako vhodná forma prevence zaměřené na rodiče jeví zejména prevence realizovaná prostřednictvím masmédií – formou videospotů či televizních pořadů, případně kampaní realizovaných v prostředí internetu. Ideálním stavem by bylo, kdyby rodiče spolupracovali na realizaci prevence rizikového chování spojeného s ICT přímo se školou. Tohoto ideálu se však zřídkakdy dosahuje.

4.4 Edukace budoucích učitelů

Další možností, jak lze podpořit prevenci spojenou s rizikovým chováním pubescentů a adolescentů na internetu, je zvyšování znalostí a dovedností v této oblasti u budoucích učitelů – studentů pedagogických oborů. Na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci je tematika spojená s rizikovým chováním na internetu zařazena do celé série výběrových předmětů (např. Moderní trendy v elektronické komunikace, E-Bezpečí pro učitele aj.) a je také součástí projektu OP VK E-Synergie – vědeckovýzkumná síť pro rizika elektronické komunikace. Tento projekt prostřednictvím

přednášek, seminářů, odborných workshopů a exkurzí zvyšuje znalosti a dovednosti studentů učitelství, kteří budou po nástupu do školní praxe schopni lépe zvládat jednotlivé krizové situace.

Více o projektu naleznete na internetových stránkách **www.e-synergie.cz**.

5 Seznam použitých zdrojů

ACMA – Attitudes towards use of personal information online. Qualitative research report. [online]. 2009 [cit. 2010-3-30]. Dostupné z: http://www.acma.gov.au/webwr/_assets/main/lib310665/attitudes _to wards _use_of_personal_info.pdf

AKTUALIZOVÁNO: Ředitel školy fackuje žáky. In: *Jablonecký deník.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-09-2]. Dostupné z: http:// jablonecky.denik.cz/zpravy_region/reditel-facka-brod20080530.html

BELSEY, B. Always on, always aware. [online]. 2004 [cit. 2012-09-03]. Dostupné z: http://www.cyberbullying.ca/pdf/Cyberbullying _Information.pdf

BERSON, I. H. Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth. In: *University of South Florida, USA* [online]. 2002 [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: http://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf

Blog pamięci tragicznie zmarłej Ani [online]. 2007 [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: http://pamieciani.blog.pl

BOSKER, B. Jessica Logan Suicide: Parents Of Dead Teen Sue School, Friends Over Sexting Harassment. In: *The Huffington Post* [online]. 2010 [cit. 2011-08-20]. Dostupné z: http:// www.huffingtonpost.com/2009/12/07/jessicalogansuicidepar_n_382825.html

Seznam použitých zdrojů

BUBLINOVÁ, A. Za zneužití dvaceti chlapců půjde Hovorka na osm let do vězení. In: *Mediafax* [online]. 2009 [cit. 2010-07-2]. Dostupné z: http://www.mediafax.cz/krimi/2814724-Za-zneuziti-dvaceti-chlapcu-pujde-Hovorka-na-osm-let-do-vezeni

Bývalý strážník si za sex s nezletilými dívkami odpyká sedm let. In: *ČTK* [online]. 2013 [cit. 2013-08-2]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/krimi/byvaly-straznik-si-za-sex-s-nezletilymi-divkami-odpyka-sedm-let_270205.html

CARTER, H. Merseyside police refers itself to IPCC over Facebook killer Peter Chapman. In: *Guardian* [online]. 2010 [cit. 2012-07-2]. Dostupné z: http://www.guardian.co.uk/uk/2010/mar/09/merseyside-police-peter-chapman-facebook2010

Český statistický úřad. [online]. 2011 [cit. 2011-6-12]. Dostupné z: http://www.czso.cz/

Dam sobie rade mamo. In: *Blog pamięci tragicznie zmarłej Ani* [online]. 2006 [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: http://pamieciani.blog.pl/archiwum/index.php?nid=11653922

DEHUE, F., C. BOLMAN, T. VÖLLINK a M. POUWELSE. Pesten op het werk: de relatie met gezondheid en verzuim en de rol van coping. *Gedrag & Organisatie*. 2008, č. 20, 97–117.

Děti se svléknou za kredit do mobilu. Ráj pro pedofily. In: *TN.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://tn.nova.cz/zpravy/cernakronika/deti-se-svleknou-za-kredit-do-mobilu-raj-pro-pedofily.html

Seznam použitých zdrojů

Google+ Statistics In: *Social Bakers*. [online]. 2013 [cit. 2013-09-9]. Dostupné z: www.socialbakers.com

GUY, P. Facebook suspect's ex: He 'killed my double'. In: *The Sun* [online]. 2009 [cit. 2010-07-2]. Dostupné z: http://www.thesun.co.uk /sol/homepage/news/2704262/Facebook-suspect-killed-my-double .html 2009

HALLIGAN, J. P. Ryan´s story. In: *In memory of Ryan Patrick Halligan 1989–2003* [online]. 2010 [cit. 2010-06-12]. Dostupné z: http://www.ryanpatrickhalligan.org/

HALLIGAN, J. P. Teen suicide: Greater IBMer John Halligan says there IS something we can do Connections eMagazine. In: *IBM* [online]. 2009 [cit. 2010-06-12]. Dostupné z: http://www.ibm.com /ibm/greateribm/connections/connections_article30.shtml

HASTINGS, K. Teenager commits suicide after 'sexting' a nude photo to her boyfriend made her life a misery. In: *Mail Online* [online]. 2009 [cit. 2010-08-20]. Dostupné z: http://www.dailymail.co.uk/ tvshowbiz/article-1161112/Teenagercommits-suicidesexting-nude-photo-boyfriend-life-misery.html

HERRING, S. *Gender and Power in Online Communication*. Indiana University, 2001. Dostupné z: https://scholarworks.iu.edu/ dspace/bitstream/handle/2022/1024/WP01-05B.html

HINDUJA, S. a J. W. PATCHIN. Cyberbullying: An exploratory ana-

Seznam použitých zdrojů

lysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior*. 2008, č. 29, 129–56. ISSN 01639625.

Chat room paedophile jailed. In: *BBC News* [online]. 2003 [cit. 2010-03-8]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/2969020.stm

Chlapce z Ústí sexuálně zneužívali vedoucí ve skautu! Vymysleli na něj léčku na internetu. In: *TN.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-08-2]. Dostupné z: http://tn.nova.cz/zpravy/cernakronika/chlapce-sexualne-zneuzivali-vedouci-ve-skautu-vymysleli-na-nej-lecku-na-internetu.html

Chłopcy przyznali: Dręczyliśmy Anię. In: *Blog pamięci tragicznie zmarłej Ani* [online]. 2006 [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: http://pamieciani.blog.pl/archiwum/index.php?nid=11681252

Internet 'grooming' law moves closer. In: *BBC News* [online]. 2003 [cit. 2010-03-8]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3067607.stm

Jessica Logan (18) hanged herself after her boyfriend circulated a nude photo of her. In: *MyDeathSpace.com* [online]. 2009 [cit. 2010-07-26]. Dostupné z: http://www.mydeathspace.com/article/2009/03/07/Jessica_Logan_(18)_hanged_herself_after_her_boyfriend_circulated_a_nude_photo_of_her

JOLICOEUR, M. a M. ZEDLEWSKI. Much Ado about Sexting. In: *National Criminal Justice Reference Service* [online]. 2010 [cit. 2012-02-7]. Dostupné z: https://ncjrs.gov/pdffiles1/nij/230795.pdf

Seznam použitých zdrojů

KOČIČKA, P. Soukromí, věc veřejná. *MF DNES*. 2008, XIX, č. 104, D8.

KOPECKÝ, K. a V. KREJČÍ. Nebezpečí elektronické komunikace 2: zpráva z výzkumného šetření realizovaného v rámci projektu E-Bezpečí. In: *Centrum PRVoK* [online]. 2011 [cit. 2012-03-24]. Dostupné z: http://www.prvok.upol.cz/index.php/kestaeni/doc_download/13-nebezpei-elektronicke-komunikace-2-centrum-prvok-2011

KOPECKÝ, K. Co je sexting. In: *E-Bezpečí* [online]. 2009 [cit. 2013-04-1]. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/137-154

KOPECKÝ, K. České děti o sextingu. In: *E-Bezpečí* [online]. 2011 [cit. 2012-07-2]. Dostupné z: http://www.ebezpeci.cz/index.php/temata/sexting/237-eske-dti-o-sextingu

KOPECKÝ, K. Kybergrooming. Olomouc: Net University, 2010.

KOPECKÝ, K. Sebevražda Tylera Clementiho. In: *E-Bezpečí* [online]. 2013 [cit. 2013-07-22]. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/631-tylerclementi

KOPECKÝ, K. Tragický příklad sextingu z USA. In: *E-Bezpečí* [online]. 2011 [cit. 2012-07-2]. Dostupné z: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/254-tragicky-pipad-sextingu-z-usa

KOPECKÝ, K., R. SZOTKOWSKI a V. KREJČÍ. Nebezpečí elektronické komunikace III. In: *E-Bezpečí* [online]. 2012

Seznam použitých zdrojů

[cit. 2013-03-24]. Dostupné z: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/cat_view/27-vyzkumne-zpravy

KOWALSKI, R., S. LIMBER a P. AGATSTON. *Cyber Bullying: Bullying in the Digital Age*. 1st ed. Malden: Blackwell Publishers, 2007.

KREJČÍ, V. Kyberšikana: studie. In: *E-Bezpečí* [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/cat_view/22-odborne-studie

LAMB, S. a L. M. BROWN. *Packaging Girlhood: Rescuing Our Daughters from Marketers' Schemes*. 1st ed. USA: St. Martin's Griffin, 2007.

ŁASZYN, I., K. GRUSZCZYŃSKA a M. PAWLIKO. Rodzice samobójczyni z gimnazjum nie szukają winnych. In: *WirtualnaPolska* [online]. 2006 [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,title,Rodzice-samobojczyni-z-gimnazjum-nieszukaja-winnych,wid,8571492,wiadomosc_prasa.html

LI, Q. New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools. *Computers in Human Behavior*. 2007, č. 23, 1777–1791.

Lindsell 'biggest' internet grooming case. In: *BBC News* [online]. 2003 [cit. 2010-03-8]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3175700.stm

MACH, J. Dívka se oběsila kvůli nahé fotce, kterou si spolužáci posílali mobily. In: *Novinky.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-03-24].

Seznam použitých zdrojů

Dostupné z: http://www.novinky.cz/zahranicni/164339-divka-se-obesila-kvuli-sve-nahe-fotce-kterou-si-spoluzaci-posilal imobily.html

Matka Ani: nie winię chłopców. Tragedia Ani Z Gdanska. In: *Fotka.pl.* [online]. 2006 [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: http://www.fotka.pl /grupa/753572/Tragedia_Ani_Z_Gdanska/

MCCONNELL, C. Parents file lawsuit over 'sexting' suicide. In: *14WFIE.com* [online]. 2009 [cit. 2010-08-21]. Dostupné z: http://www.14wfie.com/Global/story.asp?S=10348121

Megan Meier's Story. In: *Megan Meier Foundation: In Loving Memory of Megan Taylor Meier* [online]. 2007 [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: http://www.meganmeierfoundation.org/megansStory .php

Methods of Predators. In: *iKeepSafe.org* [online]. 2011 [cit. 2013-07-22]. Dostupné z: http://kids.yahoo.com/parents/online-safety/1706/4--Methods+of+Predators

Největší archiv lidské agresivity najdete na internetu. In: *Xman.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-06-28]. Dostupné z: http://xman.idnes.cz /nejvetsi-archiv-lidske-agresivity-najdete-na-internetu-pje-/xman-adrenalin.aspx?c=A080114_102850_xman-adrenalin_fro

Obžaloba posílá skautské vedoucí k soudu, sečetla 39 obětí zneužívání. In: *iDNES* [online]. 2013 [cit. 2013-08-2]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/obzaloba-pro-vedouci-junaka-za-zneuziti-39-skatu-f5r-/krimi.aspx?c=A130403_164900_usti-zpravy_klu

Seznam použitých zdrojů

OLSON, L. N., J. L. DAGGS, B. L. ELLEVOLD a T. K. K. ROGERS. Entrapping the innocent: toward a theory of child sexual predators' luring communication. *Communication theory*. 2007, roč. 17, č. 3, 231–251.

OLWEUS, D. An analysis of the Revised Olweus Bully: Victim Questionnaire using the Rasch measurement model. *British Journal of Educational Psycholog*. 2006, č. 76, 781–801.

Online predators: Help minimize the risk. In: *Microsoft Online Safety* [online]. [cit. 2013-07-22]. Dostupné z: http://www.microsoft.com /protect/parents/social/predators.aspx

PEREZ, S. More Cyberbullying on Facebook, Social Sites than Rest of Web. In: *ReadWrite* [online]. 2010 [cit. 2010-09-2]. Dostupné z: http://readwrite.com/2010/05/10/more_cyberbullying_on_facebook_social_sites_than_rest_of_web#awesm=~oiqFQbfeAol6Fg

POKIN, S. My Space hoax ends with suicide of Dardenne Prairie teen. In: *Suburban Journals* [online]. 2007 [cit. 2010-07-21]. Dostupné z: http://www.stltoday.com/suburban-journals/stcharles /news/stevepokin/my-space-hoax-ends-with-suicide-of-dardenne-prairie-teen/article_0304c09a-ab32-5931-9bb3-210a5d5dbd58.html

POKIN, S. No charges to be filed over Meier suicide Prosecutor says MySpace hoax doesn't cross criminal threshold. [online]. 2007 [cit. 2010-07-21]. Dostupné z: http://www.stltoday.com/suburban-journals/no-charges-to-be-filed-over-meier-suicide/article_fd48db3e-b0ad-5332-b5a5-4ac231bc378c.html

Seznam použitých zdrojů

PRACHAŘ, F. Facka odstartovala tragédii. In: *Blesk.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-09-2]. Dostupné z: http://www.blesk.cz/clanek/zpravydomaci/109408/facka-odstartovala-tragedii.html

Projekt Minimalizace šikany. *Minimalizace šikany: Informační portál o šikaně na školách* [online]. [cit. 2012-09-03]. Dostupné z: http://www.minimalizacesikany.cz/

Przeżyła horror. In: *Blog pamięci tragicznie zmarłej Ani* [online]. 2006 [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: http://pamieciani.blog.pl/archiwum/index.php?nid=11497093

Put The Star Wars Kid in Episode III. *Petitiononline.com* [online]. 2006 [cit. 2010-05-056]. Dostupné z: http://www.petitiononline.com/Ghyslain/petition.html.

RIGBY, K. *Bullying in schools, and what to do about it*. 1st ed. London: Jessica Kingsley, 1997.

SEDLÁK, J. Ředitel školy: Facka padla ve zkratu, omluvil jsem se. In: *Deník.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-09-2]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/reditel-skoly-facka-padla-ve-zkratu-omluvil-jsem-s.html

Seznam se bezpečně 1, 2. In: *Seznam.cz* [online]. [cit. 2013-07-22]. Dostupné z: http://www.seznamsebezpecne.cz/

SMITH, P. K. a R. SLONJE. Cyberbullying: Another main type of bullying?. Scandinavian Journal of Psychology. 2007, č. 49, 147–154.

Seznam použitých zdrojů

SMITH, P. K. a S. SHARP. *School Bullying: Insights and Perspectives*. 1st ed. London: Routledge, 1994.

STALLER, K. Children's Web Safety. In: *Safer Internet.net*. [online]. 2013 [cit. 2013-09-2]. Dostupné z: http://www.safer-internet.net /childrens-web-safety.html

Star Wars Kid is top viral video. *BBC News* [online]. 2006 [cit. 2010-05-05]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/ 6187554.stm

STOKES, P. Peter Chapman targeted thousands of young girls. In: *Telegraph* [online]. 2010 [cit. 2011-07-2]. Dostupné z: http:// www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/7397894/Peter-Chapman-targeted-thousands-of-young-girls.html 2010

STREICHMAN, J. What is sexting? In: *Examiner.com* [online]. 2011 [cit. 2012-05-9]. Dostupné z: http://www.examiner.com/mental-health-education-in-phoenix/what-is-sexting

SULLIVAN, K., M. CLEARY a G. SULLIVAN. *Bullying in secondary schools what it looks like and how to manage it*. London: Paul Chapman Publishing, 2004.

The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy. [online]. 2009 [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: http:// www.thenationalcampaign.org/

The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy. [online]. 2010 [cit. 2011-1-13]. Dostupné z: http:// www.thenationalcampaign.org/

Seznam použitých zdrojů

The perfect family man who preyed on young chatroom girls. In: *Guardian* [online]. 2003 [cit. 2010-03-8]. Dostupné z: http://www.guardian.co.uk/uk/2003/oct/10/childprotection.society

TŘEČEK, T. a J. ŠŤASTNÝ. Deviant Hovorka se dočkal za zneužití dvaceti chlapců mírnějšího trestu. In: *iDNES.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/odvolaci-soud-rozhodne-o-trestu-za-zneuziti-jednadvaceti-chlapcu-p9q-/krimi.asp?c=A090526_073207_krimi_cen

Tysiąc osób żegnało gimnazjalistkę z Gdańska. In: *WirtualnaPolska* [online]. 2006 [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,page,2,title,Tysiac-osob-zegnalo-gimnazjalistke-z-Gdanska,wid,8573867,wiadomosc.html

Učitelka vypila kyselinu kvůli nahým fotkám na Facebooku. In: *Novinky.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-11-30]. Dostupné z: http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/193131-ucitelka-vypila-kyselinu-kvuli-nahym-fotkam-na-facebooku.html

Úmluva o právech dítěte. [online]. [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf

VINSON, D. Attack of the Blog. Attack of the Show! *G4tv* [online]. 2004 [cit. 2010-05-05]. Dostupné z: http://g4tv.com/attackoftheshow/blog/tags/3324/top-25-viral-videos.html

VNOUČEK, P. Facebookový vrah má doživotí. Sociální síť sklízí kritiku. In: *Týden.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-07-2]. Dostupné z:

Seznam použitých zdrojů

http://www.tyden.cz/rubriky/media/internet/facebookovy-vrah-ma-dozivoti-socialni-sit-sklizi-kritiku_161662.html2010

WALLEROVÁ, R. a M. VOKÁČ. Děti na internetu riskují, své fotky posílají pedofilům za kredit do mobilu. In: *iDNES.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/deti-na-internetu-riskuji-sve-fotky-posilaji-pedofilum-za-kredit-do-mobilu-1ul-/domaci.aspx?c=A091122_195910_domaci_vel

WHITNEY, I. a P. K. SMITH. A survey of the nature and extent of bullying in junior/middle and secondary schools. *Educational Research*. 1993, č. 35, 3–25.

WILLARD, N. Can't See You – You Can't See Me: Center for Safe and Responsible Use of the Internet. *Cyberbully.org* [online]. 2004 [cit. 2010-04-22]. Dostupné z: http://www.cyberbully.org /cyberbully/docs/disinhibition.pdf

WOLAK, J., D. FINKELHOR a K. J. MITCHELL. How Often Are Teens Arrested for Sexting? *Pediatrics*. 2011, 2011–2242.

Za zneužívání školaček půjde bývalý strážník na šest let do vězení. In: *ČTK* [online]. 2011 [cit. 2013-08-2]. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/139421-za-zneuzivani-skolacek-pujde-byvaly-straznik-na-sest-let-do-vezeni/

ZETTER, K. Prosecution: Lori Drew Schemed to Humiliate Teen Girl. In: *Threat Level* [online]. 2008 [cit. 2010-07-21]. Dostupné z: http://www.wired.com/threatlevel/2008/11/defense-lori-dr/

Seznam použitých zdrojů

Zoomsphere. [online]. 2013 [cit. 2013-09-9]. Dostupné z: http://www.zoomsphere.com/

Seznam použitých zdrojů

Obrázkové zdroje

Obrázek č. 1: Vznik projevů kyberšikany

Projekt E-Bezpečí. [online]. [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/

Obrázek č. 2: Kyberšikana učitele

Projekt E-Bezpečí. [online]. [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/

Obrázek č. 3, 4: Ukázka z originální a upravené nahrávky YouTube. [online]. [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: YouTube.com

Obrázek č. 5, 6: Poštovní známka s Ghyslainem a ukázka z komiksu

Internet Phenomenons. [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.worth1000.com/entries/279510/internetphenomenonsStar WarsKid. 2010 [online]. Dostupné z: http://starwarskid.free.fr/

Obrázek č. 7, 8, 9: Megan Meier

Megan Meier Foundation: In Loving Memory of Megan Taylor Meier. [online]. 2007 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http:// www.meganmeierfoundation .org/megans Story.php

Obrázek č. 10, 11: Lori Drew s dcerou u soudu, Lori Drew

Wired.com. [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http:// www.wired.com/

Obrázek č. 12: Christina Meier

Encyclopedia Dramatica. [online]. 2011 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z:

Seznam použitých zdrojů

https://encyclopediadramatica.se/index.php?title=File:Megan_Meier_Christina_Meier.jpg&oldid=83244

Obrázek č. 13, 14, 15: Ryan Patrick Halligan, Ryan ve škole a s otcem

In memory of Ryan Patrick Halligan 1989–2003. [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.ryanpatrickhalligan.org/

Suicide.org: Ryan Patrick Halligan Memorial. [online]. Dostupné z: http://www.suicide.org/memorials/ryan-patrick-halligan.html

Obrázek č. 16: John P. Halligan

NewsWorks.org. [online]. 2011 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.newsworks.org/index.php/local//the-latest/10795-cyberbullying

Obrázek č. 17: Blog věnovaný vzpomínce tragicky zemřelé Anny Halman

Blog pamięci tragicznie zmarłej Ani. [online]. 2006 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://pamieciani.blog.pl

Obrázek č. 18: Tyler Clementi

The Guardian. [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.theguardian.com/world/2010/sep/30/tyler-clementi-gay-student-suicide

Obrázek č. 19: Clementiho poslední zpráva na Facebooku

Facebook. [online]. [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: https://www.facebook.com/

Seznam použitých zdrojů

Obrázek č. 20: Ravi Dharun

abcNEWS. [online]. 2012 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://abcnews.go.com/US/rutgers-trial-dharun-ravi-sentenced-30-daysjail/story?id=16394014

Obrázek č. 21: Ukázka z videa pořízeného žáky

PRACHAŘ, F. Facka odstartovala tragédii. In: *Blesk.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-09-2]. Dostupné z: http://www.blesk.cz/clanek/zpravydomaci/109408/facka-odstartovala-tragedii.html

Obrázek č. 22: Příklad nesouhlasné reakce v internetové diskuzi

SEDLÁK, J. Ředitel školy: Facka padla ve zkratu, omluvil jsem se. In: *Deník.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-09-2]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/reditel-skoly-facka-padla-ve-zkratu-omluvil-jsem-s.html

Obrázek č. 23: Příklad souhlasné reakce v internetové diskuzi

AKTUALIZOVÁNO: Ředitel školy fackuje žáky. In: *Jablonecký deník.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-09-2]. Dostupné z: http://jablonecky.denik.cz/zpravy_region/reditel-facka-brod20080530.html

Obrázek č. 24: Ukázka z Jabloneckého deníku

AKTUALIZOVÁNO: Ředitel školy fackuje žáky. In: *Jablonecký deník.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-09-2]. Dostupné z: http://jablonecky.denik.cz/zpravy_region/reditel-facka-brod20080530.html

Seznam použitých zdrojů

Obrázek č. 25: Odhal sexuálního útočníka

Projekt E-Bezpečí. [online]. [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/

Obrázek č. 26: Peter Chapman

The Sun: Facebook killer not a risk, raped girl was told. [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.thesun.co.uk /sol/homepage/news/2891220/Facebook-killer-Peter-Chapman-not-a-risk-raped-girl-was-told.html

Obrázek č. 27, 28: Ashleigh Hall

Daily Mail: Ashleigh Hall captured on Google Street View just weeks before she was killed by Facebook predator. [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.dailymail.co.uk/news/article-1258578/Ashleigh-Hall-captured-Google-View-just-weeks-murdered-Facebook-predator-Peter-Chapman.html

Daily Mail: Facebook finally bows to child protection calls and adds panic button. [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.dailymail.co.uk/news/article-1293942/Facebook-finally-bows-child-protection-calls-adds-panic-button.html

Obrázek č. 29, 30: Falešné profily Petera Chapmana

The Sun: Ashleigh Hall's killer stalked 6,000 girls on the web. [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http:/ /www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/2884424/Ashleigh-Halls-killer-stalked-6000-girls-on-the-web.html

Obrázek č. 31: Další potenciální oběti Petera Chapmana

The Sun: I was lookalike No2 for Facebook 'killer'. [online]. 2010

[cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/2709103/Facebook-killing-suspect-Peter-Chapman-pestered-and-tried-to-seduce-a-second-lookalike-of-fiancee-who-ditched-him.html

Obrázek č. 32: Douglas Lindsell

Mugshots.com. [online]. 2003 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://mugshots.com/Favorites/Douglas-Lindsell.101249.html

Obrázek č. 33: Michael Wheeler

BBC NEWS: Internet 'grooming' law moves closer. [online]. 2003 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3067607.stm

Obrázek č. 34: Pavel Hovorka přichází k soudu

TŘEČEK, T. a J. ŠŤASTNÝ. Deviant Hovorka se dočkal za zneužití dvaceti chlapců mírnějšího trestu. In: iDNES.cz [online]. 2009 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/odvolaci-soud-rozhodne-o-trestu-za-zneuziti-jednadvaceti-chlapcu-p9q-/krimi.asp?c=A090526_073207_krimi_cen

Obrázek č. 35: Pavel Hovorka u soudu

Blesk: Pedofil: Dvacet chlapců zneužil ve vrátnici. [online]. 2009 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/109180/pedofil-dvacet-chlapcu-zneuzil-ve-vratnici.html

Obrázek č. 36: Skautští vedoucí Piškot a Meluzín

TN.cz: Chlapce z Ústí sexuálně zneužívali vedoucí ve skautu! Vymysleli na něj léčku na internetu. [online]. 2012 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://tn.nova.cz/zpravy/cernakronika/chlapce-sexualne-

zneuzivali-vedouci-ve-skautu-vymysleli-na-nej-lecku-na-internetu.html

Obrázek č. 37: Petr Bukvic

Týden.cz: Bývalý strážník si za sex s nezletilými dívkami odpyká sedm let. [online]. 2013 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/krimi/byvaly-straznik-si-za-sex-s-nezletilymi-divkami-odpyka-sedm-let_270205.html

Obrázek č. 38: Jessica Renee Logan

Bullycide: Jesse Renee Logan. [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://stopbullycide.blogspot.cz/2010/04/jesse-logan.html

Obrázek č. 39: Jessica Renee Logan

WebSafety NZ. [online]. [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.websafety.co.nz/sexting.php

Obrázek č. 40, 41: Hope Witsell

CBSNEWS: Hope Witsell Cyberbully Suicide: Did She Have a Chance?. [online]. 2009 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.cbsnews.com/8301-504763_162-20018957-10391704.html

Obrázek č. 42: Emma Jones

Blesk: Kvůli nahotě na Facebooku vypila kyselinu. [online]. 2010 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti-zahranici/132403/kvuli-nahote-na-facebooku-vypila-kyselinu.html

Seznam použitých zdrojů

Obrázek č. 43, 44: Phillip Alpert

TIME World: Quotes of the Day. [online]. 2009 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://content.time.com/time/quotes/0,26174,189030 1,00.html

FDLE Florida Sexual Offenders and Predators. [online]. 2013 [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://offender.fdle.state.fl.us/offender/flyer. do?personId=60516

Obrázek č. 45: Falešná erotická fotogalerie využitá k vydírání Žanety

Projekt E-Bezpečí. [online]. [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/

Obrázek č. 46: Vizualizace odpovědí respondentů na danou otázku podle četrnosti výskytu slova či slovního tvaru uvnitř pole všech odpovědí – metoda Word Clouds Projekt E-Bezpečí. [online]. [cit. 2013-07-2]. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/

6 Věcný rejstřík

A

Adresa bydliště 133, 134
Adresa školy 133, 134
Alík.cz 137

B

Badoo 137

E

E-mail 13, 65, 95, 113, 133, 134

F

Facebook 18, 21, 43, 51, 59, 68, 69, 78, 81, 84, 89, 98, 137

G

Gifyo 93
Google+ 98, 137

H

Happy slapping 10

Věcný rejstřík

I

Internet trolls 14

K

Kybergrooming 5, 14, 50, 51, 98, 100, 121, 133, 134
Kyberotisk/Kyberstopa 17
Kyberšikana 5, 7, 8, 12, 17, 22, 23, 82, 111, 117, 118, 133

L

Libimseti.cz 51, 81
Lidé.cz 51, 137

M

Milisek.cz 51
MySpace 30, 31, 51, 81, 83

P

Ponižování, urážení, ztrapňování pomocí fotografie 120
Ponižování, urážení, ztrapňování pomocí videonahrávky 120
Ponižování, urážení, ztrapňování pomocí zvuku 120

R

Rajče.net 81, 137

Věcný rejstřík

S

Sdílení 5, 18, 96, 98, 99, 100, 132, 133
Sexting 5, 14, 55, 81, 86, 96, 97, 98, 100, 102, 131, 133
SMS zpráva 8, 15, 118
Sociální síť 93, 137
Spoluzaci.cz 137

T

Twitter 42, 51, 137

V

Verbální útok 112, 118
Vydírání 14, 18, 52, 62, 63, 64, 68, 75, 94, 95, 112, 119
Vyhrožování 64, 94, 112, 119
Výzkum 5, 17, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 109, 111, 121, 133
Výzkumný cíl 100
Výzkumný problém 101
Výzkumný vzorek 102, 103, 105, 106, 107

W

Webcam trolling 62

Y

YouTube 10, 11, 26, 46, 137

Věcný rejstřík

Z

Základní soubor 102, 104
Zastrašování 63, 112, 119
Zneužití elektronického účtu 119

7 O autorech

Na této publikaci se autorsky podíleli:

PhDr. René Szotkowski, Ph.D.

Odborný asistent Ústavu pedagogiky a sociálních studií Pedagogické fakulty UP. Odborný garant a odborný pracovník pro kontakty s podnikatelskou sférou projektu E-Synergie – vědeckovýzkumná síť pro rizika elektronické komunikace. Lektor projektu E-Bezpečí, E-Nebezpečí pro učitele a Centra prevence rizikové virtuální komunikace.

Základní oblasti zájmu: kyberšikana, sexting, kybergrooming, kyberstalking, sdílení osobních údajů v prostředí internetu, hoax, spam, rizika sociálních sítí, sociální inženýrství a další.

Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

Vedoucí projektu E-Bezpečí, vedoucí Centra prevence rizikové virtuální komunikace PdF UP, koordinátor projektu E-Nezpečí pro učitele, koordinátor projektu E-Synergie – vědeckovýzkumná síť pro rizika elektronické komunikace. Expert bezpečnostního výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva vnitra, garant Metodického portálu Výzkumného ústavu pedagogického Praha – modul Bezpečný internet.

Základní oblasti zájmu: rizikové chování ve virtuálních prostředích (speciálně kybergrooming a sexting), počítačová kriminalita, moderní trendy v komunikaci, sociální inženýrství, rizika sociálních sítí, kyberšikana a další.

O autorech

Mgr. Veronika Krejčí

Odborný pracovník Pedagogické fakulty UP Olomouc, manažer vzdělávání a lektor projektu E-Bezpečí, vedoucí lektorského týmu projektu E-Nebezpečí pro učitele, věcný manažer projektu E-Synergie – vědeckovýzkumná síť pro rizika elektronické komunikace.

Základní oblasti zájmu: rizikové chování ve virtuálních prostředích (se zaměřením na kyberšikanu, sexting, kybergrooming aj.), počítačová kriminalita, sociálně-patologické jevy spojené s dětmi.

8 Další informace

Tato publikace vznikla v rámci grantového projektu **E-Synergie – vědeckovýzkumná síť pro rizika elektronické komunikace** (registrační číslo CZ.1.07/2.4.00/17.0062).

Více o projektu naleznete na internetových stránkách **www.esynergie.cz**.

Vlastní výzkum proběhl v rámci projektu E-Bezpečí, který je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Více informací o projektu naleznete na internetových stránkách www.e-bezpeci.cz. V rámci této monografie bylo využito případů, které byly řešeny týmem online poradny tohoto projektu ve spolupráci s Policií ČR a dalšími intervenčními subjekty.

Více o online poradně zaměřené na rizikové chování na internetu naleznete na **www.napisnam.cz**.

Supervizi nad celým projektem výzkumu vykonávalo **Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci**, které se zaměřuje na oblast prevence, edukace, intervence a výzkumu v oblasti rizikového chování ve virtuálních prostředích – zejména na internetu.

Více informací naleznete na internetových stránkách **www.prvok.upol.cz**.

Summary

Summary

Publication The risks of internet communication IV was created within the research of project E-Bezpečí, which is realized by Centre for the Prevention of risky virtual communication at the Pedagogical Faculty of Palacky University in Olomouc.

The monograph consists of the original results of the third course of research (research report from the previous survey – www.e-bezpeci.cz) focused on the area of risky behaviour on the Internet and mobile phones, it means communication and information technologies. But the text does not include the detailed conclusions of the study, as they were published in specialized periodicals.

The work is divided into four main chapters that cover both theoretical anchoring of the research as well as its results including methodology.

The first chapter Theoretical possibilities of observed phenomena present to readers the phenomena that are associated with adolescent risk behaviour (pubescent and adolescent) on the Internet. Specifically, it describes the problems of cyber bullying, sexting and sharing children personal data in virtual world. In the first chapter there are also links to the relevant authors, publications and statistics illustrating the topicality of these subjects.

The second chapter is called Research methodology. It introduces the research plan and the research objectives. It also contains a description of the research sample and research methodology as well as the timetable of the research and processing method of data obtained.

Summary

The third chapter presents the research results. First, attention is paid to the matters of cyber bullying, its forms, victims, originators etc. Then, the objects of interests are personal meetings of Czech children with internet users and dangers of communication with strangers over the Internet. In this chapter there are also discussed the research results of sexting, the use of social network and sharing or posting personal data on the Internet.

The fourth chapter monitors the actual cases of risky behaviour on the Internet that were dealt with by Centre PRVoK.

The fifth chapter Possibilities of prevention of risky behaviour on the Internet proposes the possibilities of protection against the phenomena mentioned.

The monograph is concluded by information about authors and by links to web sites of the projects (E-Synergie, E-Bezpečí, PRVoK) dealing with the prevention, research and education in the field of dangerous communication phenomena realized within information and communication technologies.

Zusammenfassung

Die Publikation Die Gefahr der Internetkommunikation IV ist im Rahmen der Forschung des Projektes E-Bezpečí entstanden, das durch Das Zentrum für Prävention der Risiko – und Virtualkommunikation der Pädagogischen Fakultät der Palacký Universität in Olomouc realisiert wird.

Die Publikation besteht aus Ergebnissen des schon dritten Laufes der Forschung (der Forschungsbericht über die vorigen Forschungen – www.e-bezpeci.cz), die auf den Bereich des Risikobenehmens im Milieu von Internet und Handys, d. h. der Informations- und Kommunikationstechnologien, orientiert ist. Der Text beinhaltet jedoch nicht die ausführlichen Schlussfolgerungen der Forschungstätigkeit, weil diese in Fachperiodiken veröffentlicht wurden.

Der Text wird in vier Trägkapiteln strukturiert, die sowohl die theoretische Verankerung der Forschung als auch ihre Ergebnisse inklusive Methodologie beinhalten.

Das erste Kapitel Die theoretischen Ausgangspunkte der beobachteten Phänomene macht die Leser mit solchen Erscheinungen bekannt, die eng mit dem Risikobenehmen der Heranwachsenden (im Stadium der Pubeszenz und Adoleszenz) im Internet verbunden sind. Konkret charakterisiert es die Problematik von Cyberschikane, Sexting und Teilen der persönlichen Angaben von den Kindern in der virtuellen Welt, wobei die Verweise auf benutzte Literatur, betreffende Autoren und Statistiken, die die Aktualität der angeführten Themen illustrieren, nicht fehlen.

Zusammenfassung

Das zweite Kapitel trägt den Namen Die Methodologie der Forschung, es stellt das Forschungsvorhaben und – ziele vor. Weiter beinhaltet es die Beschreibung der Forschungsgruppe und der Forschungs-methodik, das Zeitharmonogramm und die Weise der Verarbeitung der gewonnenen Daten.

Das dritte Kapitel präsentiert Die Ergebnisse der Forschung. Zuerst wird die Aufmerksamkeit der Fragen der Cyberschikane, ihren Formen, Opfern, Tätern usw. gewidmet. Dann werden zum Objekt des Interesses persönliche Treffen der tschechischen Kinder mit Benutzern des Internets und Risiken der Kommunikation mit unbekannten Personen über das Netzwerk. Es werden auch die Ergebnisse der Forschung im Bereich von Sexting, sozialen Netzwerken und Teilen oder Senden der persönlichen Angaben im Internet behandelt.

Das vierte Kapitel monitore aktuelle Fälle im Internet, die gelöst Zentrum PRVoK.

Das fünfte Kapitel Die Möglichkeiten der Prävention des Risikoverhaltens im Internet bietet die Möglichkeiten des Schutzes vor den geforschten Erscheinungen an.

Die Monographie wird mit Informationen über Autoren und mit Links zu Webseiten der Projekte (E-Synergie, E-Bezpečí, PRVoK) abgeschlossen, die sich mit Prävention, Forschung und Bildung auf dem Feld der gefährlichen, im Milieu der Informations – und Kommunikationstechnologien realisierten, Kommunikation-serscheinungen befassen.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Szotkowski, René
Nebezpečí internetové komunikace IV / René Szotkowski, Kamil Kopecký, Veronika Krejčí. – 1. vyd. – Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. – 177 s.
Anglické resumé
Nad názvem: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Centrum prevence rizikové virtuální komunikace
ISBN 978-80-244-3911-2

316.772:004.738.5 * 316.624 * 364.636:004 * 316.346.32-053.2 * (437.3)
– internetová komunikace
– rizikové chování
– kyberšikana
– děti a mládež – Česko
– výzkumné zprávy

316.4/.7 – Sociální interakce [18]

PhDr. René Szotkowski, Ph.D.
Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.
Mgr. Veronika Krejčí

Nebezpečí internetové komunikace IV

Výkonný redaktor doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D.
Odpovědná redaktorka Jarmila Kopečková
Technické zpracování Mgr. Pavla Dobešová, Ph.D.
Obálka Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.
Axe design studio Olomouc (www.axe-design.cz)

Publikace ve vydavatelství neprošla redakční jazykovou úpravou.

Vydala a vytiskla Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8, 771 47 Olomouc
www.vydavatelstvi.upol.cz
www.e-shop.upol.cz
vup@upol.cz

1. vydání

Olomouc 2013

ISBN 978-80-244-3911-2
ISBN 978-80-244-3912-9 (elektronická verze)

Více informací o projektu naleznete na www.esynergie.cz
a na www.e-bezpeci.cz

Neprodejná publikace

Publikace byla realizována v rámci projektu
E-SYNERGIE - vědeckovýzkumná síť pro rizika elektronické komunikace
(CZ.1.07/2.4.00/17.0062).
Více informací o projektu naleznete na **www.esynergie.cz**.

Více informací o výzkumných, preventivních, edukačních a intervenčních aktivitách
Centra prevence rizikové virtuální komunikace
Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
naleznete na internetových stránkách
www.prvok.upol.cz a **www.e-bezpeci.cz**.